МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ І СПЕЦІАЛІСТІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ПРЕДСТАВНИЦТВО МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ З МІГРАЦІЇ (МОМ) В УКРАЇНІ
ВБО «УКРАЇНСЬКИЙ ФОНД «БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ»

Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція

методичний посібник для виховної роботи з учнями
з питань протидії торгівлі людьми

10 клас

Видання третє, доповнене

КИЇВ – 2017

УДК 37.017.4
ББК 74.200.51
О-75

Автори-упорядники:

Бойчук Н.І., Молочний В.В., Руда О.В., Терницька С.В., Шеламкова А.М., Цюман Т.П.

Рецензенти:

Безпалько О.В. – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка;

Кириченко В.І. – кандидат педагогічних наук, старший науковий співпробітник, завідувач лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя Інституту проблем виховання НАПН України.

Схвалено Міністерством освіти і науки України до використання у загальноосвітніх навчальних закладах, протокол № 3 від 4 жовтня 2016 р.

Редактор: Білоцерківець І.П.

Дизайн видання: Головатий В.Г.

Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція : метод. посіб. для виховної роботи з учнями з питань протидії торгівлі людьми : 10 клас ; наук. кер. та ред. І. Д. Звєрєвої та Ж. В. Петрочко. – К. : ФО-П Савісько І.С., 2017. – 140 с.

Методичний посібник розроблено в рамках проекту «Попередження торгівлі людьми шляхом розвитку соціальної роботи та мобілізації громад», що впроваджувався Представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні у партнерстві з Українським фондом «Благополуччя дітей» та Західноукраїнським ресурсним центром за фінансової підтримки Швейцарської Конфедерації. Друк матеріалів здійснено в рамках проекту "Впровадження програми з попередження торгівлі людьми в інститутах післядипломної педагогічної освіти", що реалізував Український фонд "Благополуччя дітей" у співпраці з Представництвом Міжнародної організації з міграції в Україні за фінансування Міністерства міжнародних справ Канади.

Розраховано на вчителів, соціальних педагогів, психологів, інших фахівців соціальної сфери, студентів вищих педагогічних навчальних закладів, слухачів курсів підвищення кваліфікації інститутів післядипломної педагогічної освіти, а також на всіх, хто не байдужий до проблем дітей в Україні.

ISBN 978-966-699-660-5

УДК 37.017.4
ББК 74.200.51

© Український фонд «Благополуччя дітей»
© Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні

Всі права захищено. Відповідальність за зміст публікації несе виключно Український фонд «Благополуччя дітей». Думки, висловлені в публікації, не обов'язково співпадають з точкою зору донора.

ЗМІСТ

БЛОК «СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ»

7 **Тема** «Думки про щастя»

18 **Тема** «Творець своєї долі» (частина 1)

22 **Тема** «Творець своєї долі» (частина 2)

28 **Тема** «Творець своєї долі» (частина 3)

БЛОК «СТАВЛЕННЯ ДО ІНШИХ»

34 **Тема** «Сім'я і довіра» (частина 1)

38 **Тема** «Сім'я і довіра» (частина 2)

49 **Тема** «Торгівля людьми як порушення прав людини» (частина 1)

61 **Тема** «Торгівля людьми як порушення прав людини» (частина 2)

БЛОК «СТАВЛЕННЯ ДО ДІЯЛЬНОСТІ»

79 **Тема** «Протидія негативним явищам у суспільстві» (частина 1)

84 **Тема** «Протидія негативним явищам у суспільстві» (частина 2)

88 **Тема** «Безпечне та корисне дозвілля» (частина 1)

94 **Тема** «Безпечне та корисне дозвілля» (частина 2)

БЛОК «СТАВЛЕННЯ ДО НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ»

97 **Тема** «Поїздка за кордон: за і проти»

103 **Тема** «Міжнародне законодавство щодо протидії торгівлі людьми, різних форм експлуатації»

120 **Тема** «Міжнародне співтовариство у боротьбі проти торгівлі людьми»

ЗМІСТ ТЕМАТИЧНИХ ВИХОВНИХ ГОДИН ТА ВИМОГИ ДО ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Зміст матеріалу	Вимоги до рівня досягнень учнів
БЛОК 1. СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ	
ТЕМА 1. Думки про щастя. *Що таке щастя. Моє відчуття щастя. Що мені потрібно для щастя.* ***ТЕМА 2. Творець своєї долі.*** *Що таке життєва ціль. Для чого людині потрібно мати життєві цілі. Як визначати життєві цілі. Шляхи досягнення цілі. Я – творець власної долі. Моя життєва перспектива.*	***Учень:*** *розуміє:* - *зміст поняття «щастя» та чинники, які допомагають людині бути щасливою;* - *сутність поняття «ціль» та роль цілей в життєдіяльності людини;* - *важливість цілепокладання в життєвому самовизначенні.* *уміє:* - *визначати власні життєві плани, ресурси, що необхідні для досягнення цілей, а також перешкоди, які можуть завадити реалізації мети;* - *планувати свої дії для досягнення мети.*
БЛОК 2. СТАВЛЕННЯ ДО ІНШИХ	
ТЕМА 3. Сім'я і довіра. *Сім'я як цінність. Що таке подружнє життя. Якою я уявляю свою майбутню сім'ю. Що означає бути готовим до сімейного життя.*	***Учень:*** *знає:* - *які ризики існують при укладанні шлюбу за кордоном;* - *що таке сімейно-шлюбні стосунки, кохання як найбільша цінність сім'ї;* - *що таке цінності сім'ї.*

ТЕМА 4. Торгівля людьми як порушення прав людини. *Причини поширення торгівлі людьми. Шляхи потрапляння в тенета торгівлі людьми. Методи вербування та різновиди торгівлі людьми. Які права порушуються у ситуації торгівлі людьми. Сучасні тенденції і причини торгівлі людьми в Україні.*	*розуміє:* - *суть поняття «сімейне щастя»; відповідальність за вибір майбутнього чоловіка/дружини;* - *основні ролі членів сім'ї, їхні обов'язки; важливість готовності до шлюбу та критерії такої готовності;* - *особливості прояву торгівлі людьми в Україні, сучасні тенденції, причини цього явища, шляхи потрапляння в небезпечну ситуацію.* *уміє:* - *формувати «образ» майбутнього супутника життя;* - *визначати, які права порушуються в ситуації торгівлі людьми;* - *безпечно поводитися.*

БЛОК 3. СТАВЛЕННЯ ДО ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 5. Протидія негативним явищам у суспільстві. *Сутність негативних явищ. Критичне ставлення до негативних явищ. Самостійний свідомий вибір.* ***ТЕМА 6. Безпечне та корисне дозвілля.*** *Що таке вільний час. Безпека під час дозвілля. Корисна діяльність у сфері дозвілля: види та функції. Моя участь в організації дозвілля.*	***Учень:*** *знає:* - *види діяльності у сфері дозвілля з точки зору сильних сторін та можливих ризиків для людини.* *розуміє:* - *особливості сучасних негативних явищ і їх вплив на стан здоров'я, а також майбутнє людини загалом;* - *що таке вільний час (дозвілля) та його функції;* - *причини, з яких надаються переваги тим чи іншим видам дозвіллєвої діяльності;* - *можливі ризики для людини певних видів дозвіллєвої діяльності (шкода здоров'ю, ситуації насильства, експлуатації, торгівлі людьми тощо)*

	уміє: - *визначати власну життєву позицію щодо негативних явищ;* - *критично ставитися до таких негативних явищ, як вивезення людей за кордон, азартні ігри тощо.*

БЛОК 4. СТАВЛЕННЯ ДО НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ

ТЕМА 7. Поїздка за кордон: за і проти. *Сильні і слабкі сторони працевлаштування, навчання, шлюбу, перебування за кордоном. Легальне та нелегальне перебування в іншій країні. Що необхідно людині для успішного працевлаштування за кордоном.* ***ТЕМА 8. Міжнародне законодавство щодо протидії торгівлі людьми, різних форм експлуатації.*** *Міжнародні і національні документи щодо протидії торгівлі людьми.* ***ТЕМА 9. Міжнародне співтовариство у боротьбі проти торгівлі людьми.*** *Що таке міжнародне співтовариство. Засади міжнародного співіснування. Можливості людини як члена міжнародної спільноти.*	***Учень:*** *знає:* - *основні міжнародні документи щодо протидії торгівлі людьми, міжнародне законодавство стосовно протидії торгівлі людьми, основні національні закони, які захищають громадянина України від торгівлі людьми, основи міжнародного співтовариства та його діяльність щодо протидії торгівлі дітьми;* - *що необхідно людині для успішного працевлаштування за кордоном;* - *які типові труднощі можуть спіткати людину за межами своєї країни;* - *основні інститути міжнародного співтовариства, які працюють у напрямі протидії торгівлі людьми.* *розуміє:* - *поняття «міжнародне співтовариство»;* - *проблему торгівлі людьми;* - *вимоги щодо організації поїздки за кордон з метою працевлаштування, навчання, шлюбу;* - *що таке легальне та нелегальне перебування в іншій країні.* *уміє:* - *толерантно ставитися до тих, хто збирається за кордон, і до потерпілих від торгівлі людьми.*

ТЕМА: ДУМКИ ПРО ЩАСТЯ

Мета: сформувати розуміння сутності поняття «щастя».

Завдання:

- розкрити зміст поняття «щастя»;
- з'ясувати чинники, які допомагають людині бути щасливою.

Ключові слова: щастя, чинники щастя, цінності, потреби.

Матеріали та обладнання: фліп-чарт, великі аркуші паперу, фломастери, маркери, аркуші формату А4, роздатковий матеріал.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (3 хв.).
2. Вправа «Щастя – це...» (15 хв.).
3. Керована дискусія «Думки про щастя» (10 хв.).
4. Вправа «Ліцензія на щастя» (15 хв.).
5. Підбиття підсумків (2 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (3 хв.)

Педагог говорить: «Напевне, немає людини, яка б не хотіла бути щасливою. А в чому ж полягає щастя, і що необхідно для того, щоб відчути себе щасливим? Дехто вважає, що щастя взагалі не існує, або ж воно мінливе і недосяжне, мов міраж, який зникає при наближенні до нього. Інші говорять, що людина вбачає своє щастя тільки в тому, чого в неї немає, а до того, що в неї є, вона швидко звикає, і воно здатне принести їй щастя лише на короткий час. Треті, виходячи з того, що людина може бути або тільки щасливою, або тільки нещасливою, стверджують, що щастя полягає лише у відсутності нещастя або страждань. На сьогоднішньому занятті ми спробуємо поміркувати над цими запитаннями».

Вправа «Щастя – це...» (15 хв.)

Педагог пропонує учням пригадати миті свого життя, коли їм було радісно, їх переповнювали найприємніші почуття. Інакше кажучи, вони відчували себе щасливими. Далі він об'єднує їх у чотири групи, кожна з яких протягом 5 хв. має виконати завдання:

1 група – визначити ознаки, зовнішні прояви щастя (як виглядає, почуває себе щаслива людина);

2 група – визначити зовнішні чинники щастя (які речі, дії тощо допомагають людині відчути себе щасливою);

3 група – визначити внутрішні чинники щастя (якою має бути людина, якими якостями вона має володіти, щоб відчувати себе щасливою);

4 група – пригадати забобони, які на думку людей, можуть зробити їх щасливими (знайти підкову, квітку бузку з п'ятьма пелюстками тощо).

Після відведеного часу кожна група презентує результати роботи та проводиться загальне обговорення.

Запитання для обговорення:

- Чому людина прагне бути щасливою?
- Чи справді дотримання забобон допомагає людині бути щасливою?
- Чому люди вигадують забобони для того, щоб бути щасливими?

❖ Що потрібно людині, щоб відчувати себе щасливою?

До уваги педагога

Наприкінці вправи педагог повинен підвести учнів до визначення поняття «щастя» і обов'язково запропонувати визначення, подане у словнику. Доречно також ознайомити їх із результатами дослідження, проведеного вченими із університету Міссурі (США) (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Щастя – це стан найвищого внутрішнього вдоволення людини умовами свого буття, повнотою і осмисленістю життя, реалізацією свого людського призначення. Інакше кажучи, «щастя» – це міра задоволення індивіда від реалізації життєвих цілей, оцінки досягнутого порівняно з високим ідеалом.

IIII Керована дискусія «Думки про щастя» (10 хв.)

Педагог зачитує учням твердження (неоднозначне) і пропонує зайняти сторону в аудиторії, яка б відображала особисту позицію щодо висловленої тези.

Зліва	*Справа*
Щастя – це випадок	Щастя – це заслуга людини
Щасливим потрібно народитися	Щасливим можна стати
Щасливою людину робить сім'я	Щасливою людину робить улюблена робота

Після того, як учасники зайняли свою позицію (можлива і нейтральна), вони повинні аргументувати її. Після прослуханих думок учні можуть змінити своє місце розташування. Якщо всі діти зайняли якусь одну позицію, то свої аргументи щодо іншої має висловити педагог.

Запитання для обговорення:

❖ Які висновки ви зробили після нашої дискусії?

❖ Які вислови відомих людей можуть підтвердити ваші думки?

До уваги педагога

Педагог підводить учнів до висновку, що не завжди матеріальні блага роблять

людину щасливою. По-справжньому щасливою може бути людина, поведінка і життєдіяльність якої орієнтовані на загальнолюдські цінності. Також неодмінною умовою щастя є і самореалізація особистості.

Якщо учні не назвуть афоризмів відомих людей, педагог може зачитати декілька цитат про щастя, а учні їх прокоментують.

- «Людина – коваль свого щастя» (*Народна мудрість*).
- «Найбільше щастя в житті – це впевненість у тому, що вас люблять, люблять заради вас самих» (*В. Гюго*).
- «Не можна вважати щасливим того, хто залежить від щасливої випадковості. Бо головне, щоб щастя прийшло як заслуга» (*Сенека*).
- «Щастя – це задоволення без каяття» (*Л. Толстой*).

Вправа «Ліцензія на щастя» (15 хв.)

Педагог пригадує разом з учнями, що таке ліцензія і коли вона видається. Далі педагог звертається до учнів із такою пропозицією: «Я хотів би, щоб кожен з вас сам видав собі ліцензію на щастя. Тому напишіть, що ви маєте робити, щоб почувати себе щасливим, що ви при цьому можете відчувати, про що думати, як поводитися. Ви можете глибше замислитися над тим, якими маєте бути. Візьміть аркуш паперу і як заголовок напишіть "Ліцензія на щастя для…", та поставте своє ім'я, сьогоднішню дату та починайте фантазувати. Ви можете сформулювати все цілком серйозно, а можете – з гумором» (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Після завершення роботи бажаючі зачитують свої ліцензії.

Запитання для обговорення:

- Чим для вас є ця ліцензія?
- Які були труднощі у процесі її створення?

До уваги педагога

Педагог пропонує учням визначення поняття «ліцензія», якщо діти не знатимуть його трактування.

Ліцензія – у загальному значенні – це документ, що демонструє певний дозвіл.

Він також наголошує на тому, що ліцензія є своєрідним планом дій, тому варто

при обговоренні зосередити свою увагу на ключових моментах тексту.

Зразок «ліцензії» на щастя подано в Інформаційних матеріалах для педагога.

Підбиття підсумків (2 хв.)

Педагог зауважує, що кожен по-своєму розуміє, що таке щастя. І на сьогоднішньому занятті учні змогли у цьому переконатися. Якщо його трактувати як звичайне задоволення своїх потреб і бажань, то тоді щастя може полягати в чому завгодно. Для спраглої людини – ковток води, для голодної – кусень хліба, для змерзлої – місце біля вогнища, для товариської – можливість спілкуватися, для хворої – вилікуватися, одужати. Таке щастя доступне кожному. І чим сильніше ми чогось прагнемо, тим більше задоволення воно нам може дати. Найголовніше – дозволити собі бути щасливим (педагог роздає дітям Роздатковий матеріал для самостійного ознайомлення).

Література

1. Абузар И. Т. Что такое человеческое счастье? / И. Т. Абузар // ИРАН-НАМЕ : научный востоковедческий журнал. – 2009. – №1(9). – С. 120–128.
2. Культура життєвого самовизначення. Ч. ІІ. Старша школа : метод. посіб. / наукове керівництво та редакція І. Д. Звєрєвої. – К., 2003. – С. 852–867.
3. Селигман Мартин Э. П. Новая позитивная психология: Научный взгляд на счастье и смысл жизни / Э. П. Мартин Селигман ; пер. с англ. – М. : София, 2006. – 368 с.
4. Фопель К. Сплоченность и толерантность в группе : психологические игры и упражнения / К. Фопель ; пер. с нем. – М. : Генезис, 2002. – 336 с.
5. Хамитов Н. Этика и эстетика : словарь ключевых терминов / Н. Хамитов, С. Крилова, С. Минеева. – К. : КНТ, 2009. – С. 191–192.

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПЕДАГОГА

Роздуми про щастя

Практика дає багатий спектр уявлень про щастя: для одних людей – це цікава робота, якій віддають усе життя, для інших – спілкування з коханою людиною, сім'я. Для багатьох щастя невіддільне від кар'єри, слави, матеріального достатку. Справді, на рівні особистого світовідчуття в поняття «щастя» вкладається передусім «предметний» сенс, пов'язаний з конкретною метою життєдіяльності. При цьому часто засоби досягнення щастя приймаються за саме щастя. Оскільки засобів цих безліч і вибір їх диктується конкретною ситуацією (для хворої людини – це здоров'я, для стомленої життєвими негараздами людини похилого віку – це спокій, для молодої людини – рух, калейдоскоп подій), то звести їх у єдине поняття «щастя» неможливо. Ототожнення «щастя» та засобу його отримання породжує (за втрати цього засобу) висновок про недосяжність щастя, його ефемерність.

Іноді щастя розуміють як удачу, тобто випадкове, часто незаслужене одержання благ (виграш у лотерею, отримання спадку, знайдення скарбу). Та якщо в справжньому почутті щастя людина переживає вдоволення своїм життям, то в такому випадку радість приносять предмети зовнішнього світу, які змінюють її життя на краще. Тому мав рацію римський філософ Сенека, стверджуючи, що «не можна вважати щасливим того, хто залежить від щасливої випадковості. Бо головне, щоб щастя прийшло як заслуга».

Загальнолюдський життєвий досвід виокремлює й складові щастя, тобто чинники, які визначають стан моральної вдоволеності. Загальноприйнятим вважається умовний поділ чинників щастя на зовнішні та внутрішні. Зазвичай саме зовнішні чинники передусім фіксуються масовою свідомістю. До них належать рівень матеріального добробуту, становище людини в суспільстві (колективі) та сім'ї, характер трудової діяльності, коло улюблених занять тощо. До числа внутрішніх чинників відносять розум, волю, світогляд, ідеали, розуміння смислу життя, призначення людини, темперамент, характер, моральні якості особистості. Ці чинники формують морально-психологічний і духовний світ людини. Моральний досвід свідчить, що наявність зовнішніх чинників самих по собі не гарантує щастя, оскільки вони мають ще дістати вираження в координатах внутрішнього світу особистості. Правильне ж усвідомлення складових щастя є однією з передумов досягнення моральної вдоволеності життям, своїм місцем у світі. Уточнюючи «вічне» питання про шляхи досягнення щастя, І. Кант заува-

жував, що «мораль, власне кажучи, є вченням не про те, як ми повинні зробити себе щасливими, а про те, як ми повинні стати гідними щастя». Тобто, акцент робиться не на засобах досягнення щастя, а на визначенні й формуванні тих моральних якостей внутрішнього світу людини, тих моральних механізмів, котрі роблять індивіда моральним суб'єктом. Гідною щастя людина стає, тільки прагнучи його досягнення, ведучи активний пошук форм життєдіяльності, що забезпечують моральну вдоволеність. «Щастя завойовується й виробляється, а не дістається в готовому вигляді з рук благодійника» (О. І. Писарев).

Що таке щастя? Це вічне запитання, як і раніше, хвилює людство. Не секрет, що багатство, розкіш, популярність і вплив не дуже й тішать тих, хто їх отримав-досягнув.

Учені з університету Міссурі ще раз спробували знайти ключі до щастя дослідним шляхом. Двом групам добровольців з Америки й Південної Кореї було запропоновано описати ситуації, в яких вони відчували максимальне задоволення від життя, тиждень, місяць і рік тому.

З'ясувалося, найбільше значення для всіх без винятку учасників експерименту має задоволене відчуття власної гідності та пов'язані з ним відчуття впевненості, самостійності, компетентності.

«Найщасливішою буде людина, котра досягла певних успіхів як у фаховій діяльності, так і у взаєминах з рідними. При цьому, по суті, не важливо, як склалася її кар'єра, якщо людина сама вибрала рід занять і досить компетентна, аби іноді великодушно допомагати порадою менш досвідченим колегам і знайомим», – вважає автор дослідження доктор Кеннон Шелдон.

«В окремих випадках учасники експерименту повідомляли, що для щастя їм найважливіше відчувати, що вони – частина соціуму. Але, по суті, ця потреба також спрямована на задоволення відчуття власної гідності. Людина задоволена, якщо близькі їй люди схвалюють її дії, і навіть коли вона здобуває світову популярність, ця вимога залишається чинною. Думка глядачів (читачів тощо), критиків і преси стосується образу, а не сутності людини, й не зачіпає її глибинних психологічних потреб».

Пригадайте, коли ви відчували, що «життя не склалося»? Напевно, це пов'язано з думкою: «щось не виходить». Нормальній людині, котра не схильна до манії величі, властиво сумніватися у власних можливостях. Це природно. Але людині, у якої «щось не виходить» постійно – чи у фаховій діяльності, чи в особистому житті, – важко підтримувати душевну рівновагу.

Величезну кількість стресів, які руйнують здоров'я сучасної людини, провокує навіть не так напружений ритм життя, як ставлення до того, що відбувається, й мета, якої ми прагнемо. Якщо життя перестало тішити – замисліться, чи дуже важливе для вас те, що ви робите? Чи задовольняє це заняття саме вас, чи просто так склалися обставини? Можливо, настав час по-новому розставити психологічні пріоритети.

На думку вчених, щаслива людина може сказати про себе так: «У мене цікава робота, і я досягла у ній певних вершин. Я незалежна, але при цьому не самотня. У мене є друзі, я підтримую стосунки з рідними і маю заслужену повагу колег. Моє життя не ідеальне, й іноді буває нелегко, але, загалом, я задоволена».

Ліцензія на щастя

для Щербанюк Наталії, "___"_____ 20__ року

Як і кожна людина, я хочу бути щасливою. І не тільки хочу, але й можу і буду щасливою! Адже я живу в оточенні люблячих мене батьків, старшої сестрички, які завжди зрозуміють, підтримають, порадять, нададуть допомогу. Поруч з ними я можу відчути себе у цілковитій безпеці. Тому так приємно, коли поруч є люди, які завжди готові підставити своє плече.

Я буду щаслива, оскільки я маю можливість проводити вільний час зі своїми друзями, спілкуватися з ними, іноді дискутувати, дізнаватися щось нове. Зі справжніми друзями я готова справитися з будь-якими труднощами. Разом із ними я вчуся бути і активною, і стриманою, говіркою і мовчазною, емоційною і розсудливою.

Заняття улюбленою справою – вчити дітей пізнавати себе і світ – ще один чинник мого щастя. Адже так приємно, коли ти можеш допомогти маленькій людині крокувати світом невідомого.

Бути щасливою мені допоможе і можливість подорожувати чудовими місцями нашої країни, милуватися її краєвидами. Скільки прекрасного і нового можна побачити. Душа переповнюється позитивними емоціями, радістю, що навколо така краса.

Я переконана, що зможу бути щасливою, якщо стану впевненішою у прийнятті рішень, навчуся захищати свої інтереси, відстоювати власні позиції.

Я твердо заявляю, що буду ЩАСЛИВОЮ і такими ж зможуть стати люди, які мене оточують!

РОЗДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Щастя завжди поруч

Марина Тотьмяніна

Старий мудрий кіт лежав на травичці та грівся на сонечку. Біля нього промайнуло маленьке спритне кошеня, далі жваво підстрибнуло й знову почало бігати колами.

- Що ти робиш? – ліниво поцікавився кіт.
- Я намагаюся зловити свого хвоста! – захекавшись, відповіло кошеня.
- Але навіщо? – засміявся кіт.
- Мені сказали, що хвіст – моє щастя. Якщо я зловлю його, то зловлю і своє щастя. Ось я і бігаю вже третій день за своїм хвостом. Але він весь час тікає від мене.
- Так, – посміхнувся старий мудрий кіт, – колись я також, як і ти, бігав за своїм щастям, але воно весь час вислизало від мене. Я й залишив цю справу. І через деякий час зрозумів, що немає сенсу ганятися за щастям, адже воно завжди слідує за мною по п'ятах. Де б я не був, моє щастя завжди зі мною. Потрібно лише пам'ятати про це.

Секрет Щастя

Паоло Коельо

Один торговець відправив свого сина довідатися про Секрет Щастя в наймудрішого з усіх людей. Юнак сорок днів ішов через пустелю й нарешті підійшов до прекрасного замку, що стояв на вершині гори. Там і жив мудрець, якого він шукав. Однак замість очікуваної зустрічі з мудрою людиною, наш герой потрапив в залу, де все вирувало: торговці входили й виходили, у куті розмовляли люди, невеликий оркестр грав солодкі мелодії й стояв стіл, заставлений вишуканими стравами цієї місцевості. Мудрець розмовляв з різними людьми, і юнаку довелося більше двох годин чекати своєї черги.

Мудрець уважно вислухав пояснення юнака про мету його візиту і сказав у відповідь, що в нього немає часу, щоб розкрити Секрет Щастя. Натомість він запропонував йому прогулятися палацом й прийти знову через дві години.

- Однак я хочу попросити про одну послугу, – додав мудрець, простягаючи юнаку маленьку ложечку, в яку він капнув дві краплі олії.
- Увесь час прогулянки тримай цю ложечку в руці так, щоб олія не вилилася.

Юнак почав підніматися й спускатися сходами палацу, не відводячи очей з ложки. Через дві години він повернувся до мудреця.

- Ну як, – запитав той, – ти бачив перські килими у моїй їдальні? Ти бачив парк, який мій садівник створював протягом десяти років? Ти помітив прекрасні пергаменти в моїй бібліотеці?

Юнак зніяковіло зізнався, що він нічого не бачив. Його єдиною турботою було не пролити олію, яку довірив йому мудрець.

- Ну що ж, повертайся й ознайомся з чудесами мого Всесвіту, – сказав йому мудрець. - Не можна довіряти людині, якщо ти не знайомий з будинком, у якому вона живе.

Заспокоївшись, юнак взяв ложечку й знову пішов на прогулянку палацом. Цього разу він звертав увагу на всі твори мистецтва, розвішані на стінах і стелях палацу. Хлопець побачив сади, оточені горами, найніжніші квіти. Повернувшись до мудреця, він докладно описав усе, що бачив.

- А де ті дві краплі олії, які я тобі довірив? – запитав Мудрець.

І юнак, глянувши на ложечку, побачив, що вся олія вилилася.

- Ось це і є та єдина порада, що я можу тобі дати: Секрет Щастя в тому, щоб дивитися на всі чудеса світу, при цьому ніколи не забуваючи про дві краплі олії у твоїй ложці.

СЛОВО ДО БАТЬКІВ

Шановні батьки!

На сьогоднішньому занятті ми разом із вашою дитиною намагалися дати відповідь на запитання: «Що таке щастя?» Звичайно, усі хочуть бути щасливими, проте уявляють щастя по-різному. Для ваших дітей щастя, насамперед, – це ваша любов, увага, турбота про них. Подумайте, як часто ви говорите своїм дітям, що любите їх, скільки часу ви проводите разом із ними, розмовляєте про їхні справи, цікавитеся їхнім життям. В. Гюго колись говорив: «Найбільше щастя в житті – це впевненість у тому, що вас люблять, люблять заради вас самих». Тому любіть ваших дітей, пишайтеся ними, звертайте увагу на їхні сильні сторони, допомагайте долати труднощі. Будьте завжди з ними поруч!

Вдома разом з дитиною уважно прочитайте казку «Щастя завжди поруч« Марини Тотьмяніної і притчу Паоло Коельо «Секрет Щастя» та поміркуйте над ними.

ТЕМА: ТВОРЕЦЬ СВОЄЇ ДОЛІ (3 ЧАСТИНИ)

Мета: обґрунтувати важливість цілепокладання у життєвому самовизначенні.

- ЧАСТИНА 1 -

Завдання:

- розкрити сутність поняття «ціль», допомогти учням усвідомити роль цілей в життєдіяльності людини;
- формувати вміння визначати власні життєві плани.

Ключові слова: ціль, короткотривалі та довготривалі цілі.

Матеріали та обладнання: фліп-чарт, великі аркуші паперу, фломастери, маркери, аркуші формату А4.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Вправа «Фізична метафора» (3 хв.).
3. Мозковий штурм «Ціль – це...» (8 хв.).
4. Вправа «Плани на майбутнє» (30 хв.).
5. Підбиття підсумків (2 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог каже: «Певним чином життя нагадує річку, по якій ми пливемо в човні. Можна нічого не робити, а просто плисти за течією, потрапляючи при цьому в різні ситуації, прибиваючись до різних берегів. Іноді це буде цілком безпечним, а іноді… Сьогодні ми поговоримо про те, що нам потрібно, щоб наша життєва подорож була цікавою та безпечною…»

Вправа «Фізична метафора» (3 хв.)

Педагог просить підлітків встати, поставити ноги на ширині плечей, руки витягнути вперед паралельно до підлоги. Далі повернутися всім тілом назад і зафіксувати поглядом на стіні те місце, до якого вдалося повернутися. Після цього зайняти вихідне положення, закрити очі та уявити собі, що наступного разу вони зможуть повернути свій корпус значно більше. А тоді відкрити очі та спробувати виконати завдання. Далі педагог пропонує порівняти те місце в просторі, в якому учні опинилися зараз, з попередньою умовною відміткою. Це дасть їм можливість переконатися в реальній силі впливу поставленої перед собою мети. Педагог підводить учнів до розуміння значущості визначення власних життєвих цілей.

Мозковий штурм «Ціль – це...» (8 хв.)

Педагог пише на фліп-чарті або великому аркуші паперу слово «ціль» та просить учасників дати його визначення. У результаті учні мають прийти до такого тлумачення: «*Ціль* – це те, до чого прагнуть, чого намагаються досягнути». Педагог також може звернути увагу на те, що цілі бувають різними: індивідуальними – груповими, професійними – особистими, короткотривалими чи довготривалими тощо. Учні з допомогою педагога ілюструють цілі прикладами.

До уваги педагога

Варто наголосити, що не завжди, реалізовуючи мету, досягаючи цілі, ми отримуємо бажаний результат, і не завжди він є позитивним. Наприклад: в пошуках хорошого заробітку люди виїжджають за кордон, але не завжди вони потрапляють на роботу в хороші умови, іноді повертаються додому без грошей. Або ж, бажаючи мати щасливу сім'ю, дівчата виходять заміж за іноземців, виїжд-

жають за кордон, після чого досить часто не можуть повернутися додому, зазнають насильства тощо. В обох випадках ціль позитивна – заробити гроші, створити сім'ю, але наслідки для людини зовсім неприємні, іноді можуть бути й небезпечні. Далі педагог резюмує, що на шляху досягнення мети завжди варто передбачати усі можливі наслідки та пам'ятати про особисту безпеку.

IIII Вправа «Плани на майбутнє» (30 хв.)

І етап (час проведення: 15 хв.)

Педагог просить учнів взяти ручку та папір, влаштуватися зручніше і, не ставлячи перед собою ніяких обмежень, змалювати своє майбутнє життя так, як вони хотіли, щоб воно склалося, з тими дорогами, якими вони хотіли б пройти, з тими вершинами, на які б хотіли піднятися. Він пропонує почати роботу зі списку того, про що вони мріють, ким хочуть стати, якими хочуть стати, де жити, чим займатися, що мати. На виконання завдання пропонується 10 хв. Педагог просить учнів дати волю своїй уяві та відкинути будь-які обмеження.

Записуючи те, чого б діти хотіли досягнути в житті, вони мають дотримуватися таких правил:

1) формулюйте свої мрії в позитивних термінах, не пишіть, чого б ви не хотіли, але тільки те, чого ви прагнете;
2) цілі повинні бути дуже конкретними (наприклад, я хочу скласти іспит з математики на 10 балів);
3) важливо формулювати такі цілі, досягнення яких в принципі залежить від вас, не треба розраховувати на те, що хтось щось повинен зробити;
4) результати ваших цілей повинні приносити користь і вам, і іншим, вони мають бути «екологічно чистими».

До уваги педагога

Правила повинні бути не тільки озвучені, але й зафіксовані на папері (дошці), щоб учні змогли до них повернутися.

ІІ етап (час проведення: 5 хв.)

Після виконання завдання педагог просить учнів проглянути складений раніше список і визначити *часовий проміжок* реалізації їхніх цілей: мати все, що написали, незабаром або, навпаки, їхні цілі належать до вельми віддаленого май-

бутнього. Відповідно, у першому випадку це будуть короткотривалі цілі, їх учні позначають літерою **К**, у другому – довготривалі – позначаються буквою **Д**.

III етап (час проведення: 10 хв.)

На наступному етапі педагог просить зі всього того, що учні написали, вибрати *одну найважливішу на цей місяць (рік) ціль*, ту, у випадку реалізації якої, вони зможуть отримати найбільше задоволення, те, що їх більше за все хвилює. Далі педагог дає учням завдання: написати не менше трьох аргументів, чому ця ціль є такою важливою для них.

До уваги педагога

Педагог робить наголос на тому, що людина може досягти всього, чого завгодно, якщо у неї є для цього серйозні внутрішні підстави, упевненість в необхідності досягнення мети, результату. Ці підстави відрізняють просто інтерес від суб'єктивної необхідності, обов'язковості цього досягнути. Якщо людина точно знає, чому щось так важливо для неї, то знайде шлях, як до цього прийти. У цьому сенсі «чому» набагато важливіше, ніж «як».

Основну мету учні мають перевірити через призму сформульованих вище правил. Якщо з'явиться необхідність щось виправити, треба ці виправлення внести.

Педагог може проілюструвати виконання завдання таким прикладом:

У дівчини є ціль – покращити свою оцінку з математики. Чому для неї це важливо? Відповіді-аргументи:

- знання математики потрібні їй для вступу до ВУЗу;
- у неї завжди були високі оцінки з математики;
- довести і собі, і батькам, що в неї є здібності з математики тощо.

IIII Підбиття підсумків (2 хв.)

Педагог повідомляє:

«Ніхто краще за нас самих не знає, що нам у житті потрібно, що дозволить нам почуватися щасливими. Свою долю кожен творить сам, сам керує своїм човном. І як говорив відомий філософ: "Жоден вітер нам не буде попутнім, якщо ми не знаємо, куди плисти". Саме ціль є нашим орієнтиром у житті, вона змушує нас діяти, бути активними. Важливо правильно визначити свою ціль і спрямувати усі свої можливості та ресурси, які є навколо, на її досягнення».

ТЕМА: ТВОРЕЦЬ СВОЄЇ ДОЛІ (3 ЧАСТИНИ)

Мета: обґрунтувати важливість цілепокладання у життєвому самовизначенні.

- ЧАСТИНА 2 -

Завдання:

- формувати в учнів уміння визначати ресурси, необхідні для досягнення цілей, та перешкоди, які можуть завадити реалізації мети;
- учити підлітків планувати свої дії задля досягнення мети.

Ключові слова: ціль, ресурси, план дій.

Матеріали та обладнання: фліп-чарт, великі аркуші паперу, фломастери, маркери, аркуші формату А4.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Вправа «Мої ресурси» (13 хв.).
3. Вправа «Перешкоди на шляху до мети» (10 хв.).
4. Вправа «План дій» (17 хв.).
5. Підбиття підсумків (3 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог говорить: «Уміння людини ставити перед собою цілі є надзвичайно важливим для її благополучного життя. Однак цього замало. Необхідно також визначити, як цих цілей досягти. А для цього слід оцінити власні можливості, розробити план, який допоможе наблизитися до мети і втілити його в життя. Варто пам'ятати: навіть якщо цілі у людей схожі, можливості та шляхи їх реалізації, безперечно, будуть різними. Тому сьогодні ми спробуємо визначити, якими ресурсами ви володієте для досягнення цілі, визначеної на попередньому занятті, і також скласти детальний план втілення її в життя».

Вправа «Мої ресурси» (13 хв.)

Педагог наголошує, що перед будь-якою конструктивною роботою, чи збирається людина будувати будинок або ліпити пельмені, їй треба точно знати, які є в наявності матеріали та інструменти. Так само для того, щоб досягнути поставленої мети, людині необхідно мати чітке уявлення про засоби, які вона має.

Педагог пропонує учням пригадати ціль, визначену ними на попередньому занятті як важливу. Далі він просить їх подумати і скласти список необхідних для досягнення мети *ресурсів*. Для цього аркуш паперу діти ділять вертикально на дві половини. У лівій записують ресурси, якими підлітки вже володіють (це можуть бути риси характеру, друзі, що у разі потреби підтримають і допоможуть, фінансові ресурси, рівень освіти, енергія, нарешті, час, який є у розпорядженні, тощо), у правій – ті, які їм ще будуть потрібні.

Після виконання цього завдання педагог просить учнів описати, якою людиною вони мають бути, щоб досягнути своєї цілі.

До уваги педагога

Педагог повертається до прикладу, який розглядався на попередньому занятті. Отож, для досягнення мети у дівчини є такі **ресурси**:

- мотив – вступ до ВУЗу;
- час;
- подруга, яка добре знає предмет;
- вчитель, який готовий індивідуально працювати з дівчиною;

- згода батьків та їхня фінансова підтримка.

Потрібні ресурси:

- наполегливість;
- самоконтроль;
- витримка.

Запитання для обговорення:

- ❖ Які із перелічених ресурсів уже допомагали вам в минулому досягнути успіху?
- ❖ Над розвитком яких особистісних якостей вам потрібно працювати насамперед?

IIII Вправа «Перешкоди на шляху до мети» (10 хв.)

Педагог зазначає, що на шляху до мети часто існують різні перешкоди. Тому просить старшокласників у декількох тезах сформулювати, *що може перешкодити їм* мати все те, про що вони мріють, чого прагнуть. Можливо, це невміння планувати свій час, реалізувати заплановане, виконання одночасно декількох справ, уявлення про невдалий результат тощо. Далі учні за бажанням можуть озвучити свої напрацювання.

До уваги педагога

Педагог знову повертається до прикладу і озвучує перешкоди:

- лінощі;
- відсутність навичок самоконтролю тощо.

Запитання для обговорення:

- ❖ Для чого варто визначати перешкоди на шляху до мети?
- ❖ Хто їх може усунути? Як?

IIII Вправа «План дій» (17 хв.)

Перед виконанням завдання педагог наголошує, що для досягнення мети недостатньо визначити необхідні ресурси, можливі перешкоди, варто подумати,

які кроки і в який термін потрібно зробити, щоб досягнути мети. До того ж вони повинні бути досить детальні та конкретні. Залежно від того, наскільки близькою в часі є ціль, відповідно й дії будуть плануватися на день, тиждень, місяць тощо. Педагог рекомендує учням поглянути на ресурси, якими вони володіють, які їм ще потрібні, перешкоди, які можуть завадити, і спробувати скласти детальний план реалізації мети, враховуючи все вищезазначене. Для полегшення такої роботи розпочинати слід з кінцевого результату, а потім крок за кроком спланувати весь шлях аж до того, що вони зможуть зробити за цим планом уже сьогодні. Врешті-решт, як говорив Д. Карнегі, «усе, що в принципі ти можеш зробити в житті, ти можеш зробити тільки сьогодні».

Педагог радить учням, якщо вони невпевнені в тому, яким повинен бути цей план, то можуть знову себе запитати, що заважає їм уже сьогодні мати те, чого вони прагнуть. Можливо, відповіддю на це запитання буде щось, над чим уже зараз можна працювати, щоб змінити ситуацію. Вирішивши таке проміжне завдання, можна наблизитися до основної мети.

До уваги педагога

Перед виконанням завдання педагог може продемонструвати учням, які кроки потрібно зробити дівчині, приклад якої вони розглядали протягом двох занять.

Наприклад:

- визначити з учителем час індивідуальних занять;
- спланувати відповідним чином свій режим дня, розклад на тиждень;
- кожного дня розв'язувати додатково три задачі з математики;
- відвідувати індивідуальні заняття;
- виконувати домашні завдання з математики та завдання, які пропонуються після індивідуальних занять;
- відпрацювати пропущені теми й ті, які були низько оцінені;
- на заняттях в школі більше виявляти бажання працювати біля дошки тощо.

Запитання для обговорення:

- ❖ Чим може людині допомогти такий план дій?
- ❖ Чому план дій для реалізації мети повинен бути дуже конкретним?

Підбиття підсумків (3 хв.)

Педагог, підсумовуючи, зазначає: «Плануючи власне життя, не варто поспішати. Потрібно вміти скористатися можливістю зупинитися та подумати, що ти робиш, оцінити, що вдалося досягнути, а чого ні; обов'язково варто обговорити свої дії, плани з друзями чи дорослими, яким довіряєш найбільше, і при цьому отримати пораду, як діяти далі. Особливо це важливо, коли на шляху досягнення цілі виникають якісь перешкоди. Тому необхідно більше працювати над собою, адже, як відомо, «під лежачий камінь вода не тече», ставити перед собою реалістичні цілі та не боятися попросити підтримки та допомоги в друзів та близьких людей в ситуаціях, коли самотужки справитися важко».

СЛОВО ДО БАТЬКІВ

Шановні батьки!

Відомий дослідник Максуелл Мольц у своїй книзі «Я – это Я, или как стать счастливым» зазначає, що людина – це істота, яка завжди прагне до будь-якої цілі; вона живе нормально та природно, якщо орієнтована на певну мету. Саме відчуття щастя і є ознакою нормальної, природної життєдіяльності. Коли людина діє цілеспрямовано, вона, зазвичай, відчуває себе відносно щасливою.

У кожного з вас в житті, безперечно, були моменти, коли ви досягали найзаповітнішої цілі. Поділіться, будь-ласка, з дитиною вашим найбільшим життєвим успіхом, пригадайте почуття, які переповнювали вас у ці хвилини, опишіть особисті якості та поведінку, які допомогли вам досягнути успіху. Спираючись на власний досвід, спробуйте дати дитині пораду, як краще за все досягати мети.

ТЕМА: ТВОРЕЦЬ СВОЄЇ ДОЛІ (3 ЧАСТИНИ)

Мета: обґрунтувати важливість цілепокладання у життєвому самовизначенні.

- ЧАСТИНА 3 -

Завдання:

- формувати в учнів уміння визначати життєві перспективи.

Ключові слова: ціль, життєва перспектива.

Матеріали та обладнання: фліп-чарт, бланки для вправи «Зустріч однокласників через 10 років» (відповідно до кількості учасників).

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Притча «Як жаба досягла своєї цілі» (10 хв.).
3. Вправа «Зустріч однокласників через 10 років» (30 хв.).
4. Підбиття підсумків (3 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог говорить: «Сьогодні ми продовжимо розмову про цілі. Однак розглянемо їх через призму нашого подальшого життя. Ми поговоримо про те, як досягнення тих чи інших цілей може вплинути на наше життя».

Притча «Як жаба досягла своєї цілі» (10 хв.)

Педагог розповідає учням притчу (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Запитання для обговорення:

- Які життєві істини проголошуються у притчі?
- Чого вчить ця притча?

Вправа «Зустріч однокласників через 10 років» (30 хв.)

Педагог пропонує учням уявити себе через 10 років, коли вони зібралися на зустріч випускників. Традиційно на зустрічі усі розповідають про те, що з ними трапилося протягом 10 років. Для виконання цього завдання педагог роздає учням бланки, які вони мають заповнити. Після завершення роботи учні діляться своїми «спогадами-перспективами».

Запитання для обговорення:

- Які почуття вас переповнювали під час виконання цього завдання?
- На які із запитань вам легко було відповідати, а на які важко? Чому?
- Які висновки вам вдалося зробити після виконання цього завдання?

До уваги педагога

Наприкінці обговорення педагогу варто озвучити основні думки цього заняття, які можна сформулювати так:

- те, чого ми хочемо досягнути у житті, варто планувати заздалегідь, щоб була можливість відкоригувати, уточнити намічені цілі, знайти необхідні ресурси;
- без планування не обходиться жодна діяльність. А якщо справа стосується нашого майбутнього, важливо визначити: яким воно повинно бути;
- про своє майбутнє потрібно думати сьогодні, а не завтра, і обов'язково управ-

ляти цим процесом;

- *план* – це орієнтир, який дозволяє особистості рухатися в потрібному напрямі.

IIII Підбиття підсумків (3 хв.)

Педагог підсумовує: «Легко чи складно уявити своє майбутнє? Думати про те, що з тобою трапиться через 10 років – марна трата часу? Можливо, й так… Однак давайте поміркуємо: перед тим, як щось зробити, ми завжди собі це подумки уявляємо, а вже потім починаємо діяти. Чому б нам не підготуватися до майбутнього – подумки уявивши, спрогнозувавши його? Адже не даремно говорять: кожна думка матеріальна, і рано чи пізно наші мрії, фантазії стають дійсністю, важливо цього дуже захотіти…»

Література

1. Бровко Е. Б. Методы исследования жизненной перспективы старшеклассников [Текст] / Е. Б. Бровко // Психология и школа : ежеквартальный научно-практический журнал. – 2006. – № 2. - С. 48–58.
2. Вагин И. Поднимись над толпой! : тренинг лидерства / И. Вагин, А. Глущай. – С-Пб.: Питер, 2002. – 192 с.
3. Вірна Ж. П. Прогнозування життєвих перспектив в умовах психолого-педагогічного супроводу розвитку дітей загальноосвітньої школи [Текст] / Ж. П. Вірна, Т. К. Вінник, В. О. Ольхович // Практична психологія та соціальна робота : науково-практичний та освітньо-методичний журнал. – 2006. – № 2. – С. 1–4.
4. Одолінський В. Г. Життєві перспективи старшокласників: мотивація та чіткість уявлення [Текст] / В. Г. Одолінський // Практична психологія та соціальна робота : науково-практичний та освітньо-методичний журнал. – 2006. – № 9. – С. 70–72.
6. Психологические программы развития личности в подростковом и старшем школьном возрасте / под ред. И. В. Дубровиной. – 6-е изд. – М. : Академический проект, 2002.– 128 с.
7. Християнський Дитячий Фонд, Міжнародна волонтерська школа : робочі матеріали. – Київ, 2001.

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПЕДАГОГА

Притча «Як жаба досягла своєї цілі»

Якось зібралися декілька жаб і розговорилися.

- Який жаль, що ми живемо в такому маленькому болоті. Ось би дістатися до сусіднього болота, там значно краще! – проквакала одна жаба.
- А я чула, що в горах є чудове місце! Там чистий великий ставок, свіже повітря, і немає цих хуліганів-хлопчиськ, – мрійно проквакала друга жаба.
- А вам-то що з цього? – огризнулася велика жаба. – Все одно вам туди ніколи не добратися!
- Чому не добратися? Ми, жаби, можемо все! Правда, друзі? – сказала жаба-мрійниця і додала: – Давайте доведемо цій жабі, що ми зможемо перебратися в гори!
- Давайте! Давайте! Переберемося у великий чистий ставок! – заквакали всі жаби на різні голоси.

Так вони почали збиратися в дорогу. А стара жаба розповіла всім жителям болота про «дурну забаганку жаб». І ось коли жаби вирушили в дорогу, усі, хто залишився в болоті, в один голос закричали:

- Куди ви, жаби, це ж неможливо! Ви не дійдете до ставка. Вже краще сидіти в своєму болоті!

Але жаби не послухали і вирушили вперед. Декілька днів вони йшли, багато хто вибивався з останніх сил і відмовлявся від своєї мети, тому й повертали назад в рідне болото. Усі, кого зустрічали жаби на своєму нелегкому шляху, відмовляли їх від цієї божевільної ідеї. І так їхня компанія ставала все меншою і меншою. І лише одна жаба не звернула зі шляху. Вона не повернулася назад в болото, а дійшла до чистого красивого ставка і поселилася в ньому.

Чому саме вона зуміла досягнути мети? Можливо, вона була сильнішою за інших?..

Як виявилося пізніше, ця жаба не була сильнішою і наполегливішою за інших. Просто була глуха! Вона не чула, що це «неможливо». Не чула, як її відмовляли, і тому вона легко дісталася до своєї мети.

РОЗДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Зустріч однокласників через 10 років

Дайте відповідь на запитання. Уявіть собі, про що б ви хотіли розповісти своїм друзям, коли зустрінетеся через 10 років.

Через 10 років буде _____рік і мені буде _____років.

_____

Через 10 років я хочу працювати_____

Щоб отримати цю роботу, я повинен буду_____

_____

Моя заробітна платня буде _____

Я буду жити_____

Три найцінніших моїх надбання_____

_____

_____

Моя сім'я буде складатися_____

Найважливіше, що я зроблю до того часу_____

_____

Найважливіший життєвий досвід буде полягати в тому, що _____

_____

СЛОВО ДО БАТЬКІВ

Шановні батьки!

Сьогодні на занятті ми разом з вашою донькою (сином) спробували пофантазувати і уявити своє майбутнє через 10 років. Воно виявилося досить цікавим та перспективним. Поспілкуйтеся на цю тему з вашою дитиною, пригадайте своє минуле. Чи здійснилися ваші мрії, чи сталося так, як ви планували? Поділіться своїм досвідом.

ТЕМА: СІМ'Я І ДОВІРА (2 ЧАСТИНИ)

Мета: сприяти подальшому формуванню уявлень про сімейно-шлюбні стосунки, про кохання як найбільшу цінність сім'ї та усвідомленню факторів готовності до шлюбу.

- ЧАСТИНА 1 -

Завдання:

- актуалізувати знання про цінності сім'ї;
- сприяти формуванню «образу» майбутнього супутника життя;
- розвивати у підлітків почуття власної відповідальності за вибір майбутнього чоловіка/дружини.

Ключові слова: сім'я, сімейні цінності, майбутній супутник життя.

Матеріали та обладнання: папір для нотаток, ручки, аркуші альбому для фліп-чарту, маркери.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Активізуюча вправа «Історія кохання» (10 хв.).
3. Вправа «Мій ідеальний партнер» (10 хв.).
4. Вправа «Щасливий шлюб» (20 хв.).
5. Підбиття підсумків (3 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог говорить, що на цьому занятті йтиметься про сім'ю, сімейно-шлюбні стосунки, про кохання. Він знайомить підлітків із метою та завданнями заняття.

Активізуюча вправа «Історія кохання» (10 хв.)

Ця вправа допоможе підліткам проговорити свої фантазії і потреби у спілкуванні з протилежною статтю у жартівливій, легкій формі. Ця гра діагностична, у ній можна побачити, що цікавить дітей у стосунках із представниками іншої статі, що вони знають про них, як уявляють, адже це проявиться у питаннях підлітків.

Двох бажаючих (хлопчика і дівчинку) чи дві пари педагог просить вийти за двері аудиторії, вони стають ведучими.

Педагог говорить ведучим, що зараз решта учнів придумають власну історію кохання. Після повернення ведучих в аудиторію їхнє завдання – відновити цю історію, запитуючи, причому питання мають бути тільки закритими, тобто передбачувані відповіді повинні бути «так», «ні», «не важливо».

Коли ведучі виходять, педагог пропонує групі невелику хитрість. Вони не придумують історію, ведучі складають її самі, своїми запитаннями. Просто всі будуть відповідати на запитання за певним принципом: якщо в останньому слові запитання ведучих остання буква голосна, то всі учасники дружньо відповідають «так», а якщо приголосна – «ні», у випадку, якщо закінчується м'яким знаком – то всі учасники говорять «не знаю» або «не важливо».

Ведучим же повідомляється: ми тут без вас склали історію кохання. Ви повинні її дізнатися, ставлячи запитання, на які можна отримати лише однозначні відповіді: «так», «ні», «не знаємо», «не важливо». На завершення педагог просить учасників відтворити повністю усю розповідь, а ведучим дякує за те, що вони розповіли усім прекрасну історію кохання.

До уваги педагога

Якщо ведучі дещо розгубляться, педагогу необхідно допомогти придумати кілька перших запитань. Завдання педагога задати певний тон запитань, щоб вони були не тільки про поверхневі події, але і про взаємовідносини, почуття

(наприклад: «вони кохали один одного?», «після того, як вона пішла, він подумав, що вона образилась?» ...).

Вправа «Мій ідеальний партнер» (10 хв.)

Педагог звертає увагу учнів на те, що сьогодні розмова йтиме не про батьківську сім'ю, а сім'ю, яку в майбутньому кожен із них планує утворити.

Педагог наголошує на тому, що найголовнішою умовою щасливого шлюбу є обрання супутника/партнера життя, тобто людини, з якою б ти з душевною радістю долав перешкоди, і для якої дорога з тобою була б також потрібна і необхідна. Слід пам'ятати, що обирати необхідно не тільки собі друга (подругу), а свою підтримку на все життя, а також батька чи матір для своїх дітей, бабусю чи дідуся для своїх онуків.

Педагог говорить: «Які ж можуть бути критерії вибору коханої(коханого)? Соціологи стверджують, що сучасні наречені насамперед шукають у майбутньому супутнику щедрість, доброту, розум, ерудицію, чуйність, культуру внутрішню і зовнішню. На других позиціях: ставлення до дружини як до друга, дбайливе ставлення до дітей, працьовитість, почуття гумору, краса.

Набір вимог до майбутніх дружин більш традиційний: поєднання краси з добротою, м'якістю і самовідданістю, вірність подружньому обов'язку. На других позиціях: розум, ділові якості жінки, її працелюбність, якості господині. Цікаво, що якості, небажані в шлюбі, називають майже однаково як чоловіки, так і жінки: егоїзм, нечесність, грубість, жадібність.

А тепер настав час перевірити, які вимоги висуваєте ви до майбутнього супутника життя?»

Педагог пропонує підліткам записати 10 рис характеру уявного майбутнього супутника/ супутниці життя та проранжувати їх. Потім розмістити свої списки на дошці. Учасникам вправи дається час на вивчення тих переліків якостей, які запропонували однокласники. Якщо перелік якостей їм сподобався, то вони роблять позначку маркером. Таким чином визначається список-переможець (чи переможці). Їх зачитують ще раз, доповнюють – і лишають на дошці як результат колективного вибору групи.

Завдання педагога – прокоментувати різноманітність вимог, що висувають молоді люди один до одного, важливість моральних якостей, які в переліках визначаються як пріоритетні. Розбіжності у поглядах на пріоритетність тих чи інших рис педагог може прокоментувати як те, що до обрання супутника життя

необхідно підходити комплексно. Слід також підвести старшокласників до розуміння того, що якості, риси партнера – це те, що кожен з нас хоче взяти, але взамін потрібно навчитися і віддавати.

Вправа «Щасливий шлюб» (20 хв.)

У людській свідомості побутує дуже багато міфів, пов'язаних із сімейним життям. Саме їх обговоренню педагог пропонує присвятити цих кілька хвилин.

Ось найпоширеніші із них:

1. Ура! Штамп в паспорті я отримала, тепер можна і розслабитися.
2. Моя справа – заробляти гроші, решта – справа дружини.
3. Народжу дитину, і нікуди він від мене не подінеться.
4. Після весілля він обов'язково зміниться: буде добріший, уважніший, допомагатиме у всьому.
5. Відсутність житла, низькооплачувана робота чи взагалі її відсутність – це не суттєво.
6. Якщо у цій сім'ї щось піде не так, нічого, розійдусь і створю нову сім'ю. Щасливий шлюб – це лотерея.

До уваги педагога

Під час виконання вправи учасники займають одну із позицій: «так», «ні», «вагаюсь», наводячи при цьому свої аргументи. Після обговорення кожного стереотипного уявлення педагогу варто запитати, чи хтось із учасників змінив власну думку під час обговорення.

Враховуючи обмеженість у часі, педагог може обрати декілька із тверджень на власний вибір та обговорити їх з учнями.

По завершенню вправи педагог разом з учнями робить висновок про те, що ж має лежати в основі щасливого шлюбу.

Підбиття підсумків (3 хв.)

Педагог просить учнів сказати, чому було присвячене це заняття. Він пропонує підліткам, за бажанням, написати вдома міні-твір «Як я можу зробити свою сім'ю щасливою? Що я можу дати своєму супутнику в житті».

ТЕМА: СІМ'Я І ДОВІРА (2 ЧАСТИНИ)

Мета: сприяти подальшому формуванню уявлень про сімейно-шлюбні стосунки, про кохання як найбільшу цінність сім'ї та усвідомленню факторів готовності до шлюбу.

- ЧАСТИНА 2 -

Завдання:

- розглянути складові поняття «сімейне щастя»;
- сприяти усвідомленню основних ролей членів сім'ї, їхніх обов'язків, критеріїв, які визначають рівень готовності до шлюбу;
- визначити, які ризики існують при укладанні шлюбу за кордоном.

Ключові слова: сімейне щастя, подружнє щастя, сімейні обов'язки, готовність до сімейного життя.

Матеріали та обладнання: папір для нотаток, ручки, кольорові олівці, фломастери, папір формату А1, роздатковий матеріал.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Активізуюча вправа «Веселий фотограф» (5 хв.).
3. Вправа «Критерії щасливої сім'ї» (8 хв.).
4. Вправа «Малюємо сімейне життя» (15 хв.).
5. Тест «Готовність до шлюбу» (5 хв.).
6. Дискусія «Ризики укладання шлюбу за кордоном» (7 хв.).
7. Підбиття підсумків (3 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог просить учнів пригадати, про що йшлося на попередньому занятті, та зауважує, що це заняття є його продовженням. Він повідомляє завдання цього заняття.

Активізуюча вправа «Веселий фотограф» (5 хв.)

Педагог просить одного бажаючого стати «фотографом». Решта учасників збираються в окремому місці і створюють «похмуру» команду, яка має сфотографуватися. Завдання фотографа під час зйомки розсмішити «похмуру» команду, а завдання команди – не піддаватися на дії фотографа (звуки, слова, жести, міміку) і залишатися сумними, похмурими. Той з команди, хто не витримає і засміється, стає помічником фотографа і допомагає йому смішити інших. На завершення педагог запитує, чи змінився настрій у групи, та пропонує перейти до основної частини заняття.

Вправа «Критерії щасливої сім'ї» (8 хв.)

Педагог на фліп-чарті малює два поєднаних серця. Одне серце символізує зовнішні фактори, що впливають на щастя та благополуччя сім'ї, а друге – внутрішні. Учні називають по черзі фактори, критерії щасливої сім'ї, а педагог їх занотовує, групуючи їх разом із дітьми за факторами: зовнішніми і внутрішніми.

Висновок: *сімейне щастя залежить від багатьох як внутрішніх, так і зовнішніх факторів*. Серед факторів, що лежать в основі успішного сімейного життя, можуть бути названі:

1. Свідомий вибір партнера.
2. Повага та увага подружжя один до одного.
3. Кожен із подружжя має можливість самореалізації, досягнення своїх цілей та бажань.
4. Достаток та окрема житлова площа.
5. Довгоочікувана, запланована та бажана дитина/діти.
6. Можливість не лише брати, але й віддавати щось навзаєм.

7. Важливо мати спільні справи та інтереси.
8. Пріоритетні сімейні цінності мають збігатися.
9. …

Вправа «Малюємо сімейне життя» (15 хв.)

Учасники об'єднуються у чотири міні-групи. Кожній з груп пропонується намалювати одну із ситуацій життя сім'ї:

- приготування їжі;
- прибирання квартири;
- відпочинок на природі;
- ремонт квартири.

Основні правила проведення вправи: малювати на аркушах формату А1 кольоровими олівцями, фломастерами. На малюнку мають бути присутніми усі члени сім'ї.

Групи розміщуються у чотирьох рівновіддалених місцях.

Після того, як групи завершили малювати, педагог пропонує їм перейти по часовій стрілці до інших малюнків, і так продовжувати доти, доки кожна група не побуває біля усіх чотирьох малюнків і не домалює щось своє. Таким чином в учнів буде можливість побачити різноманітність сімейних стосунків. Педагогу слід стежити за дисципліною і дотриманням усіх правил вправи.

Тест «Готовність до шлюбу» (5 хв.)

Педагог запитує в учнів, хто і як, на їхню думку, може визначити готовність до сімейного життя? Якщо готовність людини до управління машиною визначається екзаменом, перевіряється шляхом тестування, то готовність бути дружиною (чоловіком), матір'ю (батьком) перевіряється тільки життям, яке інколи надзвичайно суворо екзаменує.

Педагог пропонує підліткам пройти тест «Готовність до шлюбу» (див. Роздатковий матеріал).

До уваги педагога

Краще, якщо основні питання тесту педагог не зачитуватиме, а роздасть учням

готові бланки для тестування.

Дискусія «Ризики укладання шлюбу за кордоном» (7 хв.)

Педагог, використовуючи інформаційні матеріали, обговорює з підлітками основні ризики укладання шлюбу за кордоном та шляхи їх уникнення.

Запитання для обговорення:

- Яке ваше ставлення до шлюбу з іноземними громадянами?
- Чому має місце прагнення вийти заміж за іноземця/одружитися з іноземкою?
- Чи існують ризики укладання шлюбу за кордоном, які саме?

Підбиття підсумків (3 хв.)

Педагог підсумовує, що готовність до сімейного життя – внутрішнє відчуття дорослості, уміння відповідати за свої вчинки та брати відповідальність за інших. Цей стан залежить не від біологічного віку людини, а від соціальної зрілості, здатності приймати життєво важливі рішення, матеріально утримувати сім'ю та виховувати дітей.

Побудова сім'ї – можливо, найважча справа у світі. Вона передбачає сумісні зусилля двох індивідуальностей. Щаслива сім'я підтверджує думку про те, що людські почуття – найважливіша цінність. У сім'ї люди отримують можливість з готовністю ділитися один з одним своїми думками, горем та радістю. Сутність створення життєздатної сім'ї – дати можливість всім її членам зайняти індивідуальне місце, насолоджуватися життям, і результатом такої взаємодії є особистісне зростання всіх членів сім'ї (педагог роздає учням Роздатковий матеріал «Законодавство України про шлюб» для самостійного ознайомлення).

Література

1. Алиева М. А. Я сам строю свою жизнь / М. А. Алиева, Т. В. Гришанович [и др.] ; под ред. Е. Г. Трошихиной. – С-Пб. : Речь, 2001. – 216 с.
2. Аргайл М. Психология счастья / М. Аргайл ; гл. ред. Е. Строганова ; пер. с англ. А. Лисицыной. – 2-е изд. – М. [и др.] : Питер, 2003. – 270 с.
3. Арнольд А. Лазариус. Мифы о браке / Лазариус А. Арнольд. – М. : Будущее Земли, 2008. – 240 с.
4. Вайнола Р. Г. Моя майбутня сім'я / Р. Г. Вайнола // Культура життєвого самовизначення Ч. III. Середня школа : метод. посібник / наукове керівництво та редакція І. Д. Звєрєвої. – К., 2004.
5. Василец Т. Мужчина и женщина. Тайна сакрального брака / Т. Василец. – С-Пб. : Речь, 2010. – 496 с.
6. Винославська О. В. Людські стосунки : навч. посіб. / О. В. Винославська, М. П. Залигіна ; М-во освіти і науки України. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 144 с.
7. Кипнис М. Тренинг семейных отношений. Часть 2. Родительство / М. Кипнис. – М. : Ось-89, 2008.
8. Кипнис М. Тренинг семейных отношений. Часть 1. Супружество / М. Кипнис. – М. : Ось-89, 2006.
9. Козлов Н. И. На крыльях любви, или Как делать семью / Н. И. Козлов. – М., 2010. – 256 с.
10. Козлов Н. И. Формула успеха, или Философия жизни эффективного человека / Н. И. Козлов. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2004. – 298 с.: ил. – (Практическая психология).
11. Некрасов А. Семья: энциклопедия счастливой жизни / А. Некрасов. – М. : АСТ. Полиграфиздат, 2010. – 640 с.
12. Образцова Л. Н. Энциклопедия семейного счастья. М. : АСТ., Сова, Харвест, 2007. – 567 с.
13. Фопель К. На пороге взрослой жизни: Психологическая работа с подростковыми и юношескими проблемами. Отделение от родителей. Любовь и дружба. Сексуальность / Фопель Клаус. – М. : Генезис, 2008. – 208 с.
14. Храмова Н. Г. Культура семьи / Н. Г. Храмова, Г. Г. Алексеева [и др.]. – М., 2009.
15. Целуйко В. 1 000 000 радостей и трудностей в брачной корзине. Психологические проблемы молодой семьи / В. Целуйко. – М., 2008. – 336с.

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПЕДАГОГА

Ризики укладання шлюбів за кордоном

Як свідчить практика, іноді жителі України одружуються не стільки за покликом серця, скільки за розрахунком, і шлюб виступає не метою, а засобом. Наприклад – чудовим приводом для виїзду за кордон.

У такому разі, безумовно, на перший план виходять інтернаціональні шлюби, що, як правило, завжди проходять за одним і тим же сценарієм: зазвичай із-за кордону приїжджає наречений, який бере шлюб з українською дівчиною. Дівчина, таким чином, отримує шанс на так зване «краще життя».

Іноді українок, які поїхали за кордон «на заміжжя», доводиться буквально визволяти з якої-небудь неприємної ситуації. Більше того, трапляється й так, що жінок просто заманюють за кордон зовсім не для одруження. І справа тут не лише в одвічній проблемі продажу українок в сексуальне рабство.

Часті випадки, коли закордонні чоловіки одружуються на українських дівчатах з єдиною метою – знайти безплатну домашню рабиню, в якої відбирають усі документи і на яку звалюють усі домашні справи. Так, один заповзятливий німець спеціально знайомився з дівчатами в Інтернеті й, заявляючи про свої серйозні наміри, запрошував до себе в гості. Там він освідчувався і тут же, вибравши відповідний момент, скаржився на те, що у нього захворіла мама, і тому весілля доведеться відкласти доти, доки вона не видужає. Звичайно ж, за матір'ю треба було доглядати, і, звичайно ж, більшість простодушних дівчат тут же заявляли, що можуть це робити «по-родинному», без зайвих витрат на доглядальницю. У результаті жінки так і залишалися прикутими до ліжка хворої, а їхній коханий спочатку просто відкладав весілля з яких-небудь причин, а потім і взагалі ігнорував усі спроби «нареченої» завести хоча б розмову про це. Безумовно, багато хто з жінок уже через місяць розумів, що їм нічого «не світить», і від'їжджав додому, однак на їхнє місце незмінно приїжджала нова «наречена». Таким чином заповзятливий молодик отримував можливість роками заощаджувати на доглядальницях для матері.

Особливо часто проблеми виникають у жінок, які виходять заміж за представників мусульманських країн, не до кінця ознайомившись із звичаями і традиціями цих держав. Наприклад, буває так: жінки потрапляють у велику родину, де їм відводять найпринизливіше місце, де чоловіки їх б'ють, регулярно знаходячи

приводи для ревнощів, а численні родичі примушують працювати за трьох.

Щоб хоча б якось захистити себе в умовах «інтернаціонального» заміжжя, українські жінки можуть укласти шлюбний контракт, в якому будуть обумовлені всі моменти сімейного життя – причому не лише матеріальні, а й моральні.

Утім, у будь-якому разі шлюбний контракт не захистить українців від усіх складнощів і небезпек у «закордонному» шлюбі. За словами самих же жінок, що виходять заміж за іноземців, переїзд за кордон завжди дуже важкий для жінки – навіть якщо шлюб справді був укладений по любові, на адаптацію в нових умовах піде не один рік. Іноді доводиться «з нуля» вчити мову, підтверджувати диплом про українську освіту вже в зарубіжному навчальному закладі й роками шукати роботу, на яку закордонна фірма зважиться взяти іноземку. Однак, попри всі ці факти, українки, як і раніше, бачать у «закордоні» свого роду панацею від усіх своїх негараздів і невдач на Батьківщині.

РОЗДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Тест «Готовність до шлюбу»

Висловіть своє ставлення до твердження, поставивши знак «+» у відповідній графі.

№	Твердження	Я	Він (вона)
1.	Відправка дитини до дитячого садка		
2.	Турбота про дітей		
3.	Перевірка домашнього завдання дітей		
4.	Відвідування батьківських зборів		
5.	Організація дитячих свят		
6.	Організація сімейних свят		
7.	Читання спеціальної літератури з виховання дітей		
8.	Виконання важкої фізичної роботи по дому		
9.	Виконання дрібної домашньої роботи		
10.	Купівля продуктів харчування		
11.	Прибирання квартири		
12.	Прання білизни		
13.	Підтримка контактів із сусідами		
14.	Сплата комунальних рахунків		
15.	Планування сімейного бюджету		
16.	Купівля одягу, взуття		
17.	Купівля санітарно-гігієнічної продукції		
18.	Купівля побутової техніки, меблів		
19.	Годування домашніх тварин		
20.	Вигул собаки		
21.	Винесення сміття		

Опрацювання результатів: за кожну відповідь «Я» ви отримуєте по 1 балу.

Результати:

Від 0 до 5. Ви хочете отримати не супутника (супутницю) життя, а хатню робітницю (працівника). Вам ще треба багато чого переглянути у своїх ставленнях до сімейного життя.

Від 6 до 14. У вас немає особливих причин для хвилювань, але радимо задуматися. Чи не забагато обов'язків ви перекладаєте на плечі майбутнього партнера.

15 і більше. Ви повністю готові до сімейного життя.

Законодавство України про шлюб

Право брати шлюб та основні засади оформлення шлюбу закріплені в Основному законі України – Конституції. Так, у статті 51 Конституції України проголошено, що шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. Кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі і сім'ї. Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Повнолітні діти зобов'язані піклуватися про своїх батьків. Сім'я, дитинство, материнство, батьківство охороняються державою.

Шлюбно-сімейні відносини визначає Сімейний кодекс України (СК). Шлюб – це рівноправний союз жінки та чоловіка. Для укладення шлюбу законодавством встановлені певні умови:

- взаємна згода осіб, які укладають шлюб;
- досягнення ними шлюбного віку.

В Україні шлюбний вік встановлено: 18 років для чоловіків і 17 років для жінок. В окремих випадках (вагітність; фактичні шлюбні відносини вже склалися; народилася дитина тощо) за рішенням суду чи органів опіки і піклування шлюбний вік може бути знижено.

У законодавстві України закріплено ряд умов, які перешкоджають укладенню шлюбу, а саме:

- якщо хоча б одна особа вже перебуває в іншому шлюбі,
- якщо особи між собою є кровними родичами або повно рідними чи неповно рідними братами і сестрами;
- не допускається укладення шлюбу між усиновителями і усиновленими;
- не допускається укладення шлюбу між особами, з яких хоч одна визнана судом недієздатною внаслідок душевної хвороби або недоумства;
- згідно із законом, захист прав та інтересів неповнолітніх дітей покладено на їхніх батьків. У разі одруження неповнолітніх вони набувають дієздатності в повному обсязі з моменту одруження і здійснюють захист своїх прав самостійно.

СЛОВО ДО БАТЬКІВ

Шановні батьки!

Ваші діти стоять на порозі дорослого життя. Вони потребують ваших порад, вашого соціального досвіду. Але ще більше вони потребують відчуття дорослості, поваги до їхнього вибору (у тому числі і до вибору об'єкта кохання). Пам'ятайте, що вимагаючи від них серйозної, відповідальної поведінки, ви тим самим наголошуєте на їхньому праві на особисте, інтимне життя. Будьте послідовними у своїх вимогах, адже довіру підлітка дуже легко втратити. Сприяйте формуванню у ваших дітей уявлень про кохання на кращих зразках, що пропонує історія світової цивілізації.

ТЕМА: ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ (2 ЧАСТИНИ)

Мета: ознайомити учнів з особливостями проявів торгівлі людьми в Україні

- ЧАСТИНА 1 -

Завдання:

- ознайомити підлітків з різними проявами торгівлі людьми;
- визначити сучасні тенденції, причини цього явища, шляхи потрапляння в небезпечну ситуацію.

Ключові слова: закон, права людини, торгівля людьми, «група ризику».

Матеріали та обладнання: ватман, маркери, аркуші формату А4, дошка, крейда.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Мозковий штурм «Причини поширення торгівлі людьми» (10 хв.).
3. Групова робота «Шляхи потрапляння громадян України до рук торгівців людьми, методи вербування та різновиди форм торгівлі людьми» (20 хв.).
4. Інформаційне повідомлення «Нові тенденції в торгівлі людьми» (10 хв.).
5. Підбиття підсумків (3 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог пропонує учням дати відповідь на питання, у чому полягає рівність людей, та підводить їх до думки про те, що головна рівність полягає у наявності рівних прав, які задекларовані у Загальній декларації прав людини та Конвенції ООН з прав дитини. У сучасній Україні одним із проявів порушення прав є проблема торгівлі людьми, яка має багато внутрішніх та зовнішніх причин виникнення. На попередньому занятті йшлося про щасливу сім'ю, про гармонійні сімейні відносини. Але вони не завжди бувають такими: у деяких сім'ях немає затишку, чиниться насильство, яке нерідко підштовхує людину їхати за кордон у пошуках кращої долі («гірше вже не буде…»). Як ви вважаєте, які ще існують причини поширення торгівлі людьми в Україні?

Мозковий штурм «Причини поширення торгівлі людьми» (10 хв.)

Педагог пропонує учням визначити методом мозкового штурму причини поширення торгівлі людьми. Він фіксує пропозиції учнів та робить підсумок (див. Інформаційні матеріали для педагога).

До уваги педагога

Можна крейдою на дошці позначити дві колонки («Внутрішні причини» і «Зовнішні причини») та у процесі роботи записувати в них відповіді підлітків.

Запитання для обговорення:

- Чи є причини поширення торгівлі людьми однаковими в усіх країнах світу?
- Як ви вважаєте, навіщо потрібне знання причин, що сприяють поширенню явища торгівлі людьми?
- Як можна подолати ці причини?

Групова робота «Шляхи потрапляння громадян України до рук торгівців людьми, методи вербування та різновиди форм торгівлі людьми» (20 хв.)

Педагог об'єднує учнів у три групи та пропонує визначити:

1 група – шляхи потрапляння громадян України до рук торгівців людьми;

2 група – методи вербування;

3 група – різновиди форм торгівлі людьми.

Групи презентують результати своєї роботи. Педагог підбиває підсумки вправи та узагальнює результати (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Запитання для обговорення:

- Якими можуть бути шляхи потрапляння до рук торгівців людьми?
- Де можна одержати пропозиції виїзду на роботу за кордон?
- Хто може надати такі пропозиції?
- Чому люди довіряють оголошенням?
- Які різновиди торгівлі людьми є, на ваш погляд, найбільш поширеними в сучасному світі?

IIII Інформаційне повідомлення «Нові тенденції в торгівлі людьми» (10 хв.)

Педагог розповідає учням про сучасні тенденції такого явища, як торгівля людьми (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Запитання для обговорення:

- Що нині є головною причиною виїзду на заробітки за кордон громадян України?
- Хто може належати до потенційної «групи ризику»?
- Вербувальник – хто він, як змінились його функції?

IIII Підбиття підсумків (3 хв.)

Педагог пропонує учням поділитися враженнями від отриманого матеріалу та дати відповідь на запитання:

- Які є внутрішні і зовнішні чинники виникнення явища торгівлі людьми?
- Як розпізнати сумнівні пропозиції щодо виїзду за кордон?

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПЕДАГОГА

Причини поширення торгівлі людьми

Серед причин (внутрішніх та зовнішніх)поширення торгівлі людьми в пострадянських країнах традиційно називають такі: безробіття, низький рівень життя, правова неграмотність населення, поверхові уявлення про легкість життя в західних країнах, відсутність правдивої інформації про проблему, сексуалізація життя, інтернаціоналізація економіки, активна міжнародна трудова міграція, поява можливості пересування для громадян пострадянських країн тощо.

Так, на першому місці серед внутрішніх факторів залишається скрутне економічне становище. Фемінізація бідності сприяє пошуку жінками будь-яких заробітків, навіть без урахування можливих негативних наслідків. Дослідники з різних країн помітили, що жінки швидше погоджуються на роботу, що не відповідає їхньому рівню освіти і кваліфікації, у той час як чоловіки в подібній ситуації сумніваються. Зростає кількість сімей, в яких жінки є головними годувальницями, на яких лежить відповідальність за всю родину.

Зниження рівня життя штовхає громадян на пошук роботи за межами України. За статистичними даними Представництва Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні, протягом останніх трьох років більше 90% постраждалих зазнали трудової експлуатації, а серед постраждалих все частіше переважають чоловіки. Безпосереднє спілкування з людьми, які бажають їхати працювати за кордон, і з тими, хто повернувся звідти, свідчить, що негативну роль у поширенні торгівлі людьми в Україні продовжує відігравати недостатня поінформованість українських громадян щодо можливостей працевлаштування за кордоном, а також про наслідки нелегального перебування там.

Неефективність політичних та економічних перетворень у державі, корумпованість чиновників, декларативність соціальної політики, поглиблення прірви між верхами та абсолютною більшістю населення, призвели до виявлення ще одного фактора – невіри в позитивні зміни в країні. Молоді люди не бачать перспектив для життя та реалізації в українському суспільстві. Вища освіта не стає запорукою нормального забезпеченого життя. Виїзд за кордон розглядається як умова не тільки вирішення тимчасових фінансових проблем родини, але і як страте-гія життєвого шляху для молодого покоління.

Ситуація ускладнюється тим, що процес міграції починає швидко ставати криміногенним, оскільки легальних можливостей виїхати працювати за кордон замало для усіх бажаючих. Крім того, серед факторів, що сприяють поширенню торгівлі людьми, фахівці все частіше відзначають посилення загальної криміналізації суспільства.

У групі правових чинників також відбулися певні зміни. Ухвалено закон проти торгівлі людьми, але бракує ефективної працюючої системи захисту потерпілих від торговців «живим товаром» в Україні, відсутній і закон про соціальний захист українських громадян за кордоном.

Причини торгівлі людьми слід шукати й у зовнішніх чинниках, серед яких – відкриття кордонів, що спрощує туризм і пошук роботи; інтернаціоналізація тіньової економіки; формування міжнародних кримінальних об'єднань; зростання різниці між багатими і бідними країнами; лояльне до проституції законодавство багатьох країн світу; глобалізація економіки та міграції.

Важливим чинником, який сформувався та виявився вже на початку нового століття, є наявність так званої соціальної мережі за кордоном. За даними дослідження Міжнародної організації праці, у більшості мігрантів, як благополучних, так і постраждалих від торгівлі людьми, за кордоном працює хтось із родичів чи близьких друзів, що сприяє поінформованості про можливість працевлаштування за кордоном, значно полегшує процес виїзду. Найбільше ризикують постраждати від торгівлі людьми ті, хто виїжджає в далеке зарубіжжя з метою нелегального працевлаштування через посередника, який бере на себе фінансування поїздки – оформлення візи і закордонного паспорта, придбання квитків. Ці грошові витрати є додатковим мотивуючим фактором, що не дозволяє людям відмовитися від поїздки у випадку виникнення сумнівів щодо її безпечності, вони ж стають і причиною того, що мігранти не можуть добровільно залишити роботу, тому що повинні повернути борги.

Нові тенденції в торгівлі людьми

Торгівля «живим товаром» як асоціальне, кримінальне явище має особливість пристосовуватися до нових умов життя, змінювати свої форми і методи залежно від економічної й соціальної ситуації в кожній конкретній країні й у світі взагалі. Тому з часом з'являються нові тенденції в торгівлі людьми. Якщо кілька років тому головним чинником цього явища було безробіття, сьогодні наголо-шується не стільки на безробітті як причині бідності, скільки на дуже низьких заробітках, навіть за висококваліфіковану працю.

Змінюються методи та підходи злочинних угруповань, способи вербування, групи ризику. Загалом зміни мають такі вияви: постраждалими від торгівлі людьми все частіше стають чоловіки; молоді люди до 35 років, які мають технічну або вищу освіту; усе більше з'являється постраждалих від торгівлі людьми, які використовувалися не в секс-бізнесі, а експлуатувалися в домашньому та сільському господарстві, на напівлегальних та нелегальних мануфактурах і фабриках; нові місця пошуку товару, а також нові форми використання людини – донорство яйцеклітин; більш завуальованим та законспірованим стало вербування. Вербувальниками все частіше стають (з різних причин) знайомі люди, друзі, навіть рідні…

Вербувальники беруть на себе більше роботи: вони знаходять людей, самостійно оформляють їм документи, самі перево зять їх через кордон і передають у руки покупцю за кордоном, одержуючи відразу гроші. Раніше вербувальники займалися лише вербуванням і оформленням документів, подальші функції брали на себе інші злочинці. У такій ситуації вербувальники часто не одержували обіцяні їм гроші.

Поширюється внутрішня торгівля (у межах України) – з метою втягнення до порнобізнесу та проституції дітей, у тому числі на замовлення іноземців; змінюються форми торгівлі людьми, шляхи вивезення, зростають масштаби проблеми.

Новий вид експлуатації, що привернув увагу Представництва МОМ в Україні у 2016 році, – це торгівля людьми з метою використання у перевезенні наркотичних речовин. Зокрема, до уваги МОМ потрапив ряд випадків, де десятки громадян України, які були найняті на роботу в якості кур'єрів, обманом використовувалися для доставки наркотиків і були затримані правоохоронними органами.

Шляхи потрапляння у ситуацію торгівлі людьми

Основні шляхи потрапляння у ситуації торгівлі людьми такі:

- обман/фальшиві обіцянки працевлаштування;
- жертви обставин (перебування далеко від дому без засобів для існування);
- вплив однолітків чи знайомих;
- дозвіл членів сім'ї (інколи батьки чи опікуни самі дозволяють ді тям працювати в секс-індустрії тощо);
- фіктивний шлюб;
- туризм;
- мережа Інтернет;
- навчання;
- молодіжна програма Au-pair (вивчення мови та культури іноземної країни протягом року молодою особою, яка натомість допомагає сім'ї, у якій проживає, доглядати за дітьми та виконувати роботу по господарству);
- викрадення.

На деяких шляхах потрапляння у ситуацію торгівлі людьми зупинимося детальніше:

Шлюб

Шлюб – у сімейному праві добровільний, рівноправний союз жінки і чоловіка, який укладається для створення родини і породжує взаємні права та обов'язки одружених. Шлюб укладається в органах запису актів громадянського стану.

Одним із можливих шляхів міграції для українських жінок є одруження з іноземцем. Послуги з організації шлюбів пропонуються великою кількістю шлюбних агентств, як фізичних, так і віртуальних. В Інтернеті наявні сайти знайомств, на яких жінки без сторонньої допомоги можуть знайти нареченого. Крім матримоніальних фірм, шлюбні послуги пропонуються фізичними особами – свахами. Необдумані кроки при використанні зазначених послуг мо-

жуть призвести до потрапляння у руки торговців людьми.

Сьогодні в Україні можна зустріти безліч оголошень про послуги агентств, які спеціалізуються на організації шлюбів українських жінок з іноземними громадянами. Переважно це агентства, готові допомогти безоплатно. Вони пропонують вислати їм ваші фотознімки й анкети на абонентську скриньку. Далі механізм простий: одержавши анкети і фотографії, адресат інкогніто пересилає або везе їх за кордон в агентство, з яким співпрацює і де одержує за це відповідну винагороду. Агентство, у свою чергу, розміщує фотознімки й анкети у каталогах, за перегляд яких чоловіки платять, за чутками, чималі гроші. За адресу чи телефон дівчини стягується додаткова плата. При цьому навряд чи в таких фірмах цікавляться фінансовим станом, сексуальними схильностями, станом здоров'я і намірами чоловіків-клієнтів. Заплативши гроші і покористувавшись жінкою, вони можуть її перепродати, щоб повернути свої гроші, чи просто відправити назад на батьківщину.

Знайомства з метою створення родини через Інтернет здобувають все більшу популярність. У руки торговців людьми можна потрапити навіть через всесвітню «мережу наречених», коли дівчата виставляють свої фотографії на сайтах знайомств. Серед випадків, які траплялися у роботі співробітників громадської організації «Ла Страда-Україна», був приклад, коли після річного листування через Інтернет із чоловіком з Норвегії українська дівчина була запрошена до нього в гості. Після приїзду з'ясувалося, що вся інформація, яку він надав про себе в листуванні, не відповідає дійсності. Замість обіцяних подорожей по країні дівчину закрили в кімнаті. Спочатку її ґвалтував сам «наречений», а потім запросив своїх друзів. Їй дивом вдалося подзвонити додому й описати місцевість, яку вона бачила з вікна. Через два тижні за цими описами дівчину вдалося розшукати. Після звільнення вона провела в реанімації кілька тижнів.

Туризм

Виїхати за кордон для відпочинку громадяни України можуть самостійно або звернувшись до туристичного агентства. Зараз функціонує багато фірм, які займаються туристичним бізнесом і пропонують поїздки в різні країни світу. Ці фірми рятують туристів від черг у ВВІРи для отримання закордонних паспортів, у посольства для одержання віз і в каси для придбання проїзних квитків. Як правило, фірма несе відповідальність за якість наданих за кордоном послуг.

Дуже часто фірми, які одержали ліцензію на туристичну діяльність, займаються

працевлаштуванням. Більше того, нерідко фірми мають дві ліцензії – на посередницьку діяльність при працевлаштуванні за кордоном і на туристичні послуги. Наявність туристичної ліцензії дає можливість пришвидшити процедуру відкриття візи в посольстві, а наявність ліцензії на працевлаштування – пропонувати послуги з працевлаштування. Іноді туристична діяльність таких фірм має фіктивний характер, ліцензія на працевлаштування дозволяє їм залучати потенційних мігрантів, а ліцензія на туристичні послуги – спрощувати процедуру одержання візи для вивозу людей у країну призначення.

Програма Au pair

Програма Au pair функціонує у світі з 1960 року і становить собою молодіжний обмін з метою вивчення мови і культури приймаючої країни. Програма Au pair не може розглядатися як програма працевлаштування за кордоном.

Відповідно до правил програми, працювати за au pair може особа у віці від 19 до 24 років, яка не має родини і дітей. Система припускає проживання в родині, допомогу з догляду за дітьми і виконання поточних господарських справ (30 годин на тиждень)а також відвідування мовних курсів. Приймаюча родина забезпечує проживання і харчування, проїзний квиток для відвідування мовних курсів, а також щомісяця виплачує кишенькові гроші. Обов'язковою умовою системи є навчання іноземної мови.

Вербування для роботи за au pair може здійснюватися різними шляхами. У газетах розміщено багато оголошень агентств чи приватних осіб, які займаються посередництвом з наймання au pair у країни Західної Європи й усього світу. З досвіду роботи громадської організації «Ла Страда - Україна» можна зробити висновок, що, виїжджаючи як няньки за системою au pair в інші країни, дівчата рідко стають жертвами торговців людьми. Однак випадки порушення прав людей, які працюють за системою au pair, численні. Наприклад, контракт повинен передбачати зміну родини в тому випадку, якщо дівчина не знайшла спільної мови з роботодавцями. Однак часто після оформлення документів на виїзд і одержання грошей за свої послуги агентство не бажає нести відповідальності за своїх клієнтів. У випадку виникнення конфліктної ситуації чи інших проблем дівчині немає до кого звернутися.

Досить часто фірми, які працюють у системі au pair, не виконують до кінця своїх зобов'язань перед клієнтами. Наприклад, відомий випадок, коли дівчині при виїзді за au pair до останнього дня обіцяли надати контракт. Нарешті їй пообіцяли принести його до автобуса, але ніхто так і не прийшов. За дорогу їй

також не повернули гроші, хоча ця умова обговорювалася перед поїздкою. У перший місяць дівчина одержала обіцяні гроші і виконувала нескладну роботу, доглядаючи за двома дітьми. Але через кілька місяців їй припинили платити, годувати, замість двох дітей вона повинна була доглядати за чотирма. Її також змушували прибирати будинок, мити басейн тощо. Часу на відпочинок і вивчення мови зовсім не залишалося. Представники організації, яка оформляла поїздку, переклали відповідальність на німецьких партнерів. Ті ж відмовилися допомагати дівчині, вказавши на відсутність контракту.

Пошук родини для роботи за au pair через Інтернет також може призвести до непередбаченої ситуації. Наприклад, відомий випадок, коли дівчина з Естонії, налагодивши листування з родиною із Німеччини, була запрошена за au pair у цю родину. Після приїзду в Німеччину виявилося, що дівчина була потрібна родині для сексуальних розваг. Їй не було до кого звернутися за допомогою, оскільки поїздка організовувалася самостійно.

Методи залучення до ситуації торгівлі людьми

Один з основних методів залучення до торгівлі людьми – вербування, яке може відбуватися: через канали, які регулюються урядом; через приватні агентства та агентів; через неформальні мережі знайомих, родичів; безпосередньо роботодавцем.

Інформація щодо можливості працевлаштування за кордоном та конкретні пропозиції, як правило, надаються постраждалим через персо нальні контакти (знайомими, знайомими знайомих, інколи родичами) або через засоби масової інформації (оголошення в газетах, по радіо, через Інтернет).

Різні форми торгівлі людьми в Україні

Торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації

Від цього злочину найбільше страждають молоді жінки, неповнолітні дівчата, а часом і діти. Саме вони становлять головну групу ризику. Ця форма експлуатації зачіпає найінтимнішу сторону життя і належить до найбільш цинічних злочинів, адже руйнує особисте життя людини, її майбутнє, сімейні стосунки, знищує генофонд нації, а отже, підриває майбутнє всього суспільства. Злочинці отримують надприбутки саме від використання жінок та дівчат на глобальному ринку сексуальних послуг.

Торгівля людьми з метою трудової експлуатації

Торгівля людиною з метою експлуатації її праці стає все більш актуальною проблемою для громадян України. Протягом останніх років проблему зафіксовано як на теренах самої України без перетину кордону, так і в країнах призначення, серед яких Росія, Чехія, Польща, Італія, Португалія та інші. За допомогою звернулися потерпілі, які вивозилися, перепродавалися та експлуатувалися в таких сферах, як будівництво, каменоломні, лісоповали, прокладання залізничних колій, сільське господарство, нелегальний вилов риби, підпільні майстерні з пошиття одягу та переробка харчової продукції.

Водночас в Україні фіксувалися випадки торгівлі людьми з метою трудової експлуатації у вуличній торгівлі, підпільних май стернях з пошиття легкого літнього одягу (спортивні футболки, що швидко збувалися на місцевих базарах). В одному з цих випадків постраждалими виявилися жінки з селищ Киргизстану, які не володіли ані українською, ані російською мовою, а тому були особли во незахищені від шахрайських дій та маніпуляцій. Більше того, вони прибули в Україну разом зі своїми дітьми, яких місяцями утримували з матерями у закритих підвалах, позбавивши можливості пересування та спілкування з іншими людьми.

Торгівля людьми з метою використання у жебрацтві

Від цієї проблеми найбільше страждають діти, люди з особливими потребами та люди похилого віку. Широковідомою стала кримінальна справа за фактом експлуатації дітей з особливими потребами з Румунії на вулицях м. Риму в Італії. У засобах масової інформації в Румунії злочинці розмістили інформацію про реабілітацію таких дітей у клініках Італії на пільгових умовах. Злочинці зібрали дітей на візках і транспортували їх до Риму. Вони були змушені проживати в долині ріки Тибр у наметах, а протягом дня їх виставляли в туристичних місцях Риму для жебракування. Самостійно діти не могли пересуватися, отже, опинилися в повній залежності від злочинців, які відмовляли їм навіть в елементарній медичній допомозі.

Вивезення дітей для використання в жебракуванні фіксувалося і в Україні. Так, малолітні діти з Вінницької області, яких виховувала мати-одиначка, були передані нею за певну грошову винагороду в руки родини для жебракування на території Російської Федерації.

На вулицях Києва були встановлені факти експлуатації чоловіка-інваліда на візку, громадянина Росії, викраденого з будинку інвалідів цієї країни для вико-

ристання в жебракуванні. Іншу престарілу жінку злочинці вивезли з віддаленого села Молдови і примусили жебракувати протягом 16-ти років спочатку в Санкт-Петербурзі (РФ), а потім на ринках Києва.

Торгівля людьми з метою використання у виготовленні порнопродукції

Виготовлення на території України та направлення через канали Інтернету порнографічної продукції в країни, які мають на неї попит, приносить злочинним угрупованням неабиякий прибуток. Особливо це стосується дитячої порнографії, від чого страждають діти різного віку і різної статі. В Україні було викрито цілий ряд так званих фотостудій, які використовували дітей для своїх злочинних намірів.

Торгівля людьми з метою вилучення органів

З розвитком медичних наук зростає попит на трансплантацію органів людини. Серед відомих випадків торгівлі людськими органами торгівля нирками найпоширеніша, оскільки на них існує високий попит і трансплантувати нирку простіше порівняно з іншими людськими органами. Серед основних стримуючих факторів збільшення кількості таких злочинів фахівці називають складні медичні процедури та потребу в лікарях високої кваліфікації. В Україні нещодавно силами правоохоронних органів було заарештовано жінку, яка через канали мережі Інтернет намагалася продати нирку свого чотирирічного сина. Також силами правоохоронних органів України було затримано лікаря, який на території України нелегально підшукував донорів для трансплантації нирок. Останнім часом в Україні поширюється попит на донорські яйцеклітини. З першого погляду це здається безпечною процедурою, але насправді є великим ризиком для репродуктивного здоров'я жінки.

ТЕМА: ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ (2 ЧАСТИНИ)

Мета: ознайомити учнів з особливостями проявів торгівлі людьми в Україні

- ЧАСТИНА 2 -

Завдання:

- визначити, які права порушуються в ситуації торгівлі людьми, яка відповідальність передбачена за порушення цих прав;
- формувати навички безпечної поведінки.

Ключові слова: закон, права людини, легальне та нелегальне працевлаштування за кордоном, торгівля людьми, безпечна поведінка.

Матеріали та обладнання: ватман, маркери, аркуші формату А4, роздатковий матеріал.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Групове обговорення «Права, що порушуються у ситуації торгівлі людьми. Законодавство України проти торгівлі людьми та напрями боротьби з цим злочином» (10 хв.).
3. Вправа «Аналіз ситуацій» (15 хв.).
4. Інформаційне повідомлення «Працевлаштування за кордоном» (10 хв.).
5. Мозковий штурм «Абетка безпечної поведінки» (5 хв.).
6. Підбиття підсумків (3 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог наголошує, що у випадку небезпечної ситуації потрібно вміти визначати потенційні ризики, бачити, чи наявні елементи порушення прав людини. Так можливо не тільки самому уникнути небезпеки, а й допомогти своїм товаришам чи близьким людям.

Групове обговорення «Права, що порушуються у ситуації торгівлі людьми. Законодавство України проти торгівлі людьми та напрями боротьби з цим злочином» (10 хв.)

Педагог пропонує учням згадати Загальну декларацію прав людини та визначити, яким саме чином порушуються деякі права людини у ситуації торгівлі людьми.

До уваги педагога

Можна заздалегідь виписати права, які порушуються у ситуації торгівлі людьми (див. Інформаційні матеріали для педагога). Разом з учнями слід визначити, яким саме чином кожне з прав порушується.

Запитання для обговорення

- Коли було ухвалено Загальну декларацію прав людини?
- Які права людини ви знаєте?
- Які з них порушуються в ситуації торгівлі людьми? Наведіть, будь ласка, приклади.

Педагог узагальнює напрацювання учнів та зауважує, що, починаючи з 7-го класу, вони отримують знання про права людини, про відповідальність за порушення цих прав згідно з чинним законодавством. Дітям пропонується назвати, яку передбачено відповідальність в українському законодавстві за незаконне використання людини. Педагог занотовує відповіді на фліп-чарті чи дошці.

До уваги педагога

Бажано зробити акцент на тому, що відповідальність за торгівлю людьми передбачена Кримінальним кодексом України. Важливо надати визначення тор-

гівлі людьми та відповідальності за неї згідно зі ст. 149 Кримінального кодексу України (педагог заздалегідь занотовує визначення на ватмані). Можна поінформувати учнів про діяльність українського уряду щодо протидії торгівлі людьми (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Запитання для обговорення:

- Чому вивчення законодавчих актів є важливим для розуміння проблеми торгівлі людьми?
- Яке законодавство з проблеми торгівлі людьми існує в Україні?

Вправа «Аналіз ситуацій» (15 хв.)

Педагог об'єднує учнів у три групи і пропонує їм, розглянувши по одній конкретній ситуації (див. Роздатковий матеріал), визначити:

- Чи можна вважати запропоновану ситуацію торгівлею людьми?
- Якщо «так», то яка це форма експлуатації?
- Які права людини були порушені у відповідній ситуації?

Групи презентують результати своєї роботи.

Запитання для обговорення

- Яких помилок припустилися «герої» ситуацій?
- Як можна було б уникнути небезпечної ситуації?

Інформаційне повідомлення «Працевлаштування за кордоном» (10 хв.)

Педагог розповідає учням про особливості легального працевлаштування за межами своєї країни, дає характеристику видам робіт, що пропонуються за кордоном (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Запитання для обговорення:

- Чи можливо працевлаштуватися за кордоном за туристичною візою?
- Які ризики є в цій ситуації?
- Що потрібно для легального працевлаштування за кордоном?

Мозковий штурм «Абетка безпечної поведінки» (5 хв.)

Педагог пропонує методом мозкового штурму розробити загальний буклет, в якому будуть зазначені основні принципи безпечної поведінки для тих, хто шукає роботу за кордоном (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Підбиття підсумків (3 хв.)

Педагог узагальнює результати роботи та пропонує учням поділитися враженнями про отриману інформацію, тематичну виховну годину загалом.

Література

1. Запобігання торгівлі людьми та експлуатації дітей : навч.-метод. посібник / заг. ред. К. Б. Левченко та О. А. Удалової. – К. : Міленіум, 2005. – 210 с.
2. Міжнародний правозахисний центр «Ла Страда Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.la-strada.org.ua/
3. Олейник М. Як вийти заміж за іноземця / Мар'яна Олейник. – К. : Спалах, 1999. – С.20–21.
4. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mvs.gov.ua.
5. Протидія торгівлі людьми : навч.-метод. посібник / за ред. Т. Семигіної. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. –166 с.
6. Соціальна профілактика торгівлі людьми : навч.-метод. посібник / за ред. К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної. – К. : ТОВ «Агентство "Україна"», 2007. – 352 с.
7. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів : навч.-метод. посібник / за редакцією К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної, І. І. Цушка. – К. : ФОП «Чальцев», 2008. – 384 с.
8. Українська Гельсінська спілка з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://helsinki.org.ua
9. Центр консультування мігрантів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.migrantinfo.org.ua

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПЕДАГОГА

Права, що порушуються у ситуації торгівлі людьми

У ситуації торгівлі людьми порушуються такі базові права:

Право на життя, свободу та особисту недоторканість: нікого не може бути позбавлено свободи інакше ніж відповідно до процедури, встановленої законом. У ситуації торгівлі людьми утримання може закінчитися смертю.

Свобода від рабства: серед видів насилля – примусова праця без оплати чи боргова залежність.

Право на свободу від катувань, жорстокого чи нелюдського поводження: особи, які постраждали від торгівлі людьми, дуже часто піддаються фізичному та психологічному насильству, ґвалтуванню та катуванням. Під час затримання вони інколи зазнають принизливого ставлення до себе.

Рівність перед законом: дуже часто ставлення суддів та представників судової влади до осіб, які постраждали від торгівлі людьми, залежить від статі, раси, національності, наявності чи відсутності легального статусу чи походження. Представники судової влади та судові органи нерідко висувають звинувачення не проти торгівців людьми, а проти осіб, які постраждали від торгівлі людьми.

Свобода пересування та вільного вибору місця проживання: це право порушується, коли у особи відбирають паспорт та документи для в'їзду і перебування за кордоном чи тримають її ув'язненою.

Право на працю, створення профспілок та приєднання до профспілок: особи, які були продані, не можуть створити чи приєднатися до профспілки, а також не можуть нічого зробити для поліпшення умов праці.

Право на достатній рівень життя: особи, які постраждали від торгівлі людьми, дуже часто не мають можливості нормально харчуватися, змушені жити в поганих умовах, їм може бути відмовлено в медичній допомозі. Їм загрожує інфікування у випадку заборони використання контрацептивів.

Право на відпочинок: порушенням прав людини є примушування людей працювати велику кількість годин на день без вихідного дня. Цей пункт дуже часто порушується щодо хатніх робітниць.

Свобода одруження: права жінок порушуються, коли у шлюбі вони не мають рівних прав із чоловіками або коли жінок змушують укласти шлюб проти волі.

Законодавство України проти торгівлі людьми та напрями боротьби з цим злочином

Діяння, котрі відповідають змісту поняття «торгівля людьми», вчинюються за основною схемою: *вербування особи - переміщення особи - її експлуатація.*

Вербування людини може бути вчинене шляхом обману, зловживання довірою, викрадення, захоплення, використання безвихідного становища, у якому перебуває особа, тощо. Продаж чи інша оплатна передача людини виступають ключовими діяннями у вчиненні торгівлі людьми, тобто вони є суттю цього явища. Прикладами іншої оплатної передачі людини можуть бути: віддання людини в рахунок боргу, передання людини «в оренду» тощо. Злочинне використання проданої людини – це та мета, заради якої вчинюється торгівля людьми. Це може бути експлуатація праці, незаконне усиновлення, використання у проституції, рабство, боргова кабала, вилучення органів тощо. Ознака переміщення (через державний кордон або всередині держави) є необов'язковою для торгівлі людьми, але у більшості випадків торгівлі вона присутня і тому має самостійне значення.

Згідно з відповідним Законом Украни основними напрямами державної політики у сфері протидії торгівлі людьми є:

- попередження торгівлі людьми шляхом підвищення рівня обізнаності населення, превентивної роботи, зниження рівня вразливості населення, подолання попиту;
- виявлення злочинів торгівлі людьми, осіб, причетних до скоєння злочину, притягнення їх до відповідальності;
- надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми, шляхом відновлення їхніх прав, надання коплексу послуг.

Україна першою з пострадянських країн визнала проблему торгівлі людьми як одну з найнебезпечніших для суспільства, результатом чого стало введення в 1998 році до Кримінального кодексу України статті 124-1 «Торгівля людьми». Стаття передбачала відповідальність за торгівлю людьми у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років. Внесення статті, яка передбачала відповідальність за торгівлю людьми загалом, на той час, було єдиним прецедентом

У 2001 році було ухвалено новий Кримінальний кодекс України. Статтю 149 КК України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини» віднесено до розділу злочинів проти особистості, відповідно до неї торгівля людьми є тяжким злочином. Міра покарання стала жорсткішою.

4 лютого 2004 року Україна ратифікувала Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Протокол «Про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, і покарання за неї», що доповнює Конвенцію. Ратифікація передбачає приведення національного законодавства у відповідність до положень Конвенції й Протоколу.

3 лютого 2006 року Президент України підписав Закон № 3316-1 «Про внесення змін у Кримінальний кодекс України щодо вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми й залучення в заняття проституцією», ухвалений Верховною Радою України 12 січня 2006 року.

Запропоновані Законом зміни спрямовано на приведення статей 149 і 303 КК України у відповідність до норм Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності й Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками й дітьми, і покарання за неї.

Відповідно до визначення, наведеному у чинному законодавстві, торгівля людьми – це «продаж, інша платна передача особи або здійснення будь-якої незаконної угоди щодо особи, предметом якої є її передача іншій особі (особам), пов'язані із законним чи незаконним переміщенням особи за її згодою або без неї через державний кордон України або без такого для подальшого продажу чи іншої сплатної передачі особи іншій особі (особам) з метою сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, залучення в боргову кабалу, усиновлення (удочеріння) в комерційних цілях, використання в збройних конфліктах, експлуатації її праці». У ст. 149 Кримінального кодексу закріплено три самостійні форми злочину: продаж людини, інша сплатна передача людини та здійснення стосовно людини будь-якої іншої незаконної угоди (крім продажу та іншої сплатної передачі).

Статтю 149 КК України доповнено приміткою, в якій роз'яснено терміни «експлуатація людини», «уразливе становище»; у назву ст. 303 КК України введено термін «сутенерство», визначення якого подано в частині першій примітки до цієї статті. Передбачено відповідальність за вербування, переміщення, переховування, передачу або застосуванням або погрозою застосування насильства,

використання службового становища, чи особою, від якої потерпілий перебував в матеріальній або іншій залежності (частина третя примітки до статті 149, частина друга примітки до статті 303 КК України).

Кримінальний Кодекс України. *Стаття 149*. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини.

1. Торгівля людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи, караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітньої або щодо кількох осіб повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені щодо малолітнього, або організованою групою, або поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Примітки:

1. Під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення.

2. У статтях 149 та 303 цього Кодексу під уразливим станом особи слід розуміти зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, при-

ймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин.

3. Відповідальність за вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання малолітнього чи неповнолітнього за цією статтею має наставати незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням обману, шантажу чи уразливого стану зазначених осіб або застосуванням чи погрозою застосування насильства, використання службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності (у редакції Закону України від 12.01.2006 р. № 3316-IV).

Крім закріплення на законодавчому рівні кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, виникла потреба створення всебічного механізму боротьби з цим злочином на державному рівні. Першою спробою такої консолідації зусиль стало ухвалення Постановою Кабінету Міністрів України № 1768 від 25 вересня 1999 року Програми запобігання торгівлі жінками.

З того часу з'явилась ціла низка законодавчих актів у сфері протидії торгівлі людьми.
5 червня 2002 року Постановою Кабінету Міністрів України № 766 ухвалена Комплексна Програма протидії торгівлі людьми на 2002–2005 роки.
25 грудня 2002 року Постановою Кабінету Міністрів України № 1961 «Про створення Міжвідомчої координаційної ради з питань протидії торгівлі людьми» створено спеціальний орган при Кабінеті Міністрів України, на який покладено координацію діяльності різних організацій.
27 червня 2003 року Кабінетом Міністрів України ухвалено Постанову № 987 «Про затвердження типового положення про центр реабілітації для осіб, що потерпіли від торгівлі людьми».
20 вересня 2011 року прийнято Закон України «Про протидію торгівлі людьми».
У 2012 році Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову № 29 «Про національного координатора у сфері протидії торгівлі людьми», Постанову №303 «Про затвердження Положення про створення та функціонування Єдиного державного реєстру злочинів торгівлі людьми», Постанову № 417 «Про затвердження Порядку встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми», Постанову № 660 «Про затвердження Порядку виплати одноразової матеріальної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми» та Постанову № 783 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми».
24 лютого 2016 р. Кабінетом Міністрів України затверджено «Державну соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2020 року».

Працевлаштування за кордоном

Можливість легального працевлаштування

Легально громадяни України можуть працевлаштуватися за кордоном відповідно до міжурядових договорів про взаємне працевлаштування. Уряд України постійно розширює кількість країн, з якими укладені Договори про взаємне працевлаштування громадян. Дія цих договорів поширюється лише на тих громадян, які працюють на законних підставах, тобто в'їхали на територію країни працевлаштування на підставі робочої візи, а не туристичної чи гостьової, отримали дозвіл на працевлашту-вання і дозвіл на перебування. Використання роботи іноземного громадянина без оформлення дозволу на працевлаштування вважається нелегальним. Інформацію про чинні Договори про взаємне працевлаштування можна отримати, звернувшись до Міністерства соціальної політики України або до Державної служби зайнятості.

Види робіт, що пропонуються

Прагнучи одержати роботу за кордоном, багато українських громадян не підозрюють про те, що легально працевлаштуватися в багатьох країнах Європи практично неможливо. До прикладу, у країнах Європейського Союзу роботодавець перш ніж надати робоче місце іноземцю, повинен довести, що ця робота була запропонована громадянину своєї країни, потім громадянину країн Європейського Союзу і лише потім – громадянину іншої країни, наприклад, України. Але в таких випадках йдеться про фахівців у рідкісних галузях, наприклад, художників, учених, програмістів тощо. Легально влаштуватися домогосподаркою за таких умов неможливо. Поширена думка про те, що Європейські та інші країни мають потребу в дешевій робочій силі, не відповідає дійсності. Дотепер відомі одиничні випадки вдалого офіційного працевлаштування. Загалом же нелегали, яким би видом діяльності вони не займалися, фактично позбавлені більшості прав і легко можуть стати об'єктами експлуатації. Порушення міграційного чи трудового законодавства країни перебування призводить до депортації. Вербувальники, переслідуючи свої корисливі цілі, приховують цю інформацію.

Домашнє господарство

Домашнє господарство є однією з найбільш привабливих робіт для українських жінок, оскільки є звичною справою для більшості з них. За таку роботу за

кордоном жінка отримує значно більшу суму, ніж може заробити в Україні. Інформація про таку роботу, як правило, передається «з вуст у вуста»: жінки, які працюють хатніми робітницями в інших країнах, повертаючись на батьківщину, розповідають знайомим про можливість подібного заробітку. Часто саме вони виступають вербувальницями. У таких випадках замість обіцяної роботи жінок примушують до заняття проституцією. Навіть якщо жінки виконують роботу з ведення домашнього господарства, найчастіше вони страждають від сексуальних домагань чи насильства з боку господарів.

Сфера обслуговування

Нерідко українським жінкам пропонують роботу продавцями, покоївками в готелях чи, що найбільш популярно, – офіціантками. На роботу продавцями, як правило, вербують у Туреччину. Набір мотивують великою кількістю російськомовних туристів, для обслуговування яких необхідні дівчата зі знанням російської мови. Однак буває так, що дівчатам доводиться очікувати звільнення робочого місця кілька тижнів. У результаті вони потрапляють у боргову залежність від господаря, який оплачує їхнє харчування і проживання протягом усього часу. Потім їх ставлять перед фактом: необхідно розрахуватися з боргами і самим заробляти собі на життя. Переважно робота, яку їм пропонують для відпрацьовування боргу, – сексуальні послуги. Офіціантками, як правило, «працевлаштовують» студенток на час канікул. У більшості випадків дівчата справді працюють офіціантками, посудомийницями, прибиральницями, але це є додатковою роботою. Часто основне їхнє призначення – надання сексуальних послуг.

Догляд за дітьми, літніми людьми, хворими

Для роботи в цій сфері залучають, як правило, жінок у віці від 40 до 55 років. Проте часто трапляються оголошення про наймання молодих дівчат на роботу няньками у різні країни. Наприклад, їм можуть пропонувати роботу в Туреччині із зарплатою до 600$ і хорошими умовами проживання. Хоча традиційно в Туреччині жінки не довіряють виховання своїх дітей стороннім людям, особливо іноземкам. Чимало українських жінок працюють у країнах західної Європи, доглядаючи за літніми чи хворими людьми. Багато хто з них має медичну освіту. Наймати на роботу українок надзвичайно вигідно: робота доглядальниць такої кваліфікації у Європі цінується дуже високо. Українські жінки, переважно, працюють нелегально, що призводить до знецінення їхньої праці. Нелегальний статус і безправ'я унеможливлюють зміну місця роботи у випадку невиплати заробітної плати, приниження та інших порушень прав людини.

Сільське господарство

Робота в сільськогосподарському секторі має сезонний характер. Як жінок, так і чоловіків запрошують на збір врожаю, наприклад, полуниці в Італії чи Греції, яблук у Польщі, апельсинів в Іспанії. Замість обіцяної нескладної роботи люди працюють по 18–20 годин на день, часто без харчування протягом дня. Фрукти, які вони збирають, іноді є їхньою єдиною їжею. Однак частими є випадки отруєння хімікатами, якими ці фрукти обробляють. Деякі з них – з летальним результатом. Чоловікам можуть пропонувати роботу на фермах з випасу овець чи кіз у гірських районах. Чи варто говорити про ті умови, в яких живуть люди, перебуваючи за сотні кілометрів від цивілізації?

Сфера розваг

За статистикою, одна з робіт за кордоном, яку найчастіше пропонують, – робота танцівницею в барі чи нічному клубі. Однак відсоток професійних танцівниць серед усієї кількості дуже невеликий. Як правило, перед поїздкою за кордон дівчат навчають танцювальним елементам протягом двох–чотирьох тижнів. Після цього обіцяють знайти високооплачувану роботу в нічному клубі. Найчастіше саме за цим типом робіт ховається сексуальна експлуатація. Дівчата справді танцюють на подіумах у клубах, але тільки для того, щоб бути обраними для надання сексуальних послуг.

Консумація

Консумація (від лат consumo – «споживаю») – на жаргоні завсідників нічних закладів зі стриптизом чи іншими еротичними шоу (казино, дискотек, стриптиз-барів тощо): надання такої послуги, як підхід до столика клієнта і неформальна бесіда з ним. Дівчина повинна заохочувати клієнта на замовлення якомога більшої кількості алкоголю (це вигідно закладу), для чого і вона сама має випивати багато напоїв. Мало хто з дівчат замислюється і над тим, що, заплативши за їжу і коктейлі, гість закладу іноді може вимагати продовження спілкування і відшкодування витрачених грошей шляхом задоволення його сексуальних потреб.

Будівництво

На будівельні роботи вербують, переважно, чоловіків. Однією з найбільш популярних країн з наймання будівельників є Росія. Багатьом здається, що Росія й Україна – усе ще близькі країни, і працевлаштування в Російській Федерації не

вимагає спеціального дозволу. Однак часто чоловіки, так само як і жінки, опинившись у чужій країні, виявляються позбавленими своїх паспортів і вимушені терпіти приниження, а острах депортації утримує їх від звернення до правоохоронних органів, що призводить до подальшого порушення їхніх прав.

Секс-бізнес

Одним із найбільш поширених стереотипів у проблемі торгівлі людьми є омана, що жінки, які свідомо бажають працювати в секс-бізнесі, не можуть страждати від торгівлі людьми, адже вони добровільно надають секс-послуги. Завербувати дівчат, які працюють у секс-бізнесі в Україні, нескладно: за ту ж роботу, яку вони виконують нелегально в нашій країні, їм пропонують заробіток у кілька разів вищий. Умови роботи й обіцяна зарплата, як правило, на порядок вищі, ніж в Україні. Важливими умовами, які приваблюють багатьох дівчат, є регламентована кількість клієнтів (від одного до п'яти) і обслуговування тільки тих, які сподобалися. Однак робота за кордоном в секс-бізнесі для українських громадян, також як і робота в багатьох інших сферах, заборонена законом. Нелегальний статус призводить до неможливості захистити свої права у випадку порушення обіцяних умов роботи. Як правило, замість п'яти клієнтів, про які йдеться при вербуванні, жінки змушені обслуговувати до 40 чоловіків і працювати до 20 годин на день. При цьому заробітна плата не виплачується. Таке порушення прав людини дозволяє говорити про описані ситуації як про випадки торгівлі людьми.

Промисловість

Дешева робоча сила найчастіше необхідна на фабриках, які займаються нелегальним виробництвом якої-небудь продукції. У таких випадках господар фабрики не піклується про те, що на нього працюють нелегали. Як правило, подібні підприємства знаходяться у віддалених місцях. Повна ізольованість, нелегальний статус, відсутність документів не дають можливості вибратися з території підприємства. Відомі випадки, коли людей вербували на роботу на фабрику, яка спеціалізується з переробки прострочених овочевих консервів і томатної пасти. На фабрику привозили зіпсований товар, робітники промивали овочі, закладали в нові банки і змінювали наклейки. Єдиною їжею протягом дня були ці ж гнилі, не придатні до споживання, овочі. Деякі фірми вербують робітників для нафтових платформ, наприклад, у Норвегії. Однак рідко такі пропозиції завершуються реальним працевлаштуванням.

Поради з легального працевлаштування

1. Якщо ти вирішив влаштуватися на роботу за кордоном через фірму, то насамперед перевір у Державній службі зайнятості, чи має ця фірма відповідну ліцензію. Є фірми, які не спеціалізуються на працевлаштуванні людей, а укладають договір з іноземною фірмою про виконання певного обсягу роботи (із залученням невеликої кількості спеціалістів-професіоналів). Такі фірми не мають ліцензії, тому попроси показати цей договір.
2. Попроси представників фірми показати ліцензію нового зразку й зробити з неї ксерокопію. Зверни увагу, чи відповідає назва у ліцензії назві фірми, чи збігається адреса, як давно працює фірма на українському ринку працевлаштування, коли вона отримала ліцензію. Порівняй ці відомості з тими, які тобі надали працівники фірми.
3. Зверни увагу! Умови та перелік послуг, які надає фірма, мають висіти в офісі на чільному місці.
4. Попроси показати контракт з працевлаштування з іноземною фірмою, що має бути легалізованим у тій країні, в якій фірма пропонує тобі роботу.
5. Іноземні фірми не мають права займатися вербуванням українських громадян на роботу за кордоном без дозволу України, навіть якщо мають дозвіл іноземної країни. Тобто, усі іноземні фірми обов'язково мають за-реєструвати в Україні своє представництво або діяти через українські фірми. І, звичайно, усі вони повинні мати ліцензію Міністерства соці-альної політики України.
6. Будь уважним, влаштовуючись на роботу в Росії! Торговці людьми дедалі частіше використовують цю країну як проміжний пункт, де жертвам змі-нюють паспорти і перепродають на Схід та на Захід. Але й у самій Росії наші люди стають жертвами експлуатації.
7. Коли свої послуги з працевлаштування тобі пропонують «агенти», з'ясуй прізвища та адреси цих людей. Перевір їхню легальність: фірма-посередник має видати їм нотаріально засвідчену довіреність або договір-до-ручення, які передбачають право цих конкретних осіб на вербування людей з метою працевлаштування за кордоном.
8. Звернися до комерційного відділу посольства чи консульства країни, до

якої збираєшся їхати. Довідайся, чи справді ця фірма або особа, що пропонують тобі роботу, працюють в Україні і чи можна їм довіряти.

9. Попроси телефон іноземної фірми, що тебе запрошує, і зателефонуй туди. Дізнайся, чи справді вона має договір із фірмою у твоїй країні, на яких умовах вона запрошує громадян нашої країни.

10. У жодному разі не сплачуй гроші фірмам-шахраям, які обіцяють клієнтам візову підтримку для виїзду в інші країни. Гроші, які беруть на гостьову візу, фірми, як правило, не повертають. Зверни увагу! За законом отримати візу можна тільки особисто. Анкети на одержання візи в посольствах видають безкоштовно.

11. Коли тобі пропонують роботу, це має бути не на словах –підписуй/укладай контракт.

12. Контракт на роботу або навчання за кордоном читай дуже уважно, зверни увагу на дрібні примітки. Бажано проконсультуватися з юристами.

13. Контракт має бути написаний українською мовою. Зверни увагу на пункт, в якому йдеться про оплату твоїх послуг. Особливо, якщо згідно з контрактом гроші зберігаються у роботодавця. Пам'ятай! Забороняється стягування будь-яких попередніх оплат, зокрема за посередництво у працевлаштуванні, до укладання/підписання контракту особою, яка наймається.

14. Контракт на працевлаштування чи навчання за кордоном повинен містити такі положення:

- країна перебування;
- ім'я чи назва роботодавця, його адреса, номер телефону та факсу;
- опис роботи та умов праці;
- умови оплати;
- умови проживання;
- термін дії контракту;
- умови соціального захисту;
- умови перебування в іноземній країні та відомості про відповідальну особу в цій країні; про повноваження цієї особи.

15. Потрібно також укладати письмовий договір про надання послуг з працевлаштування безпосередньо з фірмою-посередницею. Цей договір повинен містити повну й достовірну інформацію про послуги посередника

у працевлаштуванні, порядок оплати, термін дії договору, а також обов'язки та відповідальність сторін.

16. Якщо фірма вимагає гроші за оформлення документів – отримай документ, що підтверджує сплату грошей (касовий ордер, квитанцію банку). Гроші безпечніше переказувати на розрахунковий рахунок фірми через банк. Тоді ти зможеш довести, що гроші заплачені. На жаль, в Україні є випадки, коли фірми обманюють: гроші забирають, а на роботу не влаштовують.

17. Зверни особливу увагу на оплату праці, яку тобі пропонують. Чи відповідає вона справжній оплаті такої праці в країні, куди тебе обіцяють працевлаштувати. Можеш з'ясувати необхідну інформацію в посольстві цієї країни в Україні.

18. Гроші безпечніше отримувати на рахунок у банку. Цей рахунок ти можеш відкрити тут, в Україні. Усю докладну достовірну інформацію з цього приводу ти зможеш отримати в банках України. Тобі розкажуть, як відкрити валютний рахунок і що для цього потрібно.

19. Докладну консультацію з працевлаштування за кордоном ти зможеш отримати у Міністерстві соціальної політики України чи зателефонувавши на Національну гарячу лінію з протидії торгівлі людьми та консультування мігрантів.

РОЗДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Ситуація 1.

Сашка затримали разом із подружжям із Закарпатської області. Вони намагалися виїхати до Російської Федерації. Прикордонників, які перевіряли їхні документи, насторожила відсутність доручення від батьків на вивіз дитини за кордон. А свідоцтво про народження, надане на перевірку, належало дівчинці, тоді як правоохоронці явно бачили перед собою хлопчика. Для з'ясування обставин чоловіка та жінку затримали і викликали поліцію. Згодом виявилося, що затримані – роми, жителі Закарпатської області. Чоловік запевняв правоохоронців, що опікується хлопчиком з дитинства – він його рідний дядько, тому завжди бере його із собою в усі поїздки. До Росії вони їхали разом із дружиною відвідати родичів. Саме дру-жина вмовила чоловіка взяти із собою хлопчика. Перевезти дитину вирішили за документами племінниці в надії, що їх не викриють.

Під час перевірки поліція виявила нові факти з життя затриманих, що дозволили порушити проти них кримінальну справу за звинуваченням у втягненні неповнолітніх в жебрацьку діяльність. Жебрацтвом займались як саме подружжя, так і їхні рідні. Такий «родинний» бізнес був поставлений на широку ногу і приносив непоганий прибуток. «Найбільше коштів в їхню родинну скарбницю приносив саме Сашко, – розповідав поліцейський. – Його дядько – 21-річний моло-дий чоловік зізнався, що використовував хлопчика для занять жебрацтвом. Він і сам жебракував. Його роль – інвалід з паличкою в руках. Довірливі громадяни ніколи не проходили повз нього, не кинувши гроші. Нам вдалося встановити, що жебрацтво є своєрідним сімейним бізнесом цієї родини. Жебракували батьки й інші їхні родичі. Вони курсували містами України, і в Росію їхали з тією ж метою. За словами затриманих, один день «роботи» хлопчика в країні ближнього зарубіжжя приніс би їм до 1000 гривень».

Ситуація 2.

Після закінчення школи Петро не вступив до вишу, тому потрібно було рік по-працювати. У рідному селі роботи бракувало, і вони з товаришами вирішили поїхати працювати до Москви, куди вже неодноразово їздили на заробітки їхні односельчани. Звернувшись до знайомої фірми з працевлаштування, невдовзі і поїхали; контракт не підписували.

Їх зустріли на вокзалі та відвезли у якусь приміську садибу, в якій було необхідно робити ремонт. Документи в хлопців забрали ще по дорозі (ніби для реєстрації). Будинок, в якому вони працювали, був завжди замкненим, вони не могли виходити на вулицю; їжу їм підсовували під двері. Грошей, звісно, ніхто не платив. Оскільки місцевість була малолюдна, хлопцям ніяк було попросити про допомогу. Але одного разу вони побачили у вікно людину з мобільним телефоном та умовили зателефонувати батькам…

Ситуація 3.

Дві 15-річні подруги навчались у дев'ятому класі сільської школи. Сім'ї в них були незаможні та доволі проблемні: до Марини в їхній багатодітній родині майже нікому не було діла (вона почувала себе покинутою і нікому не потрібною); Галін вітчим завжди ображав дівчину, а іноді, коли мами не було вдома, намагався схилити її до інтимних відносин. Тому Галя часто ночувала у подруг – додому йти не хотілося.

Перед Новим роком Галя з Мариною сиділи у невеличкому кафе, до якого незабаром зайшов Галін вітчим. Він почав лаятись і чіплятися до дівчат. Після того, як він пішов, до них за стіл підсів молодий хлопець, якого вони вже неодноразово бачили. Він поспівчував дівчатам, сказав, що може їм допомогти заробити грошей, щоб стати незалежними від батьків. У нього, мовляв, є знайома жінка, яка мешкає в Одесі і потребує хатніх працівниць, бо сама не може впоратися. Потрібно допомагати їй прибирати будинок та готувати їжу, а за це вона дуже добре платитиме. Дівчата погодились і, навіть не заходячи за речами і документами, вирушили у мандрівку за щастям.

Їм, справді, доводилося вдень готувати їжу та прибирати, а вночі «обслуговувати» від 5 до 10 клієнтів. Грошей вони не отримували…

ТЕМА: ПРОТИДІЯ НЕГАТИВНИМ ЯВИЩАМ У СУСПІЛЬСТВІ (2 ЧАСТИНИ)

Мета: надати інформацію про особливості сучасних негативних явищ і їхній вплив на стан здоров'я, а також майбутнє людини загалом.

- ЧАСТИНА 1 -

Завдання:

- учити визначати власну життєву позицію щодо негативних явищ;
- активізувати критичне ставлення підлітків до таких негативних явищ, як вивіз людей за кордон, азартні ігри тощо;
- формувати навички самостійного свідомого вибору.

Матеріали та обладнання: два чи три предмети, схожі між собою, аркуші паперу А1.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (3 хв.).
2. Розминка «Те, чого я не бачу» (10 хв.)
3. Вправа «Залежність» (10 хв.)
4. Вправа «Відповідальність» (20 хв.)
5. Підбиття підсумків (2 хв.)

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (3 хв.)

Педагог каже: «Ми з вами вже ознайомилися з деякими ризиками, які супроводжують життя дітей, уміємо конструктивно відмовляти, навчилися відстоювати свою життєву позицію. Усі ці вміння нам потрібні, щоб протидіяти таким негативним явищам, як вживання наркотиків, зловживання алкоголем, розповсюдження ВІЛ-інфекції тощо. Але в сучасному житті постійно з'являються нові негаразди, які можуть завдати не меншої шкоди нашому здоров'ю і благополуччю. На цьому занятті ми спробуємо проаналізувати, наскільки ми здатні керувати нашими ризиками».

Вправа «Те, чого я не бачу» (10 хв.)

Для проведення вправи педагогу потрібно заздалегідь підготувати два–три предмети, кожен з яких можна вмістити в долоні (це можуть бути невеличкі канцелярські предмети). Бажано, щоб підібрані предмети були схожі між собою за формою. Педагог просить одного з учнів заплющити очі і передає йому один із предметів. Учень має, не відкриваючи очей, сказати, якої він форми; чи має частини; з чого зроблений; як його можна застосувати. Всі інші учні не можуть підказати, тому що вони не знають, про який предмет йдеться. Лише після цього можна розплющити очі і подивитися, що лежало у руці.

Наприкінці педагог робить висновок: якщо ми не знаємо напевно, що становить собою предмет, можливе існування декількох його інтерпретацій і, відповідно, декількох способів його використання. Так відбувається і з життєвими ситуаціями – не знаючи тих чи інших подробиць, ми можемо розуміти їх по-своєму, навіть помилятися, і діяти відповідно до свого розуміння. Тому важливо передбачувати наслідки негативних (ризикованих) ситуацій, а для цього необхідно дізнаватися якомога більше для прийняття виваженого відповідального рішення.

Запитання для обговорення:

- Як ви вважаєте, чому ті або інші явища називаються негативними? (Призводять до втрати здоров'я, незалежності, благополуччя, становлять загрозу життю.)
- Які саме, на ваш погляд, соціальні явища можуть становити загрозу людині?

Вправа «Залежність» (10 хв.)

Педагог пише на дошці (чи великому аркуші паперу) слово «залежність». Потім просить учнів сказати, як і в чому новонароджений малюк залежить від оточуючих людей. Учитель записує всі відповіді учнів, навіть найнесподіваніші.

На наступному етапі підліткам пропонується перелічити, як і в чому залежить дитина від оточуючих.

Далі педагог звертає увагу учнів на те, що чим дорослішою стає людина, тим менше вона залежить від тих, хто її оточує. Під час дорослішання ми вчимося нести відповідальність спочатку за себе, а потім і за інших. У загальному сенсі «залежність» трактується як психічний і фізичний стан людини, який характеризується відчуттям примусу, нездатності чинити опір тому чи іншому бажанню. Саме тому дорослі люди так цінують свою свободу та незалежність.

Вправа «Відповідальність» (20 хв.)

Педагог пропонує учням записати під диктування деякі фрази, які необхідно закінчити за своїм особистим розумінням. Він зазначає, що правильною є перша реакція; якщо якась пропозиція не підходить, її можна пропустити; наприкінці дається трохи часу для того, щоб все завершити.

- Бути відповідальним для мене означає…
- Деякі люди відповідальніші, ніж інші, – це люди, які...
- Безвідповідальні люди – це...
- Свою відповідальність щодо інших людей я проявляю через...
- Про відповідальність людини я дізнаюся по...
- Чим сильніше моя відповідальність, тим більше я…
- Я побоявся/лася би нести відповідальність за...
- Бути відповідальним щодо самого себе – це...
- Я несу відповідальність за...

На наступному етапі вправи обговорення проводиться в парах. Педагог допомагає підліткам пояснити їхні точки зору й усвідомити ступінь відповідальності за свої відчуття, думки, вчинки.

Під час обговорення можна дати учням відчути переваги і недоліки двох позицій: «відповідальність за інших» і «відповідальне ставлення до інших» (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Підбиття підсумків (2 хв.)

Педагог пропонує пригадати інформацію, яку отримали підлітки під час тематичної виховної години, і продовжити за бажанням одну або декілька з таких фраз (записує їх на дошці або ватмані):

1. Я зрозумів…
2. Мене здивувало…
3. Думаю…
4. Мені дуже сподобалося…

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПЕДАГОГА

Коли я відчуваю відповідальність за інших	Коли я ставлюся відповідально до інших
Я…	Я…
- захищаю - рятую - контролюю - переймаю їх відчуття - не слухаю	- демонструю емпатію (співпереживання, розуміння відчуттів) - підбадьорюю - ділюся - конфліктую - слухаю
Я відчуваю...	Я відчуваю...
- втому - тривогу - страх - неврівноваженість	- врівноваженість - свободу - усвідомленість - самоцінність
Я турбуюся про…	Я турбуюся про…
- рішення - деталі - відповіді - обставини - те, щоб не помилитися - виконання	- про ставлення людини до людини - про людину - про відчуття
Я маніпулятор, тобто використовую іншого	Я помічник/провідник, тобто супроводжую іншого
Я думаю, що людина живе відповідно до моїх очікувань	Я можу довіряти і приймати людей такими, які вони є

ТЕМА: ПРОТИДІЯ НЕГАТИВНИМ ЯВИЩАМ У СУСПІЛЬСТВІ (2 ЧАСТИНИ)

Мета: надати інформацію про особливості сучасних негативних явищ і їхній вплив на стан здоров'я, а також майбутнє людини загалом.

- ЧАСТИНА 2 -

Завдання:

- активізувати критичне, аналітичне ставлення учнів до таких негативних явищ, як паління, вивіз людей за кордон, азартні ігри тощо;
- формувати навички самостійного свідомого вибору.

Матеріали та обладнання: ватман, маркери, фломастери.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Інформаційне повідомлення «Три принципи відповідальності» (10 хв.).
3. Групове обговорення (5 хв.).
4. Вправа «Досьє» (25 хв.).
5. Підбиття підсумків (3 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог каже: «На попередньому занятті ми з вами пересвідчилися, що доросла людина прагне до незалежності, а це означає, що вона готова і вміє брати відповідальність, насамперед, за себе, своє життя, своє майбутнє». Педагог знайомить підлітків із завданнями тематичної виховної години.

Інформаційне повідомлення «Три принципи відповідальності» (10 хв.)

Педагог розповідає про основні принципи відповідальності:

1. Я відповідаю за все, що роблю. Якщо роблю щось не так, то визнаю свою помилку і не намагаюся перекласти свою провину на іншого.
2. Я відповідаю за свою освіту і здоров'я – інші не повинні робити за мене те, що я сам у змозі зробити для себе.
3. Я відповідаю за свої взаємини з людьми, зобов'язаний проявляти до них пошану.

Запитання для обговорення:

- Чи готові ви брати відповідальність на себе у певних сферах життя?
- Чому важливо вміти взяти на себе відповідальність?
- Що ви готові зробити для того, щоб максимально слідувати цим принципам?[1]

Групове обговорення (5 хв.)

Педагог пропонує учням після двохвилинних роздумів дати відповідь на запитання: Звідки в житті з'являються негативні явища, ризикований спосіб життя?

Можливі відповіді: так роблять батьки, друзі, такий спосіб життя пропонують ЗМІ, реклама; такий спосіб життя модний тощо.

[1] Миронова И. А. Сделай свой выбор! Тренинги по основам репродуктивного здоровья, профилактике ВИЧ/СПИД, БППП, наркомании, алкоголизма и навыкам ответственного поведения / И. А. Миронова, Т. Л. Симоненко, Е. А. Трахун. – Мн., 2001. – 192 с.

Вправа «Досьє» (25 хв.)

Педагог пропонує учасникам об'єднатися у п'ять груп. Кожна група працює з окремим негативним явищем: паління, зловживання алкоголем, азартні ігри, надмірна довіра рекламі, торгівля людьми. Групи отримують аркуші паперу, маркери. Кожна група робить творче досьє негативного явища за таким планом:

1. Назва негативного явища.
2. Ризики, які становить явище.
3. Типи поведінки: «Дуже небезпечно», «Небезпечно», «Відносно небезпечно».
4. Приклади поведінки за пропонованими типами з життя.

Через 10 хвилин кожна з груп презентує напрацювання.

Наприкінці педагог запитує у підлітків: «Як ви думаєте, чим відрізняється "поведінка" в річковому потоці риби і плаваючої на поверхні колоди? Роки своєї юності ви можете прожити активно, як "риба у воді", або пасивно – "як колода". Риба, що живе в річці, здатна плисти не тільки за течією, але і проти неї. Якщо ж вона перестає рухатися, її зносить течією. Але пливучи в протилежний бік, риба може подолати силу потоку і, навіть, дістатися до верхів'я, потрапити в іншу воду. У колоди ж немає вибору: врешті-решт вона залишиться там, куди її виносить потік. А колода, що дуже довго знаходиться у воді, просто йде на дно. Запитаємо себе: чи створюємо ми власне майбутнє, чи пливемо за течією, як колода по річці?»

Підбиття підсумків (3 хв.)

Педагог пропонує учням пригадати власні дії за останній місяць і надати їм характеристику за категоріями «як колода» чи «як риба у воді».

Педагог каже, що навчитися брати відповідальність на себе буває дуже нелегко. Але якщо не робити цього, залишається тільки залежність. Можливо, це набагато легше, але тоді наше життя змінюватиметься за волею і бажанням інших людей і найчастіше не на краще.

Література

1. Воронцова Т. В. Школа проти СНІДу. Профілактика ризикованої поведінки : посібник для вчителя / Т. В. Воронцова, В. С. Понаморенко. – К. : Алатон, 2005. – 256 с.
2. Желібо Є. П. Безпека життєдіяльності : навч. посіб. / Є. П. Желібо, Н. М. Заверуха, В. В. Зацарний ; за ред. Є. П. Желібо. – 4-е вид. – К. : Каравела, 2005. – 344 с.
3. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / [Т. Ф. Алєксєєнко, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та ін.] ; за ред. І. Д. Звєрєвої. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
4. Сходинки до здоров'я : настільна книга учнів – тренера / кол. авт.-упорядн.: В. С. Петрович, О. Ю. Курінова, Ф. П. Шульган, А. С. Волох. – Луцьк : Надстир'я, 2003. – 124 с.

ТЕМА: БЕЗПЕЧНЕ ТА КОРИСНЕ ДОЗВІЛЛЯ (2 ЧАСТИНИ)

Мета: надати інформацію про функції та види діяльності у сфері дозвілля; проаналізувати види дозвіллєвої діяльності з точки зору сильних сторін та можливих ризиків для людини, таких як: шкода здоров'ю, ситуації насильства, експлуатації, торгівлі людьми.

- ЧАСТИНА 1 -

Завдання:

- надати інформацію про вільний час (дозвілля), його функції;
- розглянути можливі види діяльності у сфері дозвілля;
- з'ясувати причини, за якими надаються переваги тим чи іншим видам дозвіллєвої діяльності.

Ключові слова: вільний час (дозвілля), функції дозвілля, діяльність у сфері дозвілля.

Матеріали та обладнання: папір А1 і маркери або дошка і крейда, стікери (по 10 на кожного учня).

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Вправа «Вільний час» (12 хв.).
3. Вправа «Діяльність у сфері дозвілля» (25 хв.).
4. Підбиття підсумків (6 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог презентує тему «Моє дозвілля», знайомить учнів із метою та завданнями заняття. Він нагадує підліткам, що з цією темою вони почали знайомство в 9 класі, коли говорили про необхідність раціонального використання вільного часу та планування власного дозвілля, розглядали місцеві можливості щодо організації дозвілля.

Вправа «Вільний час» (12 хв.)

Педагог просить учнів відповісти на запитання: «Що таке вільний час?»

Їхні відповіді він занотовує на дошці або аркуші паперу А1, після чого пропонує таке визначення:

Вільний час (дозвілля) – частина часу, яка залишається у людини після виконання певних обов'язкових дій: робота (навчання), пересування на роботу (навчання) і назад, сон, гігієнічні процедури, прийом їжі, інші види побутового самообслуговування.

До уваги педагога

Визначення поняття «вільний час (дозвілля)» доцільно заздалегідь записати на аркуші паперу та вивісити його поряд із записами відповідей учнів.

Далі педагог просить учнів порівняти відповіді, які вони дали на запитання, із запропонованим визначенням та зробити відповідний коментар.

Запитання для обговорення:

- Чи є щось спільне у ваших відповідях та запропонованому визначенні? Що саме?
- Чи всі люди однаково розуміють поняття «вільний час (дозвілля)» і чому?
- Чому різні люди по-різному проводять свій вільний час? Від чого це залежить?

Вправа «Діяльність у сфері дозвілля» (25 хв.)

На початку вправи педагог надає учням інформацію про основні функції дозвілля, його об'єм та змістовне наповнення, а також знайомить їх із класифікацією діяльності у сфері дозвілля (див. Інформаційні матеріали для педагога).

До уваги педагога

Перелік функцій дозвілля доцільно заздалегідь записати на аркуші паперу та вивісити його під визначенням поняття «вільний час (дозвілля)».

Далі педагог роздає учням по 10 стікерів і просить на кожному стікері записати окрему дію, яку вони зазвичай виконують у свій вільний час. Можливо цих дій буде менше ніж 10 (тоді кілька стікерів залишаться незаповненими), а, можливо, у когось таких дій буде більше (тоді необхідно взяти додаткові стікери).

На наступному етапі педагог вивішує таблицю на двох склеєних аркушах формату А1 (див. Інформаційні матеріали для педагога) і пропонує учням протягом 2 хвилин визначити, до яких груп діяльності у сфері дозвілля можна віднести ті дії, які вони зазначили на стікерах. Після цього підлітки по черзі наклеюють свої стікери у відповідні колонки таблиці.

Запитання для обговорення:

- Яким групам діяльності у сфері дозвілля учасники віддали перевагу? Чому?
- Які групи виявились найменш цікавими? Чому?
- Від чого залежить надання переваги тій чи іншій групі при виборі діяльності у сфері дозвілля?
- Якими діями можна ще доповнити перші вісім колонок таблиці?

До уваги педагога

Відповіді учнів на останнє запитання слід записати на окремих стікерах та наклеїти у відповідні колонки таблиці.

Ця таблиця буде використовуватися під час проведення наступного заняття.

Підбиття підсумків (6 хв.)

Педагог пропонує учням продовжити незакінчені речення:

«На сьогоднішньому занятті я дізнався (дізналася) про...»

«Для мене стало відкриттям...»

«Після цього заняття я зможу...»

До уваги педагога

Незакінчені речення слід занотувати на дошці або аркуші паперу.

Після відповідей учнів педагог повідомляє, що на наступному занятті вони продовжать розмову про організацію власного дозвілля та за допомогою створеної таблиці проаналізують види дозвіллєвої діяльності щодо переваг та можливих ризиків для людини (таких як: шкода здоров'ю, ситуації насильства, експлуатації, торгівлі людьми).

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПЕДАГОГА

Функції, обсяг та змістовне наповнення дозвілля[2]

У житті сучасної людини явище вільного часу (або дозвілля) вирізняється винятковою складністю. Можна виділити дві основні функції дозвілля:

- функція відновлення сил людини, що поглинаються сферою праці та інших обов'язкових занять;
- функція розвитку людини (духовного, культурного, естетичного, інтелектуального, фізичного і т.п.).

Функціональність вільного часу визначається його обсягом (величиною) і змістовним наповненням. Обсяг вільного часу залежить від тривалості часу праці (навчання) і від тривалості часу, що витрачається на виконання інших обов'язків, насамперед, на побутові потреби і транспорт. Тому головними шляхами збільшення обсягу вільного часу є розвиток і вдосконалення побутової і транспортної сфер як з боку суспільства, так і з індивідуального боку.

Вільний час може наповнюватися різним, часом суперечливим, змістом. Діяльність, що входить до сфери дозвілля, можна умовно розділити на кілька взаємозв'язаних груп:

- активна творча або суспільна діяльність;
- додаткове навчання, самоосвіта;
- індивідуальне та публічно-видовищне культурне (духовне) споживання (читання літератури, відвідування кіно, театрів, музеїв, виставок і т.п.);
- споживання продукції засобів масової комунікації (радіо, телебачення, Інтернет і т.п.);
- фізичні заняття (фізкультура, спорт і т.п.);
- туризм і екскурсії;
- любительські заняття й захоплення (хобі);
- дружні зустрічі, спілкування з іншими людьми;
- пасивний відпочинок;
- антикультурні й асоціальні дії (зловживання алкоголем, наркоманія і т.п.).

[2] За матеріалами статей Б. Грушина «Вільний час» та Е. Мирського «Дозвілля» (Большая советская энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1969-1978).

Таблиця до вправи «Діяльність у сфері дозвілля»

Активна творча або суспільна діяльність	
Додаткове навчання, самоосвіта	
Індивідуальне та публічно-видовищне культурне споживання	
Споживання продукції засобів масової комунікації	
Фізичні заняття	
Туризм і екскурсії	
Любительські заняття й захоплення	
Дружні зустрічі, спілкування з іншими людьми	
Пасивний відпочинок	
Антикультурні й асоціальні дії	

ТЕМА: БЕЗПЕЧНЕ ТА КОРИСНЕ ДОЗВІЛЛЯ (2 ЧАСТИНИ)

Мета: надати інформацію про функції та види діяльності у сфері дозвілля; проаналізувати види дозвіллєвої діяльності з точки зору сильних сторін та можливих ризиків для людини, таких як: шкода здоров'ю, ситуації насильства, експлуатації, торгівлі людьми.

- ЧАСТИНА 2 -

Завдання:

- продовжити розгляд можливих видів діяльності у сфері дозвілля;
- проаналізувати види дозвіллєвої діяльності та переваги щодо виконання функцій дозвілля;
- акцентувати увагу підлітків на можливих ризиках для людини певних видів дозвіллєвої діяльності (шкода здоров'ю, ситуації насильства, експлуатації, торгівлі людьми тощо).

Ключові слова: вільний час (дозвілля), функції дозвілля, діяльність у сфері дозвілля, корисне дозвілля.

Матеріали та обладнання: таблиця «Діяльність у сфері дозвілля», яка була заповнена учнями на минулому занятті, 10 аркушів паперу А1, маркери.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (3 хв.).
2. Вправа «Переваги та ризики» (37 хв.).
3. Підбиття підсумків (5 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (3 хв.)

Педагог нагадує підліткам, що на цій тематичній виховній годині вони продовжуватимуть розглядати тему «Моє дозвілля», знайомить учнів з метою та завданнями заняття. Далі він просить учнів пригадати, які ключові слова розглядалися на минулому занятті, та пояснити, що вони означають.

До уваги педагога

Учні мають дати визначення поняття «вільний час (дозвілля)», перелічити основні функції дозвілля та групи діяльності у сфері дозвілля.

Після цього педагог звертає увагу дітей на таблицю «Діяльність у сфері дозвілля», яка була заповнена на минулому занятті, та повідомляє, що на цьому занятті робота з таблицею буде продовжена.

Вправа «Переваги та ризики» (37 хв.)

Педагог об'єднує учнів у 10 мікрогруп, кожна з яких отримує стікери з певної колонки таблиці «Діяльність у сфері дозвілля».

Учасникам мікрогруп необхідно протягом 10 хвилин з'ясувати, які переваги відносно виконання функцій дозвілля мають види діяльності, записані на стікерах. Також їм необхідно передбачити можливі ризики для людини цих видів дозвіллєвої діяльності (шкода здоров'ю, ситуації насильства, експлуатації, торгівлі людьми тощо). Свої напрацювання вони записують на аркушах паперу А1.

До уваги педагога

Якщо кількість учасників невелика, то їх об'єднують у п'ять мікрогруп, кожна з яких працює зі стікерами з двох колонок таблиці.

Наприкінці вправи відбувається презентація роботи мікрогруп та її обговорення.

Запитання для обговорення:

- Чи важко було виконувати завдання? Чому?
- Для чого, на вашу думку, ми визначали переваги певних видів

діяльності у сфері дозвілля?

- А з якою метою визначалися можливі ризики дозвіллєвої діяльності?
- Яким чином можна уникнути таких ризиків?
- Як ви розумієте поняття «корисне дозвілля»?
- До якого висновку можна прийти, проаналізувавши презентації всіх мікрогруп?

До уваги педагога

Після відповідей учасників на передостаннє запитання слід дати таке визначення:

Корисне дозвілля – вільний час, який використовується для розвитку здібностей, встановлення гармонії з внутрішнім та навколишнім світом людини.

IIII Підбиття підсумків (5 хв.)

Педагог пропонує учням пригадати все, що відбувалося протягом двох занять з теми «Моє дозвілля», і відповісти на такі запитання:

- Що корисного для себе ви здобули протягом цих занять?
- Яким чином ви зможете надалі практично використати ваші здобутки?
- Яку ще інформацію ви б хотіли отримати, чого навчитися?

Література

1. Форми організації дозвілля дітей та молод і : метод. матеріали до тренінгу / упоряд.: В. В. Молочний, С. О. Моньков, О. В. Безпалько ; за заг. ред. І. Д. Звєрєвої. – К. : Наук. світ, 2004.

ТЕМА: ПОЇЗДКА ЗА КОРДОН: ЗА І ПРОТИ

Мета: актуалізувати уявлення учнів про проблему торгівлі людьми, поїздки за кордон з метою працевлаштування, навчання, шлюбу; про легальне та нелегальне перебування в іншій країні.

Завдання:

- визначити, що необхідно людині для успішного працевлаштування за кордоном;
- з'ясувати, які типові труднощі можуть спіткати людину за межами своєї країни;
- виховувати толерантне ставлення до тих, хто збирається за кордон, і до постраждалих від торгівлі людьми.

Ключові слова: законодавство, культурні та релігійні традиції, толерантне ставлення.

Матеріали та обладнання: ватман, вирізаний у формі хмаринок (3 шт.), маркери, дошка, крейда.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Групове обговорення «Подорож за кордон» (10 хв.).
3. Мозковий штурм «Що необхідно для успішної поїздки» (5 хв.).
4. Групова робота «Типові труднощі» (15 хв.).
5. Інформаційне повідомлення «Наслідки торгівлі людьми» (10 хв.).
6. Підбиття підсумків (3 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог звертає увагу учнів на те, що за даними соціологічного дослідження, до 20% опитаних, які планують працювати за кордоном, вважають для себе прийнятним варіант нелегального працевлаштування. Тому буде доцільним порозмірковувати разом, до чого може призвести така позиція.

Групове обговорення «Подорож за кордон» (10 хв.)

Учням пропонується по черзі назвати своє ім'я та країну, в якій вони хотіли б деякий час попрацювати чи пожити. Після того, як всі представлення закінчені, педагог просить підняти руку:

- тих, хто вже бував у названій країні,
- тих, хто знає мову, якою розмовляють у цій країні,
- тих, хто знає законодавство визначеної країни,
- тих, хто обізнаний з культурними, релігійними традиціями місцевого населення.

Запитання для обговорення:

- Як ви думаєте, чим відрізняються від нас люди, які їдуть у пошуках щастя за кордон?
- Їхні думки та сподівання схожі на наші? Чим?

До уваги педагога

Бажано акцентувати увагу на тому, що ми часто вважаємо людей, які їдуть у пошуках щастя за кордон, легковажними, засуджуємо їх, але насправді вони такі ж, як ми.

Мозковий штурм «Що необхідно для успішної поїздки?» (5 хв.)

Педагог малює сонце і пропонує дітям називати фактори (що треба знати, вміти, мати), які б сприяли успішній кар'єрі за кордоном. Відповіді надписуються на променях, що відходять від сонця.

До уваги педагога

Орієнтовно може бути названо: здоров'я; житло; знання мови; первинний капітал; потрібні в тій країні трудові навички; мати поруч родину, друзів; можливості професійного росту; добрий заробіток та ін.

Необхідно мотивувати учнів до розмірковування про те, що з названого мали знайомі їм люди, які поїхали за кордон? Який це мало вплив на ситуацію?

Групова робота «Типові труднощі» (15 хв.)

Педагог об'єднує учнів у три групи і пропонує їм визначити, з якими труднощами (1 група – матеріальними, 2 група – соціальними, 3 група – правовими) можуть стикатися наші співвітчизники за кордоном. Відповіді занотовуються на ватмані, який вирізаний у формі хмаринки.

Групи презентують результати своєї роботи, закріплюючи напрацьоване біля намальованого сонця.

Запитання для обговорення:

- З якою метою люди можуть їхати за кордон?
- Залежно від мети поїздки, у чому бажано бути особливо уважним?
- Що може очікувати людину у випадку нелегального перебування в чужій країні?

Інформаційне повідомлення «Наслідки торгівлі людьми» (10 хв.)

Педагог підсумовує результати роботи груп та розповідає учням про вплив торгівлі людьми на тих, хто потрапив у цю ситуацію (див. Інформаційні матеріали для педагога).

Запитання для обговорення:

- Які наслідки має ситуація торгівлі людьми для:
  - самих постраждалих;
  - членів їхньої родини;
  - оточення;
  - держави?

Підбиття підсумків (3 хв.)

Педагог пропонує учням закінчити фразу: «Сьогодні я дізнався/дізналась про…»

Література

1. Запобігання торгівлі людьми та експлуатації дітей : навч.-метод. посібник / заг. ред. К. Б. Левченко та О. А. Удалової. – К. : Міленіум, 2005.– 210 с.
2. Проблеми освіти : наук.-метод. збірник / кол. авт.– К. : Науково-методичний центр вищої освіти, 2006. – Спец.вип. – 264 с.
3. Протидія торгівлі людьми : навч.-метод. посібник / за ред. Т. Семигіної. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 166 с.
4. Соціальна профілактика торгівлі людьми : навч.-метод. посібник / за ред. К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної. – К. : ТОВ «Агентство “Україна”», 2007. – 352 с.
5. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів : навч.-метод. посібник / за редакцією К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної, І. І. Цушка. –К. : ФОП «Чальцев», 2008. – 384 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПЕДАГОГА

Наслідки торгівлі людьми на мікро- та макрорівнях

Об'єкт	*Наслідки*
Постраждала особа	❖ Штраф чи ув'язнення терміном до 1 року. ❖ Депортація. ❖ Важка, непрестижна, низькооплачувана праця. ❖ Відсутність законодавчого захисту: - ненормована праця (іноді по 18–20 годин на добу, без вихідних); - відсутність лікарняних та відпусток; - можливість невиплати обіцяного заробітку; - можливість виплати лише частини зароблених коштів; - неможливість отримати медичну допомогу, купити необхідні ліки. ❖ Високий ризик травматизму, а також відсутність компенсації в разі травмування. ❖ Недосягнення кінцевої мети – заробітку. ❖ Життя в атмосфері страху, насильства, примусу. ❖ Особистісна та професійна деградація. ❖ Проблеми психологічного, медичного та соціального характеру. ❖ Ризики захворювань, що передаються статевим шляхом.
Сім'я	❖ Психологічне, емоційне відсторонення дітей, батьків, друзів. ❖ Втрата дітей, сім'ї, родичів. ❖ Неможливість вчасної допомоги батькам, дітям у разі хвороби, передчасної смерті тощо. ❖ Поширення захворювань.
Оточення	❖ Поширення захворювань. ❖ Збільшення кількості самотніх, покинутих осіб похилого віку. ❖ Збільшення кількості дітей, які залишилися без піклування батьків.
Держава	❖ Втрата генофонду нації. ❖ Втрата здорових кваліфікованих кадрів, на підготовку яких було затрачено значні державні кошти. ❖ Загострення економічної ситуації у зв'язку зі зменшенням робочої сили. ❖ Криміналізація суспільства. ❖ Збільшення самотніх, покинутих осіб похилого віку. ❖ Збільшення кількості дітей, що залишилися без піклування батьків.

Емоційні, когнітивні, фізичні та поведінкові реакції постраждалих від торгівлі людьми

До реакцій, які спостерігалися у постраждалих на травматичну стресову ситуацію, пов'язану з торгівлею людьми, можна віднести такі:

1. *емоційні* (відчай, відсутність почуттів, злість, депресія, тривога, відчуття, що їх недооцінюють, почуття ізольованості, провини);
2. *когнітивні* (порушення уваги, труднощі при її концентрації та зосередженні, при запам'ятовуванні і осмисленні ситуації, труднощі з прийняттям рішень тощо);
3. *фізичні* (порушення сну, апетиту, нудота, головний біль, зміна тиску, серцебиття, тремтіння, втрата координації тощо);
4. *поведінкові* (відмова від спілкування, агресивність, сварливість, зловживання алкоголем).

У такому стані люди не можуть нормально працювати, виховувати дітей, спілкуватися зі своїми рідними, знайомими та іншими людьми. Вони потребують як допомоги соціального працівника, психолога чи психотерапевта, так і серйозного медикаментозного лікування, призначеного лікарем-психіатром.

ТЕМА: МІЖНАРОДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, РІЗНИХ ФОРМ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Мета: ознайомити учнів з основними міжнародними документами щодо протидії торгівлі людьми.

Завдання:

- ознайомити з міжнародними законодавчими ініціативами стосовно торгівлі людьми;
- сприяти усвідомленню норм міжнародного права, які захищають особу від торгівлі людьми.

Ключові слова: права людини, торгівля людьми, міжнародне законодавство.

Матеріали та обладнання: ватман, маркери, роздатковий матеріал.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (5 хв.).
2. Вправа на активізацію «Розірви коло» (5 хв.).
3. Групова робота «Міжнародне законодавство щодо протидії торгівлі людьми» (30 хв.).
4. Підбиття підсумків (5 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (5 хв.)

Педагог пропонує учням згадати, про що йшлося на попередньому занятті, та зауважує, що вся світова спільнота залучилася до боротьби з таким ганебним явищем, як торгівля людьми. Наявна ціла низка міжнародних та національних законів щодо протидії торгівлі людьми, різних форм експлуатації.

Педагог презентує мету та завдання тематичної виховної години.

Вправа на активізацію «Розірви коло» (5 хв.)

Педагог пропонує учням утворити коло. Одному гравцю, за бажанням, пропонується вийти за коло. Решта учасників стають дуже близько один до одного, плече до плеча. Завдання учасника, який перебуває поза колом, потрапити всередину, а завдання інших – не дати йому цього зробити. Через 2–3 хвилини, коли гравцю вдасться чи не вдасться потрапити у коло, пропонується ще комусь спробувати виконати це завдання.

Після цього проводиться обговорення вправи.

Запитання для обговорення:

- Як ви почували себе, коли були ланкою цього кола?
- Як ви почувалися, коли перебували поза колом?
- З чим можна порівняти ці кола у світі проблеми торгівлі людьми?

До уваги педагога

Педагог зазначає, що коло, яке створили учні, може символізувати коло проблем, що стоїть перед людиною (а особливо – коли вона перебуває за межами своєї країни). Проте іноді потрібно лише добре знати міжнародне та вітчизняне законодавство, щоб знайти правильне рішення («розірвати коло»).

Групова робота «Міжнародне законодавство щодо протидії торгівлі людьми» (30 хв.)

Педагог об‘єднує учнів у шість груп, надає їм роздатковий матеріал:

1. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами;
2. Конвенція ООН про права дитини (витяг) та Факультативний Протокол до Конвенції ООН про права дитини, що стосується торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії;
3. Пекінська платформа дій;
4. Гаазька міністерська декларація;
5. Брюссельська декларація про запобігання і боротьбу з торгівлею людьми;
6. Протокол про запобігання та боротьбу з торгівлею людьми, особливо жінками і дітьми, та про покарання злочинців, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності.

та просить визначити основні положення міжнародних документів і занотувати їх (на вибір: тезисно, графічно, у вигляді малюнка).

Після виконання завдання групи презентують результати своєї роботи.

Запитання для обговорення:

- Як міжнародне право захищає нас від торгівлі людьми?
- Які міжнародні документи містять положення щодо запобігання торгівлі людьми?
- Які міжнародні документи, на вашу думку, є найважливішими?
- Чому потрібно знати міжнародне законодавство щодо протидії торгівлі людьми?

Підбиття підсумків (5 хв.)

Педагог пропонує учням узагальнити матеріал тематичної виховної години, сказати, який міжнародний документ запам'ятався найбільше і чому.

Література

1. Вища освіта : інформаційний вісник. – 2004. – № 15.
2. Запобігання торгівлі людьми та експлуатації дітей : навч.-метод. посібник / заг. ред. К. Б. Левченко та О. А. Удалової. – К. : Міленіум, 2005.– 210 с.
3. Протидія торгівлі людьми : навч.-метод. посібник / за ред. Т. Семигіної. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. –166 с.
4. Соціальна профілактика торгівлі людьми : навч.-метод. посібник / за ред. К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної. – К. : ТОВ «Агентство “Україна”», 2007. – 352 с.
5. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів : навч.-метод. посібник / за редакцією К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної, І. І. Цушка. – К. : ФОП «Чальцев», 2008. – 384 с.
6. Українська Гельсінська спілка з прав людини – http://helsinki.org.ua

РОЗДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Міжнародне законодавство щодо протидії торгівлі людьми

За інформацією ООН, проблема торгівлі людьми має стійку тенденцію до поширення в глобальному масштабі, а після змін на політичній карті Європи 90-х років проблема все більше охоплює країни Східної Європи, до яких належить і Україна. Намагаючись вирішувати проблему торгівлі людьми в планетарному масштабі, міжнародне співтовариство має низку напрацьованих документів щодо запобігання проблемі та надання гарантованої допомоги особам, які постраждали.

Перші резолюції проти торгівлі людьми як результат занепокоєння світового співтовариства поширенням цього ганебного явища були ухвалені ще наприкінці позаминулого століття. У 1899 році в Лондоні відбулася Міжнародна кон-ференція з питань боротьби з торгівлею жінками з метою розпусти, яка звернулася до всіх держав із закликом до укладання багатосторонніх угод, ство-рення відповідних національних комітетів.

Перші міжнародні угоди про співробітництво були ухвалені в 1904 та 1910 роках, потім змінені і суттєво доповнені конвенціями 1921 і 1933 років. Ці документи містили рекомендації щодо захисту жінки та заходи проти торгівлі людьми.

В останні десятиліття ухвалено цілий ряд міжнародних угод, конвенцій, договорів, що спрямовані на запобігання торгівлі людьми. Найбільш вагомі серед них – Загальна декларація прав людини (1948), Конвенція ООН «Про боротьбу з тор-гівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами» (1949), Міжна-родний пакт про громадянські і політичні права (1966); Конвенція ООН «Про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок» (1979), Конвенція про права дитини (1989) та Факультативний Протокол, що стосується торгівлі дітьми, ди-тячої проституції і дитячої порнографії (2000); Декларація ООН «Про викорі-нення насильства стосовно жінки» (1993); Підсумкові матеріали Четвертої всесвітньої конференції зі становища жінок у Пекіні (1995), Гаазька міністерська декларація (1997), Конвенція ООН «Про боротьбу з транснаціональною органі-зованою злочинністю» та додаткові протоколи до неї (2000) – Протокол про запобігання та боротьбу з торгівлею людьми, особливо жінками і дітьми, та про покарання злочинців, Протокол проти незаконного ввозу мігрантів сушею, морем і повітрям; Брюссельська декларація (2002) та ін.

Правова діяльність на міжнародному, світовому та європейському рівнях є дуже важливою. Міжнародні документи не є самодостатніми й існують не тільки для підтримки діяльності міжнародних інституцій, їхня роль полягає у впливі на формування правового поля для держав, які підписали документи.

Загальна декларація прав людини, ухвалена і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї від 10 грудня 1948 року.

[…] Генеральна Асамблея, проголошує цю Загальну декларацію прав людини як завдання, до виконання якого повинні прагнути всі народи і всі держави з тим, щоб кожна людина і кожний орган суспільства, завжди маючи на увазі цю Декларацію, прагнули шляхом освіти сприяти поважанню цих прав і свобод і забезпеченню, шляхом національних і міжнародних прогресивних заходів, загального і ефективного визнання і здійснення їх як серед народів держав-членів Організації, так і серед народів територій, що перебувають під їхньою юрисдикцією […]

Стаття 3.

Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність.

Стаття 4.

Ніхто не повинен бути в рабстві або у підневільному стані; рабство і работоргівля забороняються в усіх їхніх видах.

Стаття 5.

Ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами, ухвалена і проголошена резолюцією 317 (IV) Генеральної Асамблеї від 21 березня 1949 року.

Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми й експлуатацією проституції третіми особами консолідує положення інших міжнародних договорів із цього питання, укладених за період з 1904 р. Основне завдання Конвенції – визначення ефективних заходів боротьби з усіма формами торгівлі жінками й експлуатації проституції. Вперше в історії підписання міжнародних документів ця Конвенція проголосила проституцію і торгівлю людьми актами, несумісними з достоїнством і цінністю особистості людини, що ставлять під загрозу благополуччя окремих осіб, родини і суспільства.

Стаття 1.

Сторони в цій Конвенції зобов'язуються накладати кару на кожного, хто для вдоволення похоті іншої особи:

- зводить, умовляє або спокушає з метою проституції іншу особу, навіть за згодою цієї особи;
- експлуатує проституцію іншої особи, навіть за згодою цієї особи.

Стаття 16.

Сторони у цій Конвенції – за посередництвом своїх урядових або приватних установ у галузі освіти, охорони здоров'я, соціального та економічного обслуговування й інших зв'язаних з ним видів обслуговування – зобов'язуються вживати або заохочувати всі необхідні заходи, спрямовані на боротьбу з проституцією та на повернення і пристосування жертв проституції і передбачуваних у цій Конвенції злочинів до нормальних соціальних умов.

Стаття 19.

Сторони у цій Конвенції зобов'язуються, відповідно до умов, установлених їх власними законами, і не скасовуючи цим переслідування або інших заходів, що викликаються порушенням цих законів, і оскільки це можливо:

аж до проведення остаточних заходів щодо репатріації постраждалих осіб, які стали жертвами міжнародної торгівлі людьми, що мають на меті проституцію, вживати належних заходів щодо надання їм тимчасової допомоги і підтримки;

репатріювати зазначених у статті 18 осіб, якщо вони цього захочуть або якщо надійшла вимога про їх репатріацію від осіб, у чиєму розпорядженні вони перебувають, або якщо є оснований на законі наказ про їх висилання з країни [...]

Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації стосовно жінок (CEDAW), Нью-Йорк, 18 грудня 1979 року. Набула чинності 3 вересня 1981 року.

Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації стосовно жінок – це всеохоплюючий акт про права жінки, що визначає законодавчі зобов'язання, спрямовані на ліквідацію дискримінації щодо жінок. Конвенція, яку часто називають законопроектом про права жінок, проголошує рівність чоловіків і жінок у користуванні громадянськими, політичними, економічними, соціальними і культурними правами. Дискримінація щодо жінок повинна бути усунута шляхом запровадження законодавчих, політичних і програмних заходів, а

також завдяки спеціальним тимчасовим заходам, що не дискримінують, спрямованим на якнайшвидше забезпечення рівності жінки.

Стаття 5.

Держави-сторони вживають усіх відповідних заходів з метою:

а) змінити соціальні та культурні моделі поведінки чоловіків і жінок для викорінення забобонів, звичаїв та всіх інших проявів, що ґрунтуються на ідеї неповноцінності чи зверхності однієї зі статей або стереотипності ролі чоловіків і жінок; б) забезпечити, щоб сімейне виховання містило правильне розуміння материнства як соціальної функції і визначення загальної відповідальності чоловіків і жінок за виховання та розвиток своїх дітей за умови, що в усіх випадках інтереси дітей мають перевагу.

Стаття 6.

Держави-сторони вживають усіх відповідних заходів, включаючи законодавчі, щодо припинення всіх видів торгівлі жінками та використання проституції жінок.

Конвенція про права дитини, Нью-Йорк, 20 листопада 1989 року. Набула чинності 2 вересня 1990 р.

Це основна конвенція про дітей, що охоплює повний спектр громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав. Мета Конвенції – захистити дітей від дискримінації, відсутності опіки, зловживання і жорстокого ставлення до них. Вона надає дитині права і забезпечує повагу її прав як у мирний період, так і під час збройних конфліктів. Конвенція є об'єднуючим принципом і корисним інструментом для всього громадянського суспільства й окремих осіб, що займаються захистом і сприяють дотриманню прав дитини. У багатьох аспектах це інноваційний документ.

Стаття 19.

Держави-сторони вживають усіх необхідних законодавчих, адміністративних, соціальних і просвітніх заходів з метою захисту дитини від усіх форм фізичного та психологічного насильства, образи чи зловживань, відсутності піклування чи недбалого та брутального поводження й експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, з боку батьків, законних опікунів чи будь-якої іншої особи, яка турбується про дитину.

Такі заходи захисту у випадку необхідності охоплюють ефективні про-

цедури для розроблення соціальних програм з метою надання необхідної підтримки дитині й особам, які турбуються про неї, а також здійснення інших форм запобігання, виявлення, повідомлення, передання на розгляд, розслідування, лікування та інших заходів у зв'язку з випадками жорстокого поводження з дитиною, зазначеними вище, а також у випадку необхідності початку судової процедури.

Стаття 34.

Держави-учасниці зобов'язані захищати дитину від усіх форм сексуальної експлуатації та сексуальних розбещень. З цією метою Держави-сторони, зокрема, вживають на національному, двосторонньому та багатосторонньому рівнях усіх необхідних заходів щодо запобігання:

а) схилянню або примушуванню дитини до будь-якої незаконної сексуальної діяльності;

б) використанню дітей з метою експлуатації у проституції або в іншій незаконній сексуальній практиці; в) використанню дітей з метою експлуатації у порнографії та виготовленні порнографічних матеріалів.

Стаття 35.

Держави-сторони вживають на національному, двосторонньому та багатосторонньому рівнях усіх необхідних заходів щодо відвернення викрадень дітей, торгівлі дітьми чи їх контрабанди з будь-якою метою і в будь-якій формі.

Стаття 39.

Держави-сторони вживають усіх необхідних заходів для сприяння фізичному та психологічному відновленню та соціальній інтеграції дитини, яка є жертвою будь-яких видів нехтування, експлуатації чи зловживань, катувань чи будь-яких жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження, покарання чи збройних конфліктів. Таке відновлення та реінтеграція мають здійснюватися в умовах, що забезпечують здоров'я, самоповагу і гідність дитини.

Факультативний Протокол до Конвенції про права дитини, що стосується торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії, Нью-Йорк, 25 травня 2000 року. Набув чинності 18 січня 2002 р.

Факультативний Протокол доповнює положення Конвенції про права дитини

шляхом визначення детальних вимог до визнання протизаконними порушень прав дитини в контексті торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії.

Стаття 1.

Держави-учасниці забороняють торгівлю дітьми, дитячу проституцію і дитячу порнографію, як це передбачено цим Протоколом.

Стаття 2.

Для цілей цього Протоколу:

а) торгівля дітьми означає будь-який акт чи угоду, за допомогою яких дитина передається будь-якою особою чи будь-якою групою осіб іншій особі чи групі осіб за винагороду чи будь-яке інше відшкодування; б) дитяча проституція означає використання дитини в діяльності сексуального характеру за винагороду чи будь-яку іншу форму відшкодування;

в) дитяча порнографія означає будь-яке зображення якими б то не було засобами дитини, що здійснює реальні чи змодельовані відверто сексуальні дії, чи будь-яке зображення статевих органів дитини головним чином у сексуальних цілях.

Четверта всесвітня конференція зі становища жінок та Пекінська платформа дій, Пекін, вересень 1995 р.

За останні два десятиліття було проведено чотири конференції ООН зі становища жінок. Першу конференцію проведено в Мехіко в 1975 році, друга відбулася в Копенгагені (Данія) у 1980 році, Третя всесвітня конференція була проведена у Найробі (Кенія) у 1985 році. Проведена у вересні 1995 року в Пекіні остання, Четверта всесвітня конференція, сконцентрувала свою увагу на ряді нових проблем жінок, особливо насильстві, злиднях, участі в політичній діяльності. На конференції була прийнята Платформа дій, що визначила головні проблемні сфери становища жінок у світі і шляхи його поліпшення.

Загалом пекінський документ містить дванадцять головних напрямів або стратегічних цілей діяльності стосовно жінок. Український уряд підписав Платформу дій, чим взяв на себе певні зобов'язання як перед міжнародною спільнотою, так і перед українськими громадянами щодо її реалізації.

На конференції порушувалися гострі питання насильства стосовно жінок. У підсумковому документі конференції визначено, що «насилля щодо жінок є однією

з перешкод на шляху досягнення цілей рівності, розвитку і миру. Насилля щодо жінок є порушенням прав людини й основних свобод жінок, а також воно перешкоджає або не дозволяє жінкам користуватися цими правами і свободами. Нездатність уже впродовж тривалого часу забезпечити захист і заохочення таких прав і свобод у випадку використання насилля щодо жінок – це проблема, що викликає занепокоєння в усіх державах і повинна бути вирішена. Обсяг знань про причини і наслідки цього явища, а також про його поширення і заходи боротьби з ним значно зріс від часу проведення Найробійської конференції. У всьому світі тією чи іншою мірою жінки і дівчата зазнають фізичного, статевого та психологічного насилля, незалежно від рівня прибутків, становища в суспільстві та культурного рівня. Низький соціальний та економічний статус жінок може бути як причиною, так і наслідком насилля щодо них».

На конференції підкреслювалося, що недостатня боротьба з торгівлею жінками та дітьми є серйозною проблемою, яка викликає занепокоєння всієї міжнародної спільноти. Пропонуються конкретні кроки на шляху формування діючих механізмів країнам-учасницям Пекінської конференції.

Гаазька міністерська декларація, Гаага, квітень 1997 р.

З ініціативи уряду Нідерландів 26 квітня 1997 року в м. Гаага була проведена Міністерська конференція Європейської Співдружності з питань торгівлі жінками з метою їхньої сексуальної експлуатації.

На конференції була ухвалена Гаазька міністерська декларація європейських рекомендацій щодо ефективних заходів, спрямованих на запобігання та боротьбу з торгівлею жінками з метою сексуальної експлуатації. Метою її ухвалення є підтримка подальших дій щодо попередження, розслідування і покарання, а також надання необхідної допомоги і підтримки жертвам торгівлі в узгодженні з відповідними правовими та бюджетними нормами і компетенціями як на національному, так і на європейському рівнях.

Особлива увага приділяється допомозі жертвам торгівлі. «Належна допомога і підтримка не тільки допоможе усунути або пом'якшити ці наслідки, але також, шляхом підвищення становища жінок, зробити свій внесок у запобігання та утримання від торгівлі».

У Гаазькій декларації звернуто увагу на таке важливе питання, як співробітництво між державами-членами ЄС та країнами, з яких прибувають жертви. Розвиваючи існуючі програми такого співробітництва, рекомендується використовувати бюджетні ресурси для фінансування акцій недержавних органі-

зацій, спрямованих на боротьбу з торгівлею жінками, таких як допомога та програми вилучення із суспільства, а також спеціальних заходів з реінтеграції до своєї країни.

У Декларації окреслено дії щодо запобігання явищу торгівлі людьми. Напрямами такої роботи є інформаційна кампанія та навчання.

Співробітництво з країнами-постачальницями (людей для торгівлі) планується відповідно до Декларації шляхами:

- підвищення соціального, економічного та юридичного статусу жінок у країнах-постачальницях через багатосторонні та двосторонні угоди, а також шляхом надання підтримки урядовим агентствам і недержавним організаціям, які працюють у напрямку надання більших прав жінкам;
- підтримки навчання та програм підвищення можливостей жінок;
- заохочення та сприяння обміну інформацією між відповідними організаціями у країнах-постачальницях та країнах призначення;
- упровадження програм допомоги та підтримки для жінок у групах ризику, у тому числі освітніх; професійного навчання, порад і консультацій з можливостей працевлаштування, а також обміну досвідом у країнах-постачальницях.

Брюссельська декларація про запобігання і боротьбу з торгівлею людьми, Брюссель, вересень 2002 р.

Європейська Конференція з питань запобігання і боротьби з торгівлею людьми – глобальною проблемою XXI століття – була проведена 18–20 вересня 2002 року за участю країн-членів ЄС, країн-кандидатів у ЄС, таких сусідніх країн, як Росія, Україна, країни СНД і країни-учасниці процесу стабілізації й асоціації, а також США, Канади, Китаю, представництв регіонів, міжнародних організацій, міждержавних організацій, неурядових організацій та організацій Європейського Союзу.

Декларація визнає торгівлю людьми серйозним порушенням прав людини, що пов'язане з примусовою сексуальною експлуатацією, трудовою експлуатацією в умовах, близьких до рабських, з експлуатацією, котра породжує жебраків і малолітніх злочинців, утримує людей як домашню прислугу. Вона закликає світову спільноту країн-постачальниць живого товару, країн транзиту та країн призначення об'єднувати зусилля для досягнення всебічної, багатопредметної й ефективної скоординованої політики протидії цьому злочину, при цьому до-

тримуючись прав людини та приділяючи особливу увагу боротьбі з торгівлею дітьми, висуваючи як пріоритети інтереси дітей. Глобальний підхід до боротьби з торгівлею людьми повинен бути спрямований на усі форми експлуатації, включаючи сексуальну експлуатацію, трудову експлуатацію, зокрема експлуатацію дитячої праці і жебрацтво.

Брюссельська Декларація націлена на подальший розвиток європейського і міжнародного співробітництва, а також на розробку конкретних заходів, стандартів, найкращого досвіду роботи і механізмів для запобігання і боротьби з торгівлею людьми.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, Нью-Йорк, 15 листопада 2000 року. Набула чинності 29 вересня 2003 р. Ратифікована 4 січня 2004 р.

Визнаючи, що організована злочинність є серйозною і складною проблемою для всіх країн, Конвенція ставить собі за мету сприяти міжнародному співробітництву для запобігання транснаціональної організованої злочинності і боротьби з нею. Будучи першим всеосяжним міжнародним інструментом боротьби проти організованої злочинності, ця Конвенція і Протоколи до неї надають правоохоронним органам і судовій владі унікальні засоби боротьби з цією проблемою. Призначення цієї Конвенції полягає також і в забезпеченні більш ефективної координації національних, політичних, законодавчих, адміністративних і правоохоронних зусиль у боротьбі проти організованої злочинності.

У Конвенції наведено загальноприйняте визначення термінів і понять, що сприяє створенню загальної бази для різних національних структур стосовно боротьби зі злочинністю. У такі поняття входить «організована злочинна група» і приводиться її визначення, вперше погоджене на міжнародному рівні. З метою боротьби з тими видами злочинності, що широко використовуються для підтримки транснаціональної злочинної діяльності, Конвенція виділила чотири види злочинів (участь в організованих злочинних угрупованнях, відмивання коштів, корупція і перешкоджання встановленню правосуддя). Конвенція ухвалила, що держави-учасниці будуть вважати такі порушення протизаконними відповідно до умов самої Конвенції.

У Конвенції містяться положення про попередження, розслідування і переслідування таких порушень як серйозних злочинів, якщо вони мають транснаціональний характер і відбуваються за участю організованого злочинного угруповання.

Держави-учасниці Конвенції зобов'язані застосовувати національні закони і практику, що сприяють запобіганню чи припиненню визначених видів діяльності, пов'язаних з організованою злочинністю. Щоб боротися з відмиванням коштів, країни повинні вимагати, щоб банки вели точний облік грошових операцій і надавали необхідні дані працівникам правоохоронних органів своєї країни. Слід особливо зазначити, що принцип конфіденційності банківської інформації не можна використовувати для прикриття злочинної діяльності.

Держави-учасниці Конвенції зобов'язані також уживати належних заходів щодо конфіскації незаконно придбаних коштів. Зокрема, Конвенція заснувала механізм фінансування, що дозволяє державам-учасницям перераховувати конфісковані кошти на спеціальний рахунок, кошти якого будуть надаватися органам, що беруть участь у боротьбі проти організованої злочинності.

Одним із найважливіших компонентів міжнародного співробітництва, визначених Конвенцією, є умова про видачу (екстрадицію) злочинця іншій державі. Це положення надзвичайно важливе, тому що воно перешкоджає створенню «безпечного притулку», у якому можуть ховатися правопорушники. Відповідно до положень цієї Конвенції, держави-учасниці не можуть відмовляти у проханні про видачу лише на тій підставі, що злочин вважається також пов'язаним із податковими питаннями.

Взаємна правова допомога – ще один важливий інструмент співробітництва в розслідуванні, карному переслідуванні і судовому розгляді, що забезпечується Конвенцією. З метою регулювання процесу, ця стаття рекомендує надавати допомогу через центральні компетентні органи влади. Одним з інноваційних компонентів Конвенції є допустимість електронної передачі запитів для пришвидшення процедури їхнього розгляду. Конфіденційність банківської інформації не повинна служити підставою для відмови в допомозі. В особливих випадках, наприклад, з метою підвищення ефективності правоохоронних заходів, міжнародне співробітництво повинно реалізовуватися у вигляді більш прямих і менш формальних форм впливу. З урахуванням характеру транснаціональної організованої злочинності приділяється велике значення захисту жертв і свідків скоєних злочинів. Конвенція вимагає від держав-членів уживання належних заходів, спрямованих на захист свідків від ймовірної помсти і залякування, до яких належать, зокрема, процедури фізичного захисту осіб, переселення їх в інше місце, і, у рамках правових обмежень, нерозголошення інформації про їхню особистість.

Конвенція закликає держави надавати підтримку країнам, що розвиваються,

котрі докладають зусиль у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю, і надавати їм допомогу у впровадженні Конвенції за допомогою технічного співробітництва, а також шляхом надання фінансової і матеріальної допомоги.

Протокол про запобігання та боротьбу з торгівлею людьми, особливо жінками і дітьми, та про покарання злочинців, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (Протокол про торгівлю людьми), Нью-Йорк, 15 листопада 2000 року. Набув чинності 25 грудня 2003 р. Ратифікований 4 січня 2004 р.

Цей Протокол уперше дає міжнародне визначення поняття «торгівля людьми». Він служить для запобігання, боротьби і зміцнення міжнародного співробітництва в напрямку протидії цьому злочину. Протокол висвітлює проблему нелюдської, принизливої і небезпечної експлуатації людей, що стали жертвами торгівлі людьми. Як доповнення положень Конвенції стосовно цього злочину, Протокол служить визначенню загальної термінології, гармонізації законів і практики, що застосовується у різних країнах.

Якщо в Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності визначені основні заходи запобігання і боротьби з транснаціональною організованою злочинністю, то Протоколи до неї визначають конкретні заходи щодо конкретних злочинів. Кожен Протокол цієї Конвенції тлумачиться разом із Конвенцією з урахуванням мети кожного Протоколу.

Протокол проти торгівлі людьми визначає заходи запобігання, розслідування і переслідування злочинців та заходи захисту потерпілих від торгівлі людьми.

Досягненням Протоколу є формулювання правового визначення торгівлі людьми (ст. 3):

а) *«Торгівля людьми»* означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або отримання людей шляхом загрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливістю становища, або шляхом підкупу, у вигляді грошей чи іншого зиску, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація охоплює, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан або вилучення органів.

б) згода жертви торгівлі людьми на заплановану експлуатацію, визначену в

підпункті (а) цієї статті, не береться до уваги, якщо було застосовано будь-який із засобів впливу, передбачених підпунктом (а);

в) вербування, перевезення, передача, приховування або отримання дитини з метою експлуатації кваліфікуються як «торгівля людьми», навіть у тому разі, якщо вони не пов'язані із застосуванням будь-якого із засобів впливу, передбачених підпунктом (а) цієї статті.

Фактично вперше на міжнародному рівні з'являється загальновизнане визначення торгівлі людьми, яке охоплює всі її прояви та різновиди. Поява цього визначення є важливою подією, оскільки, як було зазначено вище, використання помилкових або неповних визначень може тягнути за собою формування неадекватних заходів протидії.

Протокол будується за логічною схемою, охоплюючи всі аспекти протидії торгівлі людьми та захисту потерпілих: ст. 5 – криміналізація злочину та покарання злочинців (вона вимагає приведення національного законодавства у відповідність до норм цього протоколу і визнання торгівлі людьми як злочину в законодавстві тих країн, де цього не було), ст. 6-8 – допомога потерпілим від торгівлі людьми та захист їхніх прав, ст. 9 – здійснення превентивної роботи в напрямку запобігання торгівлі людьми, ст. 10 – обмін інформацією та підготовка кадрів, ст.ст. 11-12 – заходи прикордонного контролю та захист документів. Окремий розділ Протоколу присвячений питанням попередження та співробітництва, зокрема державам-учасницям рекомендовано розробляти та приймати на комплексних засадах політику та програми, спрямовані на протидію торгівлі людьми.

Важливою особливістю Протоколу є серйозна увага, яка приділяється в ньому захисту потерпілих від торгівлі людьми. Необхідність у балансуванні заходів боротьби зі злочинами і заходів надання допомоги жертвам торгівлі людьми визначається в двох основних принципах Протоколу: у положенні, відповідно до якого жертвам повинні бути надані захист і підтримка, і в положенні про репатріацію жертв торгівлі в країни походження.

У Протоколі встановлений цілий ряд загальних заходів захисту і надання допомоги жертвам. До них належить ряд соціальних послуг: консультування, забезпечення житлом, освіта, медична і психологічна допомога, можливість отримання офіційного статусу, що дозволяє їм тимчасово чи постійно проживати в приймаючій державі-учасниці.

Правоохоронні органи країн, що ратифікували Протокол, повинні співпрацю-

вати з іншими країнами для виявлення злочинців і людей, що стали жертвами торгівлі людьми; обмінюватися інформацією про методи виявлення злочинців і про навчання працівників органів розслідування, правоохоронних органів і тих, хто надає допомогу жертвам. Держави-учасниці повинні проводити прикордонний контроль з метою виявлення і попередження випадків торгівлі людьми. Це означає, що країни повинні посилити митний контроль на своїх кордонах, установити вимоги до комерційних перевізників стосовно перевірки паспортів і віз, визначити стандарти технічної якості паспортів та інших проїзних документів, а також співпрацювати у визначенні справжності виданих ними документів за кордоном.

ТЕМА: МІЖНАРОДНЕ СПІВТОВАРИСТВО У БОРОТЬБІ ПРОТИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Мета: ознайомити учнів з основами діяльності міжнародного співтовариства щодо протидії торгівлі людьми.

Завдання:

- з'ясувати поняття «міжнародне співтовариство»;
- ознайомити з основними інститутами міжнародного співтовариства.

Ключові слова: держава, міжнародне співтовариство, міжнародна спільнота, міжнародні інституції, міжнародне законодавство, міжнародне регулювання.

Матеріали та обладнання: роздатковий матеріал.

ПЛАН

1. Вступне слово педагога (2 хв.).
2. Групова презентація «Знайомство з міжнародними організаціями» (30 хв.).
3. Інформаційне повідомлення «Організації, які можуть надати допомогу за кордоном у випадку торгівлі людьми» (8 хв.).
4. Підбиття підсумків (5 хв.).

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вступне слово педагога (2 хв.)

Педагог нагадує учням про попередні заняття, на яких розмова йшла про розмаїття світу (значна кількість націй, держав, культур тощо). Він говорить: «Для того, щоб ми мали змогу мирно співіснувати, протягом останніх століть було розроблено низку засобів/інструментів, які допомагають регулювати відносини між населенням Землі. Відкрите суспільство – це суспільство, яке ґрунтується на визнанні того факту, що ніхто не має монополії на істину, що різні люди мають різні погляди та інтереси, і що існує потреба в установах, які б захищали права усіх людей і давали б їм змогу жити разом в мирі і злагоді. Одним із цих засобів є діяльність низки міжнародних організацій, які виробляють певні положення щодо співіснування, співпраці, співрозвитку країн».

Групова презентація «Знайомство з міжнародними організаціями» (30 хв.)

Педагог об'єднує учасників у декілька підгруп. Кожна підгрупа отримує матеріали щодо діяльності однієї з відомих міжнародних організацій (див. Роздатковий матеріал).

Завдання для кожної підгрупи: ознайомитися з матеріалами; проаналізувати сфери діяльності організації, про яку йдеться в матеріалах; підготувати для інших підгруп творчу презентацію щодо функціонування цієї організації.

До уваги педагога

Серед міжнародних організацій, запропонованих до розгляду, можуть бути такі: ООН, ЮНІСЕФ, ВООЗ, МОМ, МОП, Інтерпол.

Інформаційне повідомлення «Організації, які можуть надати допомогу за кордоном у випадку торгівлі людьми» (8 хв.)

Педагог розповідає про права і обов'язки консульських установ України за кордоном, неурядових організацій, правоохоронних органів. Надає інформацію про посольства і консульські установи в Україні (див. Роздатковий матеріал).

Підбиття підсумків (5 хв.)

Педагог зазначає, що іноді поінформованість про діяльність цих організацій є дуже важливою, оскільки низка документів, ухвалених цими організаціями, має перевагу над законами України, що дозволяє відстоювати та захищати права громадян.

Педагог пропонує підліткам пригадати, які вони знають міжнародні законодавчі акти, що регулюють міжнародні відносини у світі.

Література

1. Культура життєвого самовизначення: інтегративний курс для учнів загальноосв. навч. закладів : метод. посіб. : в 3 ч. / [О. В. Безпалько, М. І. Босенко, Р. Х. Вайнола та ін.] ; наук. кер. та ред. І. Д. Звєрєвої. – К. : Златограф, 2004. – Ч. 3. Старша школа. – 316 с. – С. 107 – 128.
2. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Представництво в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.iom.org.ua
3. Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.la-strada.org.ua/
4. Офіційний веб-сайт Головного управління державної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.guds.gov.ua/control/ru/publish/article;
5. UNICEF – Головна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unicef.org/ukraine/ukr/overview.html

РОЗДАТКОВИЙ МАТЕРІАЛ

Організація Об'єднаних Націй в Україні

Незалежність, здобута Україною в 1991 році, не тільки розпочала нову сторінку в історії розвитку країни, але й визначила низку завдань, без вирішення котрих значно зменшуються можливості інтегрування України у світове суспільство.

З'явилися питання щодо модернізації всієї інфраструктури країни до рівня міжнародних стандартів, особливо у сферах економіки, медицини, освіти та в суспільно-політичній сфері – щодо побудови прозорого, демократичного суспільства, охорони природних ресурсів, управління людськими ресурсами та розвитку нових інформаційно-комунікаційних технологій.

Україна – одна з 189 країн, які підтримали і зобов'язалися втілювати в життя Декларацію Тисячоліття та Цілі Розвитку Тисячоліття, що були затверджені на Генеральній Асамблеї ООН.

Після оголошення незалежності молода держава почала відчувати значну кількість економічних, соціальних та політичних проблем, які могли бути вирішені тільки з використанням нових підходів, основаних на принципах демократичного суспільства та поваги до прав людини. Для пришвидшення інтеграції України в світове суспільство потрібно було бажання людей, а також підтримка міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй стала однією з перших, хто надав таку підтримку, відкривши свій офіс у Києві в 1992 році. Беручи до уваги, що в Україні під «одним дахом» працюють кілька агенцій ООН, в червні 1999 року Генеральний Секретар ООН Кофі Аннан надав київському офісу Організації статус Представництва ООН. Офіційна церемонія відкриття Представництва ООН в Україні була проведена 14 червня 2000 року. Сьогодні блакитний прапор ООН здіймається над будинком, що знаходиться за адресою Кловський узвіз, 1.

Постійний Координатор системи ООН є головою Представництва ООН. Підпорядковуючись Генеральному Секретарю ООН, Координатор має всі повноваження управління і несе повну відповідальність за діяльність ООН та її установ на території країни, в якій знаходиться офіс представника. Він/вона працюють у партнерстві з державними установами та з міжнародними і донорськими організаціями. Головне завдання Постійного координатора – узгоджувати роботу установ ООН і міжнародних організацій для надання Україні відповідної допомоги задля пришвидшення її просування шляхом гуманітар-

ного, соціально-політичного та економічного розвитку до світових стандартів демократії, а також задля подолання перешкод та полегшення процесу інтеграції України у світову громадськість.

В Україні працюють такі установи ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Фонд Народонаселення ООН (ЮНФПА), Міжнародне агентство з атомної енергетики (МАГАТЕ), Міжнародна організація з міграції (МОМ), Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБООН), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародна організація праці (МОП) та Об'єднана програма ООН з ВІЛ/СНІДу в Україні (ЮНЕЙДС). У країні також діють асоційовані організації ООН, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий Банк (СБ), Управління ООН з наркотиків та злочинності (УНЗ ООН) та Міжнародна Фінансова Корпорація (МФК), котра знаходиться у підпорядкуванні Банку. Ці установи працюють в різних сферах і мають власні стратегії, але їх об'єднує загальна стратегічна ціль: допомогти народу України побудувати краще майбутнє для своєї держави.

1 січня 2016 року офіційно вступили в силу 17 цілей сталого розвитку, які є частиною Порядку денного в галузі розвитку на період до 2030 року, прийнятого світовими лідерами на історичному Саміті ООН у вересні 2015 року. З цими новими цілями, що стосуються всіх людей, протягом наступних п'ятнадцяти років країни будуть спрямовувати свої зусилля на подолання всіх форм бідності, на боротьбу з нерівністю та на усунення негативних проявів кліматичних змін. Нові цілі унікальні тим, що закликають до дій всі країни - бідні, багаті і з середнім рівнем доходу – щоб сприяти процвітанню та захисту планети. У цілях визнається, що подолання бідності повинно реалізовуватися спільно із стратегіями, що сприяють економічному зростанню і задовольняють ряд соціальних потреб, включаючи освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, а також можливості працевлаштування, боротьбу з кліматичними змінами та захист навколишнього середовища.

Всесвітня організація охорони здоров'я

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) було засновано 7 квітня 1948 року, коли 26 країн-учасниць Організації Об'єднаних Націй, у тому числі й Україна, ратифікували її статут. З того часу цей день став Всесвітнім днем здоров'я.

Можливість підтримувати високий рівень здоров'я протягом життя є одним з основних прав кожної людини. Статут ВООЗ визначає, що провідна мета Організації – досягнення усіма людьми такого рівня здоров'я, який давав би їм змогу вести соціально та економічно активне життя. У 1977 році на Всесвітній зустрічі з питань охорони здоров'я ці ідеї було покладено в основу стратегії «Здоров'я для всіх до 2000 року».

Для того, щоб подолати значні відмінності у показниках стану здоров'я, що існують між країнами Заходу і Сходу Європи, було започатковано програму «Євроздоров'я». Її мета – надати суттєву допомогу країнам Центральної та Східної Європи. Для успішного виконання цієї програми у кожній з країн, яким надається допомога, створено координаційні бюро ВООЗ.

В Україні таке бюро створено у 1994 році. Впроваджуючи середньотермінові програми співробітництва між Урядом України та Європейським регіональним бюро ВООЗ, представництво в Україні має такі цілі:

- координація використання технічної допомоги ВООЗ в країні;
- розвиток міжнародного співробітництва в сфері охорони здоров'я із широким залученням міжнародного співтовариства, мобілізація ресурсів й оптимізація їх використання;
- обмін необхідною інформацією;
- ознайомлення громадськості з проблемами охорони здоров'я.

Міжнародна організація праці

Міжнародну організацію праці (МОП) заснували у 1919 році уряди різних країн для того, щоб підтримувати міжнародне співробітництво у справі забезпечення миру в усьому світі й зменшити соціальну несправедливість завдяки поліпшенню умов праці.

Характерною рисою структури МОП є те, що в її роботі спільно беруть участь як представники роботодавців й організацій трудящих, так і представники урядових структур. У 1946 році МОП стала першою спеціалізованою установою

ООН. Сьогодні членами МОП є 170 країн.

МОП ухвалює різні конвенції і розробляє рекомендації, а також встановлює міжнародні стандарти у сфері праці, зайнятості, професійної підготовки, умов праці, соціального забезпечення, безпеки праці й здоров'я.

Безпосередньо впливають на розв'язання цих проблем широкомасштабні програми досліджень, які здійснює МОП, а також міжнародне технічне співробітництво. Сьогодні першочерговими завданнями діяльності Міжнародної організації праці є підтримка демократії і соціального діалогу, боротьба з бідністю і безробіттям, заборона дитячої праці.

МОП активно працює в Україні з початку 90-х років. Організація вже здійснила проекти, пов'язані з аналізом стану соціальної політики (спільно з ПРООН і Світовим банком), кризового стану ринку праці в Україні (1995 рік), розвитком соціального партнерства. Протягом усього часу МОП надавала і продовжує надавати допомогу Урядові в експертній оцінці законопроектів, ознайомленні урядовців, представників профспілок і роботодавців з міжнародними стандартами статистики праці та її національною систематизацією.

Нині МОП спільно з ПРООН та іншими агенціями здійснює в Україні важливі проекти, які пов'язані з розробленням моделі соціального бюджету, ринком праці та професійним навчанням безробітних, розвитком малого та середнього підприємництва, соціального партнерства і діалогу.

Інтерпол

Після утвердження України як незалежної держави Уряд України наприкінці 1992 року звернувся до Генерального секретаріату із заявою про прийняття України до Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу. Ця заява була задоволена, і на 61-й сесії Генеральної асамблеї Інтерполу, яка проходила в Дакарі (Сенегал, листопад 1992 р.), Україну було прийнято до Інтерполу.

25 березня 1993 року Кабінет Міністрів своєю постановою № 220 затвердив «Положення про Національне центральне бюро Інтерполу в Україні». Постановою визначено, що взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби зі злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється лише через Національне центральне бюро (НЦБ) Інтерполу. Функції НЦБ Інтерполу були покладені на Міністерство внутрішніх справ України.

Згідно із затвердженим Положенням, Національне центральне бюро Інтерполу представляє Україну в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі. Цим Положенням визначено основні завдання Укрбюро Інтерполу:

- координація діяльності правоохоронних органів держави у боротьбі зі злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни;
- забезпечення взаємодії з Генеральним секретаріатом та відповідними органами країн-членів Інтерполу у боротьбі зі злочинністю;
- оцінка рівня поширення в Україні злочинності, що має транснаціональний характер, і загрози злочинної діяльності громадян України за кордоном.

Представництво Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні

Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ) відкрив своє представництво в Києві у 1997 році. З того часу воно працює над покращенням життя дітей та сімей на всій території України.

Протягом останніх років ЮНІСЕФ постійно збільшував масштаби своєї підтримки Уряду України у створенні програм з охорони здоров'я, харчування, освіти та захисту для дітей. ЮНІСЕФ відстоює права дітей на участь у житті суспільства та виступає за пріоритетність дій, спрямованих на найуразливіших та знедолених. Визнаючи, що добробут дітей тісно пов'язаний зі станом матерів, ЮНІСЕФ також працює заради покращення здоров'я, освіти та захисту прав матерів в Україні.

Представництво ЮНІСЕФ в Україні продовжує програму, що відображає прагнення країни досягти Цілей розвитку тисячоліття. Ці цілі охоплюють захист материнства, зменшення дитячої смертності, зупинення поширення ВІЛ/СНІДу й туберкульозу, захист вразливих категорій і сприяння гендерній рівності. Поточна програма співпраці з Урядом України складається із чотирьох компонентів:

- Адвокація, Інформація та Соціальна політика;
- ВІЛ/СНІД, Діти та Молодь;
- Захист Дитини;
- Здоров'я та Розвиток Дитини.

Програми ЮНІСЕФ впроваджуються у Києві, АР Крим, Одесі, Донецьку, Львові, Херсоні, Сумах, Івано-Франківську, Черкасах, Житомирі, Хмельницькому, Чернігові, Дніпропетровську, Запоріжжі, Миколаєві.

Діяльність ЮНІСЕФ фінансується за рахунок добровільних внесків окремих осіб, підприємств, фондів та урядів.

Представництво Міжнародної організації з міграції (МОМ в Україні)

Заснована у 1951 році, Міжнародна організація з міграції (МОМ) є провідною міжурядовою організацією у міграційній галузі та тісно співпрацює з урядовими, міжурядовими та громадськими установами та організаціями.

МОМ сприяє гуманній та упорядкованій міграції на благо всіх через надання підтримки та послуг урядам та мігрантам. Нині вона налічує 122 країни-члени, інші 18 є країнами-спостерігачами, а її представництва присутні у більш ніж 100 країнах.

МОМ підтримує забезпечення врегульованого та гуманного міграційного менеджменту, міжнародне партнерство у вирішенні міграційних питань, пошук практичних рішень міграційних проблем, а також надає гуманітарну підтримку мігрантам, які її потребують, включаючи біженців та осіб, які були змушені залишити свої помешкання або місця звичайного проживання.

Конституція МОМ визнає зв'язок між міграційним та економічним, соціальним та культурним розвитком, а також право на свободу переміщення.

МОМ працює у чотирьох широких галузях міграційного менеджменту, серед яких:

1. Міграція та розвиток.
2. Сприяння врегульованій міграції.
3. Упорядкування міграції.
4. Примусова міграція.

Представництво МОМ в Україні почало працювати в Києві у 1996 році, коли Україна отримала статус країни-спостерігача МОМ. У 2001 р. Україна звернулась із запитом про надання їй статусу країни-члена МОМ, і у 2002 р. Парламент України ратифікував угоду про членство України в організації. 2016 року МОМ долучилася до системи ООН в якості Агентства ООН із питань міграції.

Програма протидії торгівлі людьми Міжнародної організації з міграції в Україні

розпочала свою роботу в 1998 році. Ця Програма спирається на системний підхід і складається із чотирьох інтегрованих та послідовних компонентів, що спрямовані на допомогу Уряду України та громадськості в зусиллях протидії торгівлі людьми, як всередині країни, так і за її межами.

1. *Попередження та запобігання* – шляхом поширення інформації з метою підвищення поінформованості громадськості.
2. *Надання підтримки правоохоронним органам*, законодавчій та судовій гілкам влади в підвищенні ефективності протидії злочинам, пов'язаним із торгівлею людьми.
3. *Захист і реінтеграція постраждалих від торгівлі людьми* – шляхом надання їм допомоги безпосередньо або через мережу громадських організацій – партнерів МОМ.
4. *Партнерство* лежить в основі всіх заходів МОМ із протидії торгівлі людьми. Робота зі зростаючим колом партнерів, зокрема з різними державними установами, міжнародними організаціями, громадянським суспільством, приватними компаніями та фізичними особами. Пожвавлення співробітництва між ними є ключем до ефективних дій, спрямованих на протидію торгівлі людьми в Україні та зміцнення національного внеску та відповідальності у цій сфері.

МОМ в Україні здійснює свою діяльність у співпраці з більш ніж 30 громадськими та релігійними організаціями – партнерами МОМ, що працюють майже в усіх областях України, а також із державними органами, такими, як Міністерство соціальної політики України, Міністерство внутрішніх справ України (МВС), зокрема з Департаментом по боротьбі із злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, та Міністерством освіти і науки України. За Програмою протидії торгівлі людьми МОМ також співпрацює з іншими міжнародними організаціями, що втілюють проекти в цій же галузі.

Протягом своєї діяльності в Україні Програма протидії торгівлі людьми сприяє позитивним змінам на макро- та мікрорівнях, результатом яких стали відповідні політичні зміни та реінтеграція постраждалих.

Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна»

Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна» (свідоцтво про реєстрацію Міністерства юстиції України № 1010 від 31.03.98) з 1997 року працює в напрямі запобігання торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, ліквідації всіх форм дискримінації та насильства у суспільстві, сприяння до-МІЖНАРОДНЕ СПІВТтриманню прав людини, гендерної рівності та захисту прав дітей.

Центр «Ла Страда-Україна» є членом Експертної робочої групи при Міжвідомчій координаційній раді по запобіганню торгівлі людьми (з 2003 р.), Громадської ради при МВС України з питань забезпечення прав людини (з 2005 р.). У 2004 р. Центр «Ла Страда-Україна» став засновником та членом Міжнародної асоціації «Ла Страда», яка об'єднує дев'ять країн світу – Нідерланди, Польщу, Чехію, Україну, Болгарію, Македонію, Молдову, Білорусь, Боснію та Герцеговину.

Основні напрями та результати діяльності:

Інформаційна діяльність – співпраця зі ЗМІ, підготовка та проведення інформаційних кампаній, створення та розповсюдження соціальної реклами, інформування через сайт Центру, підготовка та розсилка електронних інформаційних бюлетенів тощо.

Лобіювання – проведення досліджень з проблем торгівлі людьми, сексуальної експлуатації дітей, насильства, дискримінації в суспільстві, дотримання прав людини, удосконалення національного законодавства

Превентивно-освітня діяльність – ведення просвітницької діяльності серед молоді та дітей, інших цільових груп; проведення тренінгів, семінарів, круглих столів, конференцій для фахівців; підготовка, видання та розповсюдження інформаційних, навчально-методичних та наукових матеріалів тощо. Видання літератури – «Ла Страда-Україна» є національним центром з розробки наукового та методичного забезпечення діяльності із запобігання торгівлі людьми, насильству та впровадження гендерної рівності.

Серед матеріалів, підготовлених та виданих Центром: «Соціальна робота з попередження тор-гівлі людьми та надання допомоги потерпілим» (2001), «Діяльність органів внутрішніх справ по запобіганню торгівлі людьми» (2001), «Як організувати ді-яльність із запобігання торгівлі людьми: практичний посібник для тренінгів» (2001), інформаційно-аналітичний довідник «Трудова міграція та протидія тор-гівлі людьми: законодавчі акти» (2005), «Впровадження гендерних підходів у діяльність правоохоронних органів України» (2005), «Система захисту дітей від жорстокого поводження» (2005), «Соціальна профілактика торгівлі людьми» (2005), «Протидія торгівлі дітьми та комерційній сексуальній експлуатації дітей (основні положення міжнародного та національного законодавства)» (2006), «Теоретико-методичні основи протидії дитячій праці в Україні», «Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів», «Торговля людьми в странах Юго-Восточной и Восточной Европы: проблемы и перспек-тивы» (2007) та інші.

Робота «гарячої лінії» – організація роботи національних «гарячих ліній» з питань запобігання торгівлі людьми, запобігання насильству та захисту прав дітей; надання консультацій з питань виїзду за кордон з метою працевлаштування, навчання, одруження тощо та з питань насильства й захисту прав дітей, психологічної допомоги потерпілим від торгівлі людьми та насильства, на-дання консультацій електронною поштою.

Соціальна допомога потерпілим – організація та надання допомоги потерпілим від торгівлі людьми (медична, психологічна, юридична допомога, надання тимчасового притулку, соціальний супровід, переадресація тощо), а також чле-нам їхніх родин; допомога та сприяння у пошуку українських громадян, які зникли за кордоном, та поверненні в Україну.

Центр «Ла Страда-Україна» активно співпрацює з: державними органами (Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Державною соціальною службою для сім'ї, дітей та молоді, Міністерством внутрішніх справ України, Міністерством закордонних справ України, Міністерством соціальної політики України, Державною прикордонною службою України); міжнародними організаціями (Організацією з безпеки та співробітництва в Європі, Міжнародною організацією з міграції, Міжнародною організацією праці, Радою Європи, Фон-дом ООН для розвитку в інтересах жінок (ЮНІФЕМ), Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), Програмою розвитку ООН); мережею неурядових організацій в Україні та за кордоном.

Організації, які можуть надати допомогу за кордоном

Громадяни України за кордоном можуть або зобов'язані: у разі втрати паспорту звернутися до поліції і отримати відповідну довідку; заповнити бланк особистої заяви громадянина України, котрий втратив свій паспорт; зареєструватися в країні перебування в консульській установі України; мати з собою ксерокопії всіх документів, принаймні українського або закордонного паспорта; звернутися до поліції у випадках втрати паспорта незалежно від способу втрати – крадіжка, вилучення, загублення; зробити фотокартки відповідного розміру для документів; дізнатися адреси неурядових організацій, які допомагають постраждалим; *мати телефони й адреси консульських установ України в країні перебування.*

Консульська установа України за кордоном може або зобов'язана:

- видати свідоцтво на повернення в Україну;
- направити запит до паспортної служби за місцем проживання особи, який з'ясує відповідність обличчя та паспортних даних на підставі поданих документів;
- прийняти на зберігання гроші, коштовності, цінні папери і документи, які належать громадянам/громадянкам України;
- відвідувати зі своєї ініціативи громадян України, які перебувають під арештом, затримані чи позбавлені волі в іншій формі або відбувають покарання;
- представляти деякий час інтереси особи в установах держави перебування, але не мають права звільняти від юридичної відповідальності за законами країни перебування і не надають послуг адвоката;
- нотаріально завірити або легалізувати певні документи;
- відправити громадян України, пошту і вантажі на транспортних засобах України, що прямують на територію України;
- стежити за дотриманням законодавства держави перебування та міжнародних договорів, особливо щодо вимог гігієни й санітарії, стосовно громадян України, які заарештовані, затримані за підозрою у скоєнні злочину чи піддані іншим заходам, що обмежують свободу особи, або відбувають покарання у вигляді позбавлення волі;
- поінформувати про особливості законодавства країни перебування та місцеві звичаї;
- перевірити достовірність інформації;
- передати повідомлення родині або іншим особам.

Неурядові організації за кордоном можуть:

- надавати консультації з правових питань щодо легальності працевлаштування і перебування в країні, а також щодо повернення на батьківщину;
- надавати консультації та допомогу у сфері соціальних питань. Надавати психологічну допомогу;
- надавати фінансову та матеріальну допомогу;
- організовувати медичне обслуговування та надання медичної допомоги;
- займатися реабілітацією постраждалих від торгівлі людьми. Надавати допомогу у зверненні до офіційних інстанцій, допомагати у встановленні контактів з поліцією та органами юстиції;
- забезпечувати необхідною правовою інформацією та здійснювати посередництво при веденні справ у суді;
- відвідувати постраждалих в закритих установах для депортованих і допомагати у в'язниці, надавати тимчасове приміщення або забезпечувати особу безпечним притулком;
- проводити підготовку й організацію можливого повернення на батьківщину;
- надавати різноманітні поради з приводу того, що робити в надзвичайних випадках;
- допомагати у вивченні мови та національних особливостей країни.

Правоохоронні органи за кордоном можуть і зобов'язані:

- захистити постраждалих від погроз і домагань «господарів». Притягати до кримінальної відповідальності торговців людьми;
- проводити рейди по криміногенно-небезпечних місцях, під час яких розшуковуються постраждалі від торгівлі людьми та затримуються до з'ясування обставин;
- повідомляти до посольства чи консульства про затриману особу, допомагати повернутися у рідну країну;
- діставши запит від консульської установи України за кордоном або Інтерполу, вжити оперативно-розшукових заходів на території своєї країни або передати необхідну інформацію;
- співпрацювати з Інтерполом у пошуку зниклих;
- здійснювати «захист свідків».

Посольства і консульські установи в Україні

Австрійська Республіка
01901, м. Київ, вул. Івана Франка, 33
Телефон: (044) 277-27-90
Факс: (044) 230-23-52
E-mail: kiew-ob@bmeia.gv.at
http://www.bmeia.gv.at/kiew

Королівство Бельгія
01042, м. Київ,
вул. Миколи Раєвського, 4-Б

Республіка Болгарія
01023, м. Київ, вул. Госпітальна, 1
Телефон: (044) 246-76-72, 246-72-34
Факс: (044) 235-51-19
E-mail: embassy.kiev@mfa.bg

Сполучене Королівство Великобританії і Північної Ірландії
01901, м. Київ, вул. Десятинна, 9
Телефон: (044) 494-34-30, 490-36-60
Факс: (044) 490-36-62
E-mail: ukembinf@gmail.com
www.gov.uk/world/ukraine

Грецька Республіка
01901, м. Київ,
вул. Добровольчих батальйонів, 10
Телефон: (044) 254-54-71, 254-54-72,
(044) 254-54-78 (консульський відділ)
Факс: (044) 254-39-98
E-mail: greece@kievrelc.com,
embassy.kiev@mfa.gr
www.mfa.gr/missionsabroad/en/ukraine-en

Королівство Данія
01054, м. Київ, вул. Гоголівська, 8
Телефон: (044) 200-12-60
Факс: (044) 200-12-81
E-mail: ievamb@um.dk
www.ambkyiv.um.dk

Естонська Республіка
01033, м.Київ, вул. Пушкінська, 43-Б
Телефон: (044) 590-07-80
Факс: (044) 590-07-81
E-mail: embassy.kiev@mfa.ee
http://www.estemb.kiev.ua/

Королівство Іспанія
04071, Київ, вул. Хорива, 46
Телефон: (044) 391-30-14, 391-30-25
Факс: (044) 581-28-84
E-mail: emb.kiev@maec.es
www.exteriores.gob.es/Embajadas/KIEV/uk/Paginas/inicio.aspx

Італійська Республіка
01901, м. Київ, вул. Ярославів Вал, 32 Б
Телефон: (044) 230-31-00
(044) 230-31-20 (консульський відділ)
Факс: (044) 230-31-03
E-mail: ambasciata.kiev@esteri.it

Канада
01901 м. Київ, вул. Костельна, 13-А
Телефон: (044) 590-31-00
Факс: (044) 590-31-87
E-mail: kyiv@international.gc.ca
www.kyiv.gc.ca

Республіка Кіпр
01601, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 24
Телефон: (044) 499-64-51
Факс: (044) 499-64-53
E-mail: embassykiev@mfa.gov.cy
www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/embassy_kiev.nsf/

Республіка Латвія
01901 м. Київ, вул. Івана Мазепи, 6-Б
Телефон: (044) 490-70-30
Факс: (044) 490-70-35
E-mail: consulate.ukraine @mfa.gov.lv
www.mfa.gov.lv/ua/ukraine

Республіка Литва
01901, м. Київ, вул. Буслівська, 21
Телефон: (044) 254-09-20
(консульський відділ)
Факс: (044) 254-09-28
E-mail: embassy@ltembassy.org
http://ua.mfa.lt

Королівство Нідерландів
04070, м. Київ, Контрактова площа, 7
Телефон: (044) 490-82-00
Факс: (044) 490-82-09
E-mail: kie@minbuza.nl
http://ukraine.nlembassy.org/

Федеративна Республіка Німеччина
01901, м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 25
Телефон: (044) 247-68-00
Факс: (044) 247-68-18
info@kiew.diplo.de
www.kiew.diplo.de

Королівство Норвегія
01901, м. Київ, вул. Стрілецька, 15
Телефон: (044) 281-22-00
Факс: (044) 281-22-99
E-mail: emb.kyiv@mfa.no
www.norway.com.ua

Республіка Польща
01034, м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 60
Телефон: (044) 284-00-33 (консульський відділ)
Факс: (044) 234-99-89
E-mail: kijow.amb.wk@msz.gov.pl
www.kijow.msz.gov.pl

Португальська Республіка
01910, Київ, вул. Івана Федорова, 12
Телефон: (044) 287-58-61
(044) 287-58-71 (консульський відділ)
Факс: (044) 230-26-25
E-mail: s.cons@embport.kiev.ua

Російська Федерація
03049, м. Київ, Повітрофлотський пр., 27
Телефон: (044) 244-09-61, 244-09-63
Факс: (044) 246-34-69
E-mail: rusemb@kv.ukr.tel.net
www.ukraine.mid.ru

Румунія
01901, м. Київ, вул. Гоголівська, 4
Телефон: (044) 500-99-30, 500-99-32
Факс: (044) 500-99-31
E-mail: kiev.cons@mae.ro
www.kiev.mae.ro/ua

Словацька Республіка
01901, м. Київ, вул. Ярославів Вал, 34
Телефон: (044) 272-03-10, 272-13-10
Факс: (044) 272-32-71
E-mail: emb.kiev@kiev.mzv.sk
www.slovakia.kiev.ua

Республіка Словенія
01030, м. Київ,
вул. Б.Хмельницького, 48, 4-ий поверх
Телефон: (044) 585-23-31, 585-23-32
(044) 585-23-32 (консульський відділ)
Факс: (044) 585-23-43
E-mail: vki@gov.si
www.kiev.embassy.si

Сполучені Штати Америки
Консульський відділ

Республіка Туреччина
01901, м. Київ, вул. Арсенальна, 18
Телефон: 281-07-50, 281-07-51
Факс: (044) 281-07-84
E-mail: turkemb.kiev@mfa.gov.tr
www.kiev.be.emf.gov.tr

Угорська Республіка
01034, м. Київ, вул. Рейтарська, 33
Телефон: (044) 230-80-01, 230-80-02 Факс: (044) 238-64-97
E-mail: mission.kev@kum.hu
www.mfa.gov.hu/emb/kiev

Республіка Фінляндія
01901, м. Київ, вул. Стрілецька, 14
Телефон: (044) 278-75-51, 278-70-49
Факс: (+3 044) 278-20-32
E-mail: sanomat.kio@formin.fi
http://www.finland.org.ua

Французька Республіка
01901, м. Київ, вул. Рейтарська, 39
Телефон: (044) 590-36-00, 590-36-12
Факс: (044) 590-36-30
E-mail: ambafrance.kiev@ukrpost.ua

Республіка Хорватія
01901, м. Київ, вул. Січових стрільців, 51/50
Телефон: (044) 489-87-30, 489-87-46 (консульський відділ)
Факс: (044) 484-69-43
E-mail: croemb.ukraine@mvep.hr
www.ua.mfa.hr

Чеська Республіка
01030, м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 58
Телефон: (044) 234 10 05
Факс: (044) 234 10 07
E-mail: consulate_kyiv@mzv.cz
www.mzv.cz/kiev

Швейцарська Конфедерація
01015, м. Київ, вул. Козятинська, 12
а/с 114
Телефон: (044) 281-61-28
Факс: (044) 280-14-48
E-mail: kie.vertretung@eda.admin.ch
www.eda.admin.ch/kiev

Королівство Швеція
01901, Київ, вул. Івана Франка, 34/33
Телефон: (044) 494-42-70
(044) 494-42-90 (візовий відділ)
Факс: (044) 494-42-92
E-mail: ambassaden.kiev@foreign.ministry.se
www.swedenabroad.com/kiev

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЯКІ НАДАЮТЬ ДОПОМОГУ ПОСТРАЖДАЛИМ ВІД ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Київ:

НУО "Ла Страда-Україна"
Тел: (38 044) 205 36 95
E-mail: info@la-strada.org.ua
http://la-strada.org.ua/

Харків:

НУО "Шлях до життя"
Тел: (38 057) 719 85 30
E-mail: Yana_Kharkov@mail.ru

Одеса:

НУО "Віра, Надія, Любов"
Тел: (38 0482) 63 33 39, 32 42 24
E-mail: semikop@te.net.ua
http://vnl.com.ua/

Львів

НУО "Західноукраїнський центр "Жіночі перспективи"
Тел: (38 032) 2 962 962, 295-50-60
E-mail: women@women.lviv.ua
http://women.lviv.ua

Дніпропетровськ

НУО "Промінь"
Тел: (38 050) 674 81 28
E-mail: promindnipro@gmail.com
https://promindnipro.jimdo.com/

Національна безкоштовна телефонна гаряча лінія з протидії торгівлі людьми та нелегальній міграції
0800-505-501 безкоштовно зі стаціонарних телефонів;
527 з мобільних телефонів операторів Київстар, МТС, Vodafone та lifecell

Відомості про авторів-упорядників

Бойчук Н.І. – *викладач кафедри практичної психології Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка*	Тема 1. Думки про щастя Тема 2. Творець своєї долі
Молочний В.В. – *заступник директора з наукової роботи Комунального закладу освіти «Навчально-виховний комплекс № 138 «Загальноосвітній навчальний заклад І ступеня – гімназія» Дніпропетровської міської ради*	Тема 5. Безпечне та корисне дозвілля
Руда О.В. – *начальник відділу Хмельницького обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді*	Тема 3. Сім'я і довіра
Терницька С.В. – *кандидат педагогічних наук, завідувач кафедрою соціально-гуманітарних дисциплін Севастопольської філії Європейського Університету*	Тема 4. Протидія негативним явищам у суспільстві Тема 8. Міжнародне співтовариство у боротьбі проти торгівлі людьми
Шеламкова А.М. – *тренер ВБО «Український фонд «Благополуччя дітей»*	Тема 3 .Торгівля людьми як порушення прав людини Тема 6. Поїздка за кордон: за і проти Тема 7. Міжнародне законодавство щодо протидії торгівлі людьми, різних форм експлуатації
Цюман Т.П. – *кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач науково-дослідної лабораторії розвитку дитини Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка*	Тема 1. Думки про щастя Тема 2. Творець своєї долі

НОТАТКИ

Автори-упорядники: Бойчук Н.І., Молочний В.В., Руда О.В.,
Терницька С.В., Шеламкова А.М., Цюман Т.П.

Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція

10 клас

Наук. кер. та ред. І.Д. Звєрєвої та Ж.В. Петрочко
Редактор: Білоцерківець І.П.

Видавництво: ФО-П Савісько І.С.

Для безкоштовного розповсюдження